

ženy v politice

Václav Havel: Odcházení / černobílý Írán ve filmu Persepolis
aktivista a satirik Michael Moore / francouzští studenti vs. vláda: bude hůř

Diskriminace, jež pomáhá

Stepfordské paničky v britském parlamentu

Téma role žen v politice, které prorůstá tímto číslem, uvádí pohled na spor politiků ve Spojeném království. Ti se dohadují, zda mohou malou účast žen v politice napravit pouze ženské volební seznamy.

IAN COOK

Když jsem se poprvé vypravil do londýnského Westminsteru, kde prý trůní matka demokracie, byl krásný slunečný den. Vydal jsem se do parlamentu, kde jsem chtěl vynadat svému poslanci. Rozzlobilo mne totiž, že jeho vláda porušila všechny předvolební sliby týkající se školního pro univerzitní studenty. Cestou jsem se v autobuse v duchu připravoval na okamžik, kdy si s poslancem potřesu rukou a přitom prohlásím, že je „ulhaný kariérista, který nemá žádnou morálku, politické přesvědčení nebo integritu“. Souhlasil jsem, že se s ním sejdu v parlamentní přijímací místnosti. Nebyl jsem sám. Stovky studentů se ve stejnou dobu zavázaly, že se na stejném místě potkají se svými zástupci. Zdálo se tedy, že tam bude pěkně rušno. Nikdy jsem se ještě se svým poslancem nesešel, ale dobře jsem si prohlédl jeho portréty v místních novinách. Objevily se tam pokaždé, když se v mém malém severském městečku odhalovala nějaká cedule, byla vystavěna něja-

ká nová zeď či při podobných příležitostech. Měl jsem tedy hrubou představu o tom, jak vypadá: je to menší, proplešatělý muž, právník z vyšší střední třídy. Byl jsem si jistý, že je to on, hned jak jsem ho v zaplněné místnosti zahlédl. Přihlídl jsem se k němu, potřásl mu rukou a hned spustil: „Pane Levitte, jsem moc rád, že jste se mohl se mnou sejít. Ale musím vám hned na úvod říct, že jsem velmi rozloben vašimi postoji a považuji je za vylhané...“ „Musím vás přerušit,“ pokusil se mne zastavit. „...kariéristické,“ pokračoval jsem nezastrašen. „Měl byste mě poslechnout,“ kontroval. „Prodal jste...“ zkusil jsem uplatnit svou. „Musím vás opravdu zastavit,“ zvýšil hlas, až mě překřičel. „Nejsem totiž pan Levitt. Myslím, že jste si spletl poslance.“

Zjevná nerovnováha

Rozhlédl jsem se kolem. Byl jsem obklopen plešatějícími, bílymi muži, zjevně z vyšší

střední třídy, bývalými právníky s bříškami. Ta bříska jsou vedlejším důsledkem všech těch večerí zadarmo, které musejí jako politici absolvovat. Opravdu všichni vyhlíželi stejně. Vypadalo to, jako by tam někdo natáčel nízkorozpočtový film *Stepfordské paničky*, ale místo nich si vybíral jen samé politiky. Rozlišit jste je mohli jen podle jejich potrhých různobarevných kravat. Nakonec jsem ale přesto svou stepfordskou paničku našel a zjistil jsem, že se opravdu jedná o ulhaného kariéristu, který nemá žádnou morálku, politické přesvědčení nebo integritu, jak jsem dopředu očekával. Takže jediný šok, který jsem si odnesl, pramenil z toho, že celou zemi řídí úplně stejní paňácové.

Většina politiků a jejich spojenců se přinejmenším na veřejnosti shodne, že má tato genderová nerovnováha daleko k ideálu.

Dokončení na s. 25

obsah téma čísla: ženy v politice

Nadace
OPEN SOCIETY FUND PRAHA

- 1 **Diskriminace, jež pomáhá. Stepfordské paničky v britském parlamentu / Ian Cook**
- 14 **Prezidentka by nyní neměla šanci. Se Soňou Markovou o genderové i politické diskriminaci / Andrea Cerqueirová**
- 18 **Páni poslankyně. Když politik pere, vaří a žehlí / Iva Baslarová**
- 19 **Ženy v politice – proč? Debata v rámci feministického hnutí / Blanka Nyklová**
- 20 **Ženský aktivismus je poměrně omezen. Rozhovor s Martou Kolářovou / Ondřej Slačálek**
- 21 **Rovnost šancí a jiné ženy / Blanka Nyklová, Iva Baslarová**
- 23 **Jak spolknout feminismus. Aktivistky mezi nechtěnými alternativami / Mirek Vodrážka**

komentář

- 5 Dost řečí, teď hovoří pendrek. Francouzští studenti proti privatizaci / Felix Xaver

báseň

- 5 Večerní svět / Jakub Řehák

literatura

- 6 Žánrové víření v apokalyptickém čase. Hořké příběhy mladé italské generace / Klára Löwensteinová
- 7 Tentokrát tam bylo víc srdíčka. Fotbalové deníky Jiřího Hájíčka / Kryštof Špidla
- 7 Má první láska přišla nenalíčená. O státní ceně a věčném „jaromilství“ / literární zápisník Jana Štolby

výtvarné umění

- 8 Tajemná stránka všední reality. Nad výstavou obrazů Miloslava Mouchy / Gustav Erhart
- 9 Zpřítomňování času. Fotografická retrospektiva Hirošiho Sugimota / Čestmír Lang

divadlo

- 10 Beethoven v Marylandu. Taneční projekt LaS Company / Kristina Durczaková
- 10 Návrat v Odcházení. Nová hra Václava Havla / Marta Ljubková

hudba

- 11 Ústav paměti popového národa / hudební zápisník Pavla Klusáka
- 12 Mimo čas a prostor. Anonymní producent Burial překračuje hranice dubstepu / Karel Veselý

film

- 12 Popík filmařského aktivismu? Mooreova politická satira Sicko / Petr Šafařík
- 13 Filmová Persepolis. Černý šátek jako pouto bílé naděje / Lukáš Gregor

esej

- 16 Nesvatí Václavové, dáváte nám zhynout! Politická nepolitika druhé normalizace / Petr Schnur

společnost

- 21 Naše paměť a nedávná minulost. Recenze sborníku Paměť a dějiny 01 / Filip Pospíšil
- 24 Libanonské vyhlídky. Blízkovýchodní demokracii prozatím udržují vojáci / Filip Moravec

beletrie

- 26 Pole nad oběma / Jaromír Typlt

galerie

- 27 Jiří Šigut / připravil Jaromír Typlt

nové knihy

CD a DVD

recenze týdne

- 31 O kastraci a slasti. S/Z Rolanda Barthesa / Pavel Bartošek

rubriky

- 3 tipy – A2 doporučuje zhlédnout či vyslechnout
- 5 zkratka – jednou větou z domova i ze zahraničí
- 18 přešlap – Bojovníky za radar platí Amerika / Ondřej Slačálek
- 24 par avion – z německého tisku vybral Martin Teplý
- 29 odjinud – výběr z literárních časopisů / František Knopp (ČR), Nizozemí (Magda de Bruin-Hübllová)
- 29 soutěž
- 32 ovšem – glosy k uplynulému týdnu

editorial

Dámy a pánové!
„Celou zemi řídí úplně stejní paňácové,“ podivuje se v úvodním textu přítomné Ádvojky Ian Cook. Píše o Velké Británii. A upozorňuje například, jak se obcházejí rovnosti šancí na volebních kandidátkách do parlamentu a co z toho plyne. Ženským stranám ve světě se věnují na s. 21 Blanka Nyklová a Iva Baslarová. Ve Švédsku vznikla z původně nátlakové skupiny strana Feministická iniciativa, běloruskou Nadějí letos v říjnu stát zrušil a polská Strana žen, založená spisovatelkou Manuelou Gretkowskou, ve volbách projevila ironii a schopnosti k tvorbě billboard artu. Na tomto pozadí se česká strana Rovnost šancí jeví jako umírněně emancipovaná hospodyňka. Zvlášť upozorňuji na rozhovor se socioložkou Martou Kolářovou (s. 20), jež studuje postavení dívek a žen mimo jiné v radikálních politických hnutích. Ani síly, jež se bouří proti globalizaci, se ženami s kuklami příliš nechlubí – nechtějí vypadat slabě. Vydání připravil redaktor Lukáš Rychetský spolu s genderovou tiskovou a informační agenturou gItA a Občanským sdružením Fórum 50 %. Číslo vychází s finanční podporou Nadace Open Society Fund, programu Společnost, muži a ženy z aspektu genderu. Mimo téma: Mooreovo Sicko, Hájíčkovy Fotbalové deníky, Havlovo Odcházení, Satrapiové Persepolis. Jiřina Šiklová for president! Srdnaté čtení! Libuše Bělunková

došlo

Nejsem profesorka

Právě jsem se vrátila z USA z nějaké konference a zjistila jsem, že jste v A2 pod mým článkem *Kvantita a kvalita českého vysokého školství* uvedli omylem, že jsem profesorka na FF UK. Prosím, otiskněte opravu. Používání titulu bez oprávnění je trestné a vy jste mne tím přivedli do nepříjemné situace, i když chápu, že jste to mysleli dobře. Obvykle v mém věku, tj. skoro v 73 letech, člověk již má podobné tituly. Ale já je nemám. Na vysvětlenou: docenturu jsem získala v roce 1969. Pak VŠEM lidem tyto tituly „normalizační“ ministr školství prof. Hrbek zrušil. Když mne spolu s dalšími asi 132 vyhozenými lidmi opět pozvali na FF UK na jaře 1990, abych tam přednášela (což jsem ráda přijala, protože ráda učím), tak mně tatáž osoba (s. Hnátková), která byla v komisi, která mne z této vysoké školy vyhodila, ústně sdělila, abych znovu přinesla svoji docentskou práci, aby mne mohli „REHABILITOVAT“, prý to tam nemají, a doslova řekla: „Všechno jsme po vás vyhodili.“ Odpověděla jsem, že především by se měli rehabilitovat oni sami, a ne aby rehabilitovali oni nás. Zda jsem tehdy použila nějaké neakademické výrazy, to si již nepamatuji. Nic jsem tam pochopitelně nepřinesla a ŽÁDNÝ titul kromě doktorátu a CSc. za práci o YMCA někdy z roku 1966 či tak nějak nemám. Nadále jsem byla celá devadesátá léta pouze ODBORNOU asistentkou a NIKDY titul docentka ani profesorka NEPOUŽÍVÁM. Všu-

de uvádím (v rozhlasu, televizi atd.) jen a jen doktorka a ÚPLNĚ mně to stačí. Možná, že jste mne z redakce volali, ale já byla na AAASS v New Orleansu a pak na nějaké univerzitě na Floridě a přiletěla jsem teprve včera. Tak... děkuji za zveřejnění mého diskusního článku v A2, ale nějak tam napište OPRAVU, vysvětlení k tomu titulu, aby si někdo nemyslel, že já sama snad používám titul profesorka. Panu děkanovi a vedoucímu katedry napíšu vysvětlení, že to byl OMYL REDAKCE.

Jiřina Šiklová

Ad Nepřítomné město (A2 č. 48/2007)

Do tiskové podoby eseje Nepřítomné město se oproti rukopisu bohužel vloudila chyba, která mě zvlášť mrzí. Na olýsalé tabuli na pražské (socialistické) periferii se tehdy neskvel nápis TESCO – ale TESCO. Tím se vysvětluje i vzápětí v textu zmiňovaná „významuplně vypuštěná hláska“... Nápis TESCO do Prahy dorazily později a patří docela jiné éře. Záměna písmene text nejen znejasnila, ale vytratil se i zamýšlený kontrast dvou období. Že by se i redakční šotci dnes podvědomě klaněli globalizaci?

Jan Štolba

Ad Umění na tržišti (A2 č. 47/2007)

Článek mne zaujal, je napsaný dost ostře a autor budí dojem, že je dobře informovaný. Jsem zastupitel za KDU a Divadlo hudby (DH) mám rád. Zajímalo by mne, z jakého zdroje autor čerpal, podobnou úvahu slyším poprvé. V roce 2007 má DH v rozpočtu města rezervovanou částku 3,5 milionu, stejná částka se objevuje v návrhu rozpočtu na rok příští.

Pavel Kvapil

Divadlo hudby je vskutku jedinečná scéna. Třeba památné a výtečné Ekologické Dny Olomouc si jinde moc představit nedokážu. Zajímalo by mne však, jak celou záležitost vidí Muzeum umění, profesor Zatloukal a spol. Pakliže mají o objekt tak velký zájem, pak nechápu, proč předně nevyužijí přece dnes nevyužívané kino Central, které je součástí téže budovy. Jakkoliv bych si to nepřál, i přesto ale, zaniklo-li by DHčko, nevznikla by pak jinde podobná scéna? Řekl bych, že se autor mylí stran Hnutí Duha, to se zdá být alespoň na nějakou dobu zaobstaráno, jeho tři projekty byly ministerstvem životního prostředí podpořeny. Na co ale město odmítá dlouhodobě Duze přispívat, je Ekologická poradna. Slyšel jsem, že zastupitelstvo mělo namísto toho v plánu přispět nějakým miliónem neúspěšnému podnikateli z Hluboček, který tam provozuje lyžařský vlek! Netuším, zda tomuto odvážlivci nakonec peníze přisoudilo, kdyby ano, tak nezbyvá než zvolat, ať žije svobodná ruka trhu! Jak se to má se Sluňákovem, netuším. Ale velmi by mne překvapilo, kdyby se Olomouc hodlala zbavit svého primátu, když teď Sluňákov postavil onu tolik vychvalovanou stavbu, dokonce i cenou ověřenou.

Ferdinand Vostr

Ad Česká republika vkusu (A2 č. 48/2007)

Ano, o osud veřejného prostoru jde především. Smutná ironie: tenhle podnětný článek vyšel den před tím, než pražský magistrát svým hlasováním zasadil veřejnému

prostoru další ránu schválením rozpočtu, který zvyšuje relativní podíl peněz určených na stavbu městských dálnic – na úkor financování veřejné dopravy. Ekologická situace Prahy, v porovnání s jinými evropskými metropolemi již dnes alarmující, se zhorší v důsledku indukčního efektu, který byl mnohokrát popsán a podle něhož je v každém velkoměstě tolik aut, kolik jich do sebe svou dopravní sítí vtáhne. Magistrát tudíž rozhodl, že Praha bude zamořenější. Každý automobil představuje mobilní soukromý prostor, který ukrájí ze společného prostoru veřejného. Proti urbanistické devastaci se může postavit občanská společnost, která je součástí (politicky definovaného) veřejného prostoru. Tím se kruh uzavírá: urbanistický i politický aspekt veřejného prostoru jsou propojeny. Není náhoda, že nejpříjemnější působí městské veřejné prostory v těch zemích, kde občanská společnost je sebevědomá a kde demokratická správa obce obstojně funguje: tristní situace Prahy je bohužel i obrazem tristního stavu zdejší demokracie. Kde vítězí lobbismus soukromých zájmů, prohrává veřejný prostor. A kde prohraje veřejný prostor, prohrává občan.

Tomáš Samek

Soutěž

Správná odpověď na úlohu z čísla 47 – Jmenujte alespoň jednoho básníka ze slovenské trojice „Osamelí bežci“ – zní: Ivan Štrpka, Ivan Laučík, Peter Repka. Knihu posíláme Veronice Velechové z Hranic.

–mam–

literatura

Literární čtvrtky v Řetězové

Próza **Jakuby Katalpy** Je hlína k snědku? je neobvyklá otevřeností výpovědi; protichůdné reakce vzbudilo zpracování sexuální tematiky, které balancuje mezi beletristickou psychologií a pornografií. Kniha, vykreslující život mladé malířky (také odtud procítěně barvitě líčení vjemů a prožitků) a jejího okolí, byla letos nominována na Magnesii Literu. Připravuje Martin Hudymač. **Literární kavárna v Řetězové** (Řetězová 10, Praha 1), ve čtvrtek **6. 12.** v 19.00.

Křest knihy básníka Ticho

Nad tvorbou i osobností básníka Ticho se vrší přívlastky jako výstřední, extravagantní a nonkonformní, díky různorodosti jeho surrealistických až groteskních textů vznikají označení squatterská či tekno poezie. Je charakteristický svým charismatickým přednesem, spojuje poezii s výtvarným uměním. V Unijazzu bude číst ze své prózy Růže pro Miladu, jejíž část byla dosud příznačně známá jako Squat. **Čítárna Unijazz** (Jindřišská 5, Praha 1), v pátek **7. 12.** ve 20.00.

Čtení Jaromíra Typlta

Nejnovější kniha básníka a esejisty Jaromíra Typlta nese název Stisk a byla uvedena minulý týden. Obsahuje souborné vydání graficky komponovaných textů na pomezí prózy a poezie, od roku 1993 zčásti publikovaných jako bibliofilie. Stejně jako ve své předchozí knize „že ne zas až“ klade Typlt důraz na grafickou výpravu: Stisk graficky upravil typograf Jan Čumlivski. Autorské čtení uvede svým esejem Vladimír Kokolia. **Café Fra** (Šafaříkova 15, Praha 2), v úterý **11. 12.** v 19.30.

Modrý večer

Skandinávský dům připravil večer finské poezie a norského jazzu; s tvorbou finských básníků z Tampere Juhani Ahvenjärviho a Heleny Sinervo seznámí nordista a překladatel Ondřej Buddeus a Michal Švec. **Studio Paměť** (Soukenická 29, Praha 1), v úterý **11. 12.** v 19.30.

–pa–

divadlo

Anglická milenka

Pro legendární Francouzku, nonkonformní představitelku literatury, divadla a filmu druhé poloviny 20. století Marguerite Durasovou (1914–1996) je typické, že se její texty tématy, příběhy i postavami často prostupují. Je tomu tak i v případě hry Anglická milenka, jež vznikla z jejího stejnojmenného románu z roku 1967. Dvojí zpracování inspiroval skutečný případ zdánlivě obyčejné ženy, jež se zcela neočekávaně dopustila nevysvětlitelného a nevysvětleného zločinu. Celá dramatická autorčiných her ovšem spočívá pouze a jen ve slovech, totiž „jedno slovo má váhu tisíce obrazů“. Durasová přiznává, že jejím ideálem je divadlo čtené – hraní text jen připravuje „o bezprostřední účinek, hloubku, svaly, krev“. Jak se s těmito slovy, slovy u stolu vyrovnali tři zkušení herci Národního divadla – Kateřina Burianová, Jiří Štěpnička a Vladislav Beneš – pod vedením režiséra Daniela Špinara, je možno vidět na komorní scéně ND **v divadle Kolowrat** (Ovocný trh 6, Praha 1), poprvé ve čtvrtek **6. 12.** v 19.00.

–vmk–

Claudius a Gertruda

O známém dánském králevici nepsal jenom Shakespeare, Hamletové byli před ním a jsou i po něm – s podobným proměňováním postav v kontextu různých děl pohledem různých autorů si pohrává i Jakub Špalek se spolkem Kašpar. Jeho hra, pod kterou je podepsaný společně s Jiřím Stránským, je dalším střípkem do hamletovské (momentálně) trilogie. První částí byl Hamlet klasický, Shakespearův, druhým dílem Rosencrantz a Guildenstern jsou mrtvi, respektive to, jak Tom Stoppard zachytil Hamletovy přátele v době, kdy nejsou s Shakespearovým Hamletem. Posledním dílem je Claudius a Gertruda, hra o 22 obrazech, vycházející z tzv. Ur-Hamleta (historických textů z 12. století), tedy z toho, co Hamletovi předcházelo, a z románu Johna Updikea Gertruda a Claudius. V režii Jakuba Špalka hrají herci tytéž postavy jako v předchozích Hamletech. Premiéra **v Divadle v Celetné** (Celetná 17, Praha 1) v pátek **7. 12.** v 19.30.

–ah–

Orientální fantasmagorie

Brněnská taneční skupina Rahat Lukum se věnuje orientálnímu tanci a v představení Mustafa – orientální fantasmagorie jej propojuje i s ryze divadelním projevem. Příběh o putování, osudovém setkání, síle žvlů, pohádkovém daru, o tíze odolávání a kráse podlehnutí zatančí v **HaDivadle v Brně** (Alfa pasáž, Poštovská 8d) v sobotu **8. 12.** v 19.30.

–jip–

In-finito/Unique

Divadlo Ponec, scéna pro současný tanec a pohybové divadlo, uvádí

v jednom večeru premiéry dvou tanečních her mladé choreografky Věry Ondrašíkové. Inscenace s názvem In-finito se dotýká problematiky spěchu jako životního stylu, v němž má rychlost a efektivita přednost před kvalitou. Spěchu, který nutí ke zkracování a odkládání všeho, co je zdánlivě nedůležité, na konec nebo snad na neurčito... Druhá inscenace, Unique, je inspirovaná příběhem poustevníků, kteří dřív, než mohli odejít na svoji vysněnou samotu, museli přežívat s ostatními. Teprve potom mohlo dojít k naplnění jejich asketického snu – být „skutečně“ sám. V představení jsou použity skladby švýcarské skupiny The Young Gods. Tančí Radim Peška, Lenka Vágnerová, Honza Malík, Věra Ondrašíková, Jaro Ondruš. Uvádí **Divadlo Ponec** (Husitská 24a/899, Praha 3), v úterý **11. 12.** ve 20.00.

–kv–

film

Václav

Posledním domácím hraným filmem letošního roku bude tragikomedie Václav režiséra Jiřího Vejdělka. Vejdělek si udělal mezi diváky jméno spolehlivou (ale nijak objevnou) adaptací Vieweghových Účastníků zájezdu a dobře obsazenou (ale scenáristicky ne dokonale zvládnutou) romskou road-movie Roming. Také Václav se zdá být sázkou na jistotu – příběhu vesnického outsidersa s dobrou duší, který se nešťastnou náhodou dopustí trestného činu, načež mu prezident Havel udělí milost, dominuje výrazné herectví Ivana Trojan. Trojan ve filmu předvádí další z výkonů, za který bude nekriticky vynášen do nebes, přičemž ze zadních pozic mu bezchybně přihrávají Emília Vášáryová (Václavova matka), Jan Budař (bratr František), Jiří Lábus (předseda) či Petra Špalková (Františkova manželka). I v ostatních sférách se Vejdělek může spolehnout na tuzemské jistoty: scénář napsal Marek Epstein (Roming), považovaný za velkou naději domácí scenáristiky, hudbu obstaral prověřený Jan P. Muchow. Producenti slibují prezentaci filmu na mnoha festivalech (mimo jiné v americkém Sundance) – mediálnímu zájmu jistě pomůže i fakt, že spoluautorem plakátu je „náš“ světoznámý architekt Jan Kaplický.

Premiéra 6. 12.

–jj–

hudba

Smutní Jesu a Hořící strachopád

Pražský palác Akropolis uvede poněkud zádumčivý projekt Jesu. Stojí za ním Justin Broadrick, který původně – koncem osmdesátých let – hrál na kytaru v Napalm Death. Pak jako by

mu jakákoliv kapela začala být malá. Založil drsné Godflesh, experimentální Head of David či elektronické duo Techno Animal. V novém tisíciletí navíc začal spolupracovat jako producent s Isis. V roce 2002 byli srdcoví Godflesh rozpuštěni a Broadrick založil postrockově smutné Jesu a pojmenoval je po epilógové skladbě poslední desky Godflesh Hymns (2001; Koch International). Jesu vydali svou první krátkou desku Heart Ache v roce 2004 na malém labelu Dry Run. Hned napříště již přesedlali do řad Hydra Head, kde od té doby zůstávají. V roce 2005 vydali eponymní dlouhohrající album a svým aktuálním podzimně-zimním turné jedou podpořit novinku Conqueror. Na bicí hraje v Jesu velmi prověřený Ted Parsons, jehož úder bylo možné slyšet na nahrávkách Prong a na několika deskách Swans. Baskytaru obsluhuje prozatím jinak neznámý Diarmuid Dalton. V roli předkapely hrají belgičtí Fear Falls Burning. Stylově jsou sladění s hvězdami večera, ale dynamikou jsou schopni sáhnout k mnohem jemnějším polohám. Tvrdí o sobě, že jsou ovlivněni minimalistickými opusy dvojice Robert Fripp/Brian Eno a Davisovou elektrifikací jazzu. Kapela letos pracovala na více nahrávkách; zatím poslední je First by a Whisper, Then by a Storm.

Palác Akropolis (Kubelíkova 27, Praha 3), v neděli **9. 12.** v 19.30.

–jp–

Posedlý elektronik Dan Deacon v Praze

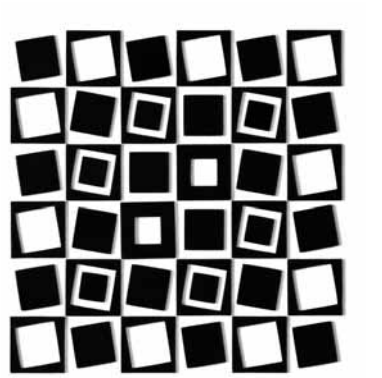

Zimní pokračování Recyclit Night se zaměří na propojení elektroniky a performance. Hvězdou večera bude americký skladatel a performer Dan Deacon, hlavní představitel progresivní baltimorské scény nazývané Future Shock. Jeho noc v Bordo slibuje undergroundovou elektroniku i pop, minimalismus i gradované melodické plochy, to vše doprovázené zuřivě energickou, dětsky maniakální akcí. Svou reputaci na americké nezávislé scéně si Deacon vybudoval intenzivním koncertováním po celých Státech (například s Cat Power, Yoko Ono či Matmos). Vystudoval skladbu a počítačovou kompozici na Purchase College v New Yorku a od roku 2003 vydal již sedm alb, většinou v malém nákladu na vlastních labelech. Průlomovým se stalo až Acorn Master (2006) a letošní dlouhohrající deska Spiderman of the Rings. Deacona podpoří berlínský performer Noisy Pig, ozdoba queer festivalů a blázen s prasečí maskou, zběsile mlátící za hukotu samplů do bicí soupravy. Na úvod večera pak vystoupí tuzemský Acoustic Terrorist, jenž si vybudoval svou pozici hraním v rozličných brněnských klubech a brzy vydá své debutové album. Hudební rok vrcholí stylově: zběsilá adventní nadílka! **Klub Bordo** (Vinohradská 40, Praha 2), v úterý **11. 12.** v 21.00.

–as–

výtvarné umění

Victor Vasarely v Olomouci

Muzeum umění v Olomouci hostí výstavu světově proslulého maďarského umělce Victora Vasarelyho (1906–1997). Dětství prožil ve slovenských Piešťanech (tehdy Pöstýén). Od roku 1927, poté, co zanechal studia medicíny, začal navštěvovat v Budapešti akademii Podolini-Volkman a roku 1928 nastoupil do progresivní školy Sándora Bortnyika, zvané Műhely (Dílna) a označované ve své době za jakýsi budapeštský Bauhaus. Roku 1930 odchází Vasarely do Paříže, kde působil jako grafik pro firmy Havas, Draeger a Devambes. V roce 1940 se seznamuje s pařížskou galeristkou a sběratelkou Denise René, která ho bude nadále podporovat a v poválečné době ho proslaví (dodnes se dají ve stejnojmenné pařížské galerii zakoupit Vasarelyho signované serigrafie). Ve 40. letech se autor zabývá olejomalbou a na přelomu 40. a 50. let začíná nacházet osobité abstraktní obrazové struktury. V první polovině 50. let se Vasarely stává jedním z vůdčích umělců nového avantgardního směru západní moderny – op-artu. Roku 1976 bylo otevřeno Vasarelyho muzeum v Pécsi a roku 1987 Vasarelyho muzeum na zámku Zichy v Budapešti, druhé na území Maďarska. Olomoucká prezentace zahrnuje celkem 95 artefaktů – grafik (sítotisků), obrazů, tapiserií a objektů. Autorem koncepce putovní výstavy, která již zavítala do Milána, Bayreuthu, Frankfurtu nad Mohanem, Sofie a rumunského Sibiu, je maďarský historik umění z Vasarelyho muzea v Pécsi József Sárkány. Doprovodný program zahrnuje mimo jiné přednášku Zbyňka Sedláčka (České výtvarné umění, op-art a Victor Vasarely) a Tomáše Hanzlíka (Geometrické struktury v hudbě a výtvarném umění). Výstavu lze navštívit v **Muzeu umění Olomouc** (Denisova 47) **do 27. 1. 2008.**

Kytky v popelnici

Výstavou Kytky v popelnici s podtitulem **Společnost a móda v sedmdesátých letech v Československu** doplňuje pražské Uměleckoprůmyslové museum trilogii expozic, které věnují pozornost fenoménu kultury 70. let. Ambicí projektu je představit životní styl desetiletí na oděvech a doplňcích z tehdejší domácí i zahraniční produkce. Výstavu, zaměřenou na textil a módu, doplní snímky Freda Kramera a Viktora Koláře, projekce stříhového filmu ze zpravodajských týdeníků (ve spolupráci s Krátkým filmem Praha) a projekce autentického zábavného pořadu s tématem módy Počkej, já povím..., který vysílala v době normalizace Československá televize. Výstavu lze zhlédnout v prostorách pražského **Uměleckoprůmyslového muzea** (ul. 17. listopadu 2), **od 7. 12. 2007 do 17. 2. 2008.**

–pev–

televize

Hrozny hněvu

V roce 1939 vyšel Johnu Steinbeckovi román, který byl odměněn jak Pulitzerovou cenou, tak o rok později i kongeniální filmovou adaptací. Přenesení literárního jazyka do řeči filmu se chopil tehdy již klasik americké kinematografie John Ford. Filmař, proslavený především svými westerny, dokázal s mimořádnou citlivostí uchopit téma těživé existence v době hospodářské krize. Farmářská (a početná) rodina Joadových přišla o svůj domov kvůli machinacím banky s pozemky, a jelikož už nikdo z členů nemá co ztratit, rozhodnou se zbytek majetku naložit na rozhrkaný nákladáček a vydají se hledat práci do Kalifornie. Před nimi je úmorná cesta, táboření u zaprášených silnic a v laciných kempech. Na západě sice nakonec Tom (Henry Fonda) a Casey (John Carradine) získají místo na plantáži s ovocem, pracují však za mzdu, která k životu jen stěží stačí. Dostavuje se zklamání, deziluze, a navíc dochází ke sporům mezi dělníky. Film, který proměnil dvě ze sedmi nominací na Oscara (za režii a ženský herecký výkon Jane Darwellové), patří bezesporu

k tomu nejlepšímu, s čím se John Ford na plátnech kin prezentoval, a přes všechnu hořkost (z lidí, politiky, doby) přináší i po sedmdesáti letech od svého vzniku neutuchající víru v sílu rodiny a lidskou morálku. ČT2, v neděli **9. 12.** v 16.30.

Život a smrt Petera Sellerse

Peter Sellers je většině diváků znám jako roztržitý inspektor Clouseau, ale kým byl doopravdy? „Já nikdy nejsem svůj. Já neexistuju. To si jenom všichni kolem zvykli představovat, že jsem to já. Ve skutečnosti jsem sám ze sebe chirurgicky odstraněný.“ Tyto, nedlouho před smrtí pronesené věty poodkrývají hercovu duši a i z nich vycházel Roger Lewis při psaní Sellersovy biografie. Britský herec, pro něhož se série Růžového pantera stala životní příležitostí stejně jako prokletím, byl muž hektický, chaotický a nedůsledný. Jeho soukromý život dal vznik legendě o herci, který se ztratil ve svých postavách. Vnitřní napětí panovalo i v jeho vztahu s matkou, která v něm od dětství živila chorobnou touhu po úspěchu, slávě a bohatství. Peter Sellers prožíval také milostné romány, kde láska a štěstí byly stejně relativní jako jeho úspěch a spokojenost. Kniha, stejně jako její filmová adaptace, si dala za cíl

alespoň částečně uchopit rozporuplnost Sellersovy osoby a vyvarovat se vágnosti mnoha životopisných snímků. I proto byl do hlavní role vybrán vynikající Geoffrey Rush, který za ni byl mimo jiné odměněn Zlatým glóblem a cenou Emmy. Režisér Stephen Hopkins (Zděšení, seriál 24 hodin) skládá střípky, vytváří koláž, v níž příběh prostupují úryvky ze Sellersových (rodinných) filmů, konvenční styl střídá stylizace do televizní show, videoklipů. Film získal 9 cen Emmy, na dalších 7 byl nominován. ČT1, v pondělí **10. 12.** ve 22.15. –lg–

rozhlas

Drsný Angličan

Ve čtvrtek v osm hodin večer zazní adaptace hry **Patrika Marbera** Obruč, kterou přeložila Dana Hábová. Marber vzbudil ohlas u nás i v zahraničí už svou hrou Na dotek, v níž dochází k neuvěřitelné milostné motanici ve čtyřúhelníku, vzniklém díky internetovému navazování známostí. Lze tedy očekávat drsné drama, vyjadřující se ke stavu dnešní společnosti. V hlavních rolích uslyšíme Aloise Švehlíka a Jiřinu Jiráskovou, režie Markéta Jahodová. Český rozhlas 3 – Vltava, ve čtvrtek **6. 12.** ve 20.00.

Drsný Švéd

Když jsme u autorů, kteří mají smysl pro drastičtější stránku života, je nutné zmínit dvanáctidílnou četbu z Knihy o Blanche a Marii, kterou napsal jeden

z nejproslulejších současných švédských spisovatelů, **Per Olov Enquist**. Enquista u nás již známe i jako prozaika (romány Brána či Strindberg – život), i jako dramatika (Noc tribádek nebo temná variace na Faidru). Český rozhlas 3 – Vltava, **od pátku 7. do úterý 18. 12.** vždy v 18.30.

Jak to myslí Al Gore

Čtvrthodinový pořad Psáno kurzívou začíná každý všední den o desáté hodině dopolední. Obsahuje vždy krátké zamyšlení známého myslitele – českého či zahraničního, žijícího či z doby dávno minulé. Tentokrát je na řadě Al Gore se svou Ekologií ducha. Někdejší kandidát na prezidenta Spojených států, kterému křeslo v Bílém domě uniklo opravdu jen o vlasek, překvapil před několika lety tím, že se dal do boje za ekologická témata. Právě proti Al Goreovi tak vehementně brojí náš Václav Klaus. Není tedy od věci zjistit, jakým způsobem se k jednomu z nejdiskutovanějších problémů dneška americký politik staví. Český rozhlas 3 – Vltava, od pondělí **10. 12.** vždy v 10.00.

Vážná hudba, která je zajímavá

K současné „vážné“ hudbě, tak jak ji vybírá redakce Vltavy, by bylo jistě možné mít občasné připomínky, navíc je pravidelný

pořad Soudobá hudba, jenž se tomuto náročnému hudebnímu odvětví věnuje především, „odsunutý“ na nehorázný čas: začíná až pět minut po první hodině ranní. V noci z pondělka na úterý však bude stát za to: zazní skladby tří z nejnápaditějších a „nejdrzejších“ skladatelů druhé poloviny 20. století: Iannise Xenakise, Karlheinz Stockhausena a Luigiho Nona. Všem třem je společné, že jejich hudební koncepty leckdy přesahují úzce vymezenou oblast a míří na posluchačův intelekt či smysl pro humor. Český rozhlas 3 – Vltava, v noci **z pondělí 10. na úterý 11. 12.** v 0.05.

Hledání mladého psaní

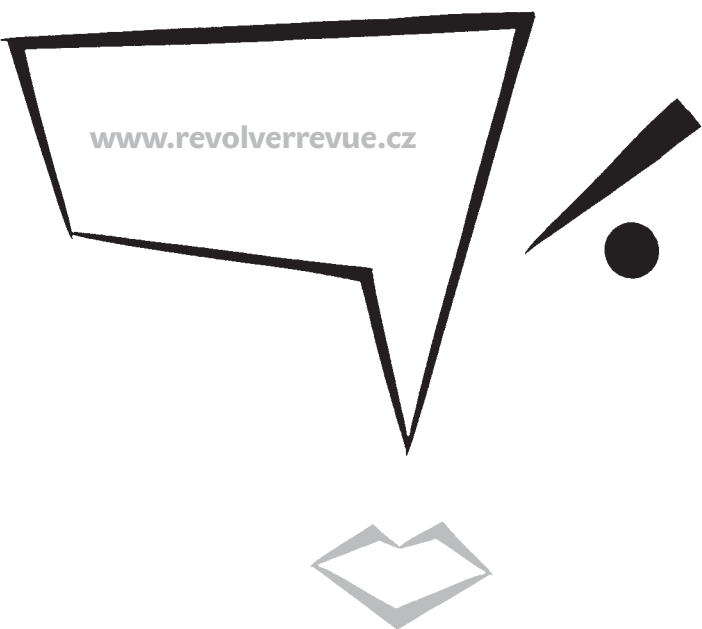
Hana Slavíková je jedenatřicetiletá dramatička, která vystudovala scenáristiku na brněnské JAMU. Adaptace její rozhlasové novinky Cesta do Lo Ignoto tvoří další z řady brněnských rozhlasových inscenací, věnovaných mladým autorům. Není náhodou, že jako dramaturg je zde uvedený Marek Horoščák, který se dlouhodobě snaží o spolupráci se začínajícími nebo neznámými autory. Inscenace v režii Evy Řehořové, která vznikla právě letos, je zařazena do úterního Klubu rozhlasové hry. Český rozhlas 3 – Vltava, v úterý **11. 12.** ve 21.30. –ja–

ah – Anna Hejmová / **as** – Aleš Stuchlý / **ja** – Jiří Adámek / **jip** – Jitka Páleníková / **jp** – Jakub Pech / **kv** – Kateřina Veselovská / **lg** – Lukáš Gregor / **pa** – Petr Andreas / **pev** – Petr Vaňous / **vmk** – Veronika Musilová Kyrianová

INZERCE

Předplatte si Revolver Revue na rok 2008 a získáte

- výraznou slevu oproti volnému prodeji
- časopis rychle a přímo domů
- slevu na knižní tituly Edice RR

Předplatné RR můžete věnovat i jako dárek prostřednictvím RR dárkového certifikátu

Více informací na www.revolverrevue.cz
a v Revolver Revue, Jindřišská 5, 110 00, Praha 1,
tel.: 222 245 801, e-mail: info@revolverrevue.cz

dějiny

a současnost

kulturně historická revue

předplatné

Dějiny a současnost

Předplatitelské výhody:

- roční předplatné 636 Kč = 2 čísla zdarma
- kartička Předplatitel 2008
- 10% sleva při nákupu knih z produkce Nakladatelství Lidové noviny ve Vinohradském knihupectví
- volné nebo zlevněné vstupné do muzeí, galerií a dalších partnerských institucí

! Každý měsíc 52 stran poutavého čtení za předplatitelskou cenu 53 Kč!

Zajistěte si předplatné za zvýhodněnou cenu!

Objednávky: SEND, distribuce tisku, www.send.cz tel.: 225 985 225, fax: 267 211 305

Prodejny v Praze, kde je možné zakoupit Dějiny a současnost
Knihupectví Academia Václavské nám. 34, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Academia** Národní 7, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Academia** Na Florenci 3, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Fišer** Kaprova 10, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Karolín** Celetná 18, 110 00 Praha 1; **Palác knih Neoluxor** Václavské nám. 41, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Seidl** Štěpánská 26, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Kosmas** Perlová 3, 110 00 Praha 1; **Knihupectví U sv. Jindřicha** Jindřišská 23, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Maf** Auroa Opletalova 8, 110 00 Praha 1; **Kafkovo knihupectví** Staroměstské nám. 12, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Kalich** Jungmanova 9, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Torst** Ostrovní 17, 110 00 Praha 1; **Dům knihy Kanzelsberger** Václavské nám. 4, 110 00 Praha 1; **Knihupectví Paseka** Ibsenova 3, 120 00 Praha 2; **Avatar knihupectví** Petřílkova 27, 158 00 Praha 5; **Knihupectví Beta-Dobrovský** Štefánikova 11, 150 00 Praha 5; **Knihupectví bratři Čapkové** Cs. armády 3, 160 00 Praha 6; **Knihupectví U sv. Vojtěcha** Kolejší 4, 160 00 Praha 6; **Knihupectví N. S. Centrum** Veverkova 16, 170 00 Praha 7
Knihupectví v ostatních městech
Knihupectví Barvič a Novotný Česká 13, 602 00 Brno; **Knihupectví Lubomír Pospíšil – Cesta** Rašínova 5, 602 00 Brno; **Knihupectví Styria** Palackého 66, 612 00 Brno; **Knihupectví Michal Ženišek** Poštovská 4/657, 602 00 Brno; **Knihupectví Academia** Nám. Svobody 13, 602 00 Brno; **Knihupectví Beta-Dobrovský** Česká 30, 602 00 Brno; **Knihupectví Omikron** Nám. Přemysla Otakara II. 25, 370 01 České Budějovice; **Karmelitánské knihupectví** Kostelní Vydří 58, 380 01 Dačice; **Knihupectví Kosmas** Mánesova 781, 500 02 Hradec Králové; **DDD knihupectví** Ruská 85, 430 01 Chomutov; **Knihupectví Kuba a Pařízek** Masarykovo nám. 21, 586 01 Jihlava; **Knihupectví Otava** Komenského 33, 586 01 Jihlava; **Knihupectví U sv. Antonína** Kostelní 7, 460 59 Liberec; **Knihupectví Jonáš** Mírové nám. 15, 412 01 Litoměřice; **Knihupectví Paseka** Josefa Váchala 127, 570 01 Litoměřice; **Knihupectví F. F. Procházky** 101, 509 01 Nová Paka; **Knihupectví Jiří Dočkálek** Křížkovského 14, 772 00 Olomouc; **Knihupectví Velehrad** Wurmova 6, 771 00 Olomouc; **Knihupectví Librex** Ostrožná 33/241, 746 01 Opava; **Knihupectví Caritas** Puchmajerova 10, 702 00 Ostrava; **Knihupectví Artforum – Luděk Jičínský** Puchmajerova 8, 702 00 Ostrava; **Knihupectví U slona** Karlova 3, 397 01 Písek; **Knihupectví Blanka Veselá** Drličov 149/16, 397 01 Písek; **Knihupectví U františkánů** Františkánská 9, 301 12 Plzeň; **Knihupectví Úsvit** Prokopova 19, 301 35 Plzeň; **Knihupectví Bartůněk** 5. května 704, 511 01 Turnov; **Knihupectví Mariánské** nám. 200, 686 00 Uherské Hradiště; **Knihupectví UJEP** Brněnská 2, 400 01 Ústí nad Labem; **Bureš Knihupectví** Masarykovo nám. 105, 766 01 Valašské Klobouky; **Knihupectví Pavel Jungmann – Archa** Tomáše Bati 190, 760 01 Zlín; **Knihupectví Veni** Sadová, kostel sv. Filipa a Jakuba, 760 01 Zlín

Dost řečí, teď hovoří pendreky

Francouzští studenti proti privatizaci

Už více než tři týdny trvá neklid na francouzských univerzitách, který je reakcí na přijetí sporného vysokoškolského zákona. Vláda na něj odpověděla s nečekanou rozhodností.

FELIX XAVER

V řadě ohledů je dnešní situace na francouzských vysokých školách podobná předloňským protestům proti návrhu zákona o prvním zaměstnání. Valná shromáždění na univerzitách v některých případech odsouhlasila okupační stávky, v dalších pak stávkovou pohotovost nebo částečnou blokádu vysokých škol. Na rozdíl od vyčkávacího postupu minulé vlády při předloňských protestech je však reakce současné administrativy založena na čisté represí.

Plíživé zesoukromění

O návrhu zákona, obecně nazývaného zákon o vysokoškolské autonomii či podle jeho autorky *loi Pécresse*, informoval A2 kulturní týdeník své čtenáře již na počátku letošního léta v rámci přehledu frankofonního tisku. Návrh byl schválen v srpnu a k otevřeným protestům proti jeho naplnění došlo až v souvislosti s nebývale rozsáhlou stávkou v dopravě na počátku listopadu. Důvodů nesouhlasu studentů vůči *loi Pécresse* je celá řada, jejich společným jmenovatelem je však obava z privatizace univerzit. Zákon se k možnosti privatizace sice explicitně nevyjadřuje, avšak jeho uplatňování ke vstupu soukromého kapitálu do vysokého školství nepochybně povede. Majetek univerzit má být odebrán ze správy státu a dán do jejich přímé samosprávy. Protože však francouzské vysoké školy nedisponují hotovostí nutnou k údržbě tohoto majetku, je jim doporučena varianta vytváření „strategických partnerství“. Soukromé firmy by tímto způsobem přejaly nad univerzitami značnou míru kontroly. Podle zákona má správní rada univerzity (*Conseil d'administration*) zastupovat až ze 40 procent „mimoakademické prostředí“ neboli soukromý kapitál. V čele

značně centralizované univerzitní samosprávy stojí „prezident“, kumulující řadu pravomocí. Obavy studentů vzbuzuje i v zákoně uvedená možnost obsazení této funkce právě představením „mimoakademického prostředí“.

Tvrdá ruka

Jihofrancouzský Montpellier je městem, kde studentská populace výrazně převyšuje francouzský průměr, a zároveň univerzitním centrem pro velkou část jihozápadní Francie. První kritika vysokoškolského zákona se zde ozvala během shromáždění svolaného na počátku listopadu na místní fakultě přírodních věd (*Université des sciences*). Shromáždění přijalo rezoluci o stávkové pohotovosti a koordinaci místního studentského hnutí s celofrancouzským protestním výborem, reprezentujícím další univerzity. Na filosofické fakultě (*Université des lettres*), jejíž studenti při podobných situacích tradičně vystupují v nejradikálnější pozici, proběhlo obdobné shromáždění až o několik dní později a byla zde odhlášována částečná blokáda univerzitních prostor. V praxi vypadala blokáda poměrně klidně: v „zabarikádovaných“, ale propustných vchodech do fakultního areálu rozdávali bouřící se studenti letáky proti privatizaci univerzit a obdobně jako při předloňských protestech obsadili hlavní amfiteátr, který se tak na několik dní stal společenským a kulturním centrem fakulty. Aktivita univerzity v zásadě nerušeně pokračovaly. Na dalších fakultách (farmaceutické, lékařské, ekonomické a právní) se nedělo téměř nic.

Během několika následujících dnů však dostaly represivní složky zelenou k tomu, aby „okupované“ fakulty po celé Francii „vyčistily od squatterů“. Na filosofické fakultě v Mont-

pellier došlo k policejní intervenci po čtyřech dnech blokády, necelý den po zásahu v Paříži. Podle lokálního deníku *Midi Libre* zde v pět hodin ráno nastoupilo proti dvacítce studentských aktivistů 150 příslušníků speciálních složek CRS, kteří jádro revoltujících rozprášili a fakultu hermeticky uzavřeli. Ve vysvětlujícím e-mailu, který byl rozeslán následujícího rána všem studentům fakulty, vyjadřuje „prezident“ univerzity své rozčarování nad tím, že se do studentského hnutí zvnějšku infiltrovali extremisté, kteří si na shromáždění nátlakem vymohli přijetí rezoluce o blokádě fakulty. „Prezident“ dále zdůraznil, že během protestů došlo k demolici části univerzitního majetku (zřejmě nábytku použitého jako barikády a omítek posprejovaných protestními hesly) a fakulta bude kvůli rekonstrukci až do odvolání uzavřena. Filosofická fakulta je tak nyní již dva a půl týdne uzavřena a její okolí stále monitoruje zhruba desítka příslušníků speciálních složek CRS.

Způsob, jakým se současná francouzská administrativa vypořádává s protesty univerzit i se stávkou v dopravě, připomíná neústupnou pozici Margaret Thatcherové vůči stávkovému hnutí na počátku osmdesátých let. Obětí patové situace v boji mezi odbory a vládou je potenciální cestující, jehož zoufalý nátlak na odbory má nakonec stávkovou vlnu ukončit. Jedním z výsledků tohoto silového postupu vůči univerzitám je frustrace studentů, kteří mají pochopitelný pocit, že jejich nesouhlas nikoho nezajímá. Existuje reálné nebezpečí, že tato frustrace může, obdobně jako u silou potlačeného studentského hnutí v Itálii na konci sedesátých let, vyústit v jeho radikalizaci.

Autor je doktorand FF UK a UPV v Montpellier.

zkrátka

Akademický senát Akademie múzických umění v Praze navrhl prezidentu republiky na místo rektora bývalého děkana hudební fakulty Jiřího Hlaváče (A2 č. 48/2007). / Letos získal cenu Literary Review Bad Sex in Fiction, udělovanou za „surový, nechutný a povrchní popis sexu v moderní literatuře“, poprvé autor posmrtně. Vysloužil si ji Norman Mailer za popis orálního sexu v knize *Lesní zámek* aneb Hitlerův přízrak, kde mužské přirození přirovnává ke „svinutému výtrusu“. / Vládní komise pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi zasedla společně s Církevní komisí. Pod vedením ministra kultury projednávaly věcný záměr zákona „O nápravě některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společnostem v době nesvobody a o narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi“. / Spisovatel Faraj Sarkouhi v článku pro Rádio Svobodná Evropa napsal, že od nástupu íránského ministra kultury Mohammada Hosseina Saffar-Harandiho v roce 2005 se cenzura knih neustále zpřísňuje. / Vláda přidělila Státnímu fondu kinematografie 100 milionů Kč. Důvodem žádosti o další dotaci byl stoupající počet a velký finanční objem žádostí o podporu. / V Moskvě připadá osm knihkupectví na 100 tisíc obyvatel (v západní Evropě jich je 60), jelikož se většina z těch původních proměnila na sexshopy, kasina a výprodeje pirátských DVD. /

Tureckému nakladateli a překladateli knihy Richarda Dawkinse *The God delusion* hrozí doma žaloba. Jeden ze čtenářů si totiž stěžoval, že kniha je útokem na „nedotknutelné hodnoty“. / Tento týden má ve Španělsku premiéru animovaná verze Cervantesova *Dona Quijota*, která se bude promítat pod názvem *Donkey Xote*. / Spisovatel Günter Grass zažaloval nakladatelství Random House za to, že v jeho životopisu, který napsal Michael Juerge, nechal zmínku, že dobrovolně narukoval do SS. Grass byl přitom údajně zapsán jako spolupracovník SS poté, co vstoupil do Wehrmachtu. / Snímek *Control* Antona Corbijna o předčasně zesnulém zpěvákovi skupiny Joy Division Ianu Curtisovi získal pět ocenění *British Independent Film*, mimo jiné za nejlepší film a režii. Dvě ceny si odnesl film *Zápisky o skandálu*, cenu za nejlepší zahraniční film obdržely *Životy těch druhých*. / Cenu ministra školství, mládeže a tělovýchovy za výzkum získal v oblasti institucionální podpory vědy a výzkumu Miroslav Verner z Českého egyptologického ústavu Filozofické fakulty UK v Praze. / Společnost *Dark Sky Films* se dohodla s firmou *Microsoft*, že některé své tituly bude distribuovat v rozlišení HD přes *Xbox Live Marketplace* uživatelům herní konzole *Xbox*. / Zemřel docent Skála, bojovník proti alkoholismu. / „Přestože akce dopadla dobře, její další vývoj zůstává s otazníkem,“ řekl serveru *iHNed.cz* mluvčí olomouckého knižního festivalu *Libri Petr Albrecht*.

–jgr–, –lb–

Jakub Řehák

Večerní svět

Fasády krámů krabatí čela.
Lampa z ulice –
sekera prudkého světla.

Bezhlavý stín prchá ke kašně.
V narůžovělé vodě želva,
na hřbetě drží večerní svět.

Noc hrne ven z hrdla netopýra.
Nemám ponětí o poloze těla.
Hlava mi klesne k výloze.

Budu spát na peřině ze skla.
Vyhasne všechno, co patří
bílé lebce dne.

Žánrové víření v apokalyptickém čase

Hořké příběhy mladé italské generace

Antologie současné italské prózy a dramatu Hořký život poprvé představuje pestrý výběr z textů reprezentujících žánrové, tematické a stylistické tendence italského středního proudu posledních tří desetiletí.

KLÁRA LÖWENSTEINOVÁ

V osmdesátých letech 20. století vstoupil do italské literatury neuchopitelný duch postmoderny, který se postavil tradiční gramatice vyprávění, lineárnosti příběhu, žánrovým zásadám, strnulosti literárního jazyka a kazatelskému statutu spisovatele-intelektuála. Literární text se pozvolna stával otevřenou tribunou hry, intertextovosti, diskursu, a čtenář sám začal zaujímat roli autora, dešifrátoru a ideologa fikce, nebo jen posluchače, pozorovatele světa, který se ho týkal a který byl dotvářen jeho klíčem. Nešlo o vnějškový experiment s formou, ale o výzvu ke sblížení fikce s realitou, hledání literárního tvaru a výrazu, o způsoby, jak lidské příběhy uchopovat a jak je sdílet. Tak tomu bylo u otců zakladatelů – Itala Calvina a Umberta Eca, na jejichž odkaz generace spisovatelů osmdesátých a devadesátých let navázala.

Insignie italské postmoderny

Reprezentativnímu výboru *Hořký život*, postihujícímu časový horizont prózy a dramatu od roku 1980 dodnes, se podařilo zachytit zásadní momenty, posuny a trendy v italské literatuře. Nejpatrnější změnu prodělal jazyk. Přiblížil se hovorové italštině, zabarvil se stylistickým kontrapunktem a ozvláštnil dialektem, slangem i generačními neologismy. Jak je patrné, i přes žánrové smíšení se současná produkce ráda občas uchyluje k žánru s nepříliš silnou tradicí, jako je například detektivka, pokračuje v zavedených formách historického románu, v realistické, reflexivní próze a esejistice. Vznikla první sci-fi a fantasy. Postavy příběhů jsou buď outsideři života, neschopní si jít za svým, nebo obyvatelé konzumu. Zevnějškem ani vnitřním ustrojením se společenským normám příliš nepřibližují, nebo jsou úplně stejní jako ostatní. Vyprávění se nenese v tragickém, tklivém nebo rezignovaném tónu, hořký život se prostě konstatuje, žije, ale neprožívá.

Cristina Grazianiová: Bez názvu, 2003

Prolínání světů se neodehrává pouze v rovině literární a texty do sebe pojímají podněty z masmédií. Nejpatrnější je využití sloganů, reklam, komiksů, „soundu“. Próza, pokud se neodehrává v pohádkovém bezčase nebo za apokalypsy, je ve většině případů zřetelně italská, osvětluje společenskou a regionální problematiku, skrze své hranice pak reflektuje celosvětové dění. Spisovatel má funkci zprostředkovatele, je „hláskou troubou“ jistěho společenského stavu. Stále více se prosazují spisovatelky, které se ještě zcela nezbavily automatické nálepky „autorka = čtení pro ženy“, ale jejich genderové nahlížení a odlišný způsob psaní začíná být akceptován kritikou.

Dinosauři současné literární scény

Jako první byl do antologie zařazen Pier Vittorio Tondelli, symbol nové generace, se svými *Novými libertiny*, kultovním textem osmdesátých let. Revoluční není ani tak téma homosexuality, jako spíše obnažení italského šosáctví, vystižení pocitu bezvýchodnosti postpubescentů na maloměstě konce sedmdesátých let a jejich krátkozrakých úniků. Ve své próze plasticky zachytil každodennost a podal uvěřitelnou generační výpověď o světě. Protipól syndromu italské vesnice představuje anonymní, kosmopolitní velkoměsto Andrey De Carla spolu s dospívajícími hrdiny *Sametového vlaku*, zahleděnými do konzumu a amerického snu. Zralostí a umem také silně přechází vytríbený příběh o smrti a paměti od šedesátiletého lyrika Gesualda Bufalina.

Kromě těchto autorů je osmá dekáda ve výběru zastoupena mnohohlasně: vážnými i groteskními průhledy do periferie společnosti, nesmlouvavou kritikou současnosti, snovým i ironizujícím ženským viděním.

Devadesátá léta a mladí kanibalové

Neopomenutelné a nezačlenitelné zjevy devadesátých let představují tři solitéři: kronikář obvyklých lidí a neobvyklých zvrátů Sandro Veronesi, hledač živého mýtu, hodnot a ryzího společenství Maurizio Maggiani a Pino Cacucci, zastánce slabých. Z dalších jmen je to například dvacetiletý Enrico Brizzi, který v románu *Jack Frusciante odešel od skupiny* volně navázal na Salingerovo *Kdo chytá v žitě*. Přišel s novým typem hrdiny – Staroušem Alexem, mladým „drsňochem“ křehkého ladění, holdujícím „paprčkovému“ rocku. Od poloviny devadesátých let italská literatura přitvrdila a mladá generace spisovatelů, ovlivněná „pulpem“, propadla chvilkovému kultu hnu, krve a perverze. Svět začala zobrazovat jako čiré, přirozené násilí. Mezi takzvané Mladé kanibaly bývá řazen mistr napětí Aldo Nove a tělesností fascinovaný Tiziano Scarpa. Autor sci-fi próz Valerio Evangelisti mísí všechny žánry, prokládá je zvukem metalu nebo punku a jeho řev prý má být varováním před apokalypsou a zároven voláním po lidskosti. Detektivní žánr se v posledních letech stal pro Italy příležitostí pro obraz i kritiku společnosti. Gianrico Carofiglio ve své próze stvořil kolegu komisaře Montalbana: Guida Guerrieriho, nedokonalého, nehrdinného, zarytého advokáta. Ukázky od Carla Lucarelliho patří spíše k hororově laděným příběhům typu „noir“.

Současná tvorba je zastoupena výtečnou ironičkou politicky korektního světa Paolou Mastrocolou, aristokratem duše i těla Alessandrem Pipernou, který se ve své rodinné kronice navrácí k vysokému stylu, nebo multikulturní detektivkou italsky píšícího Alžířana Amara Lakhouse.

Současné divadlo

Oddíl dramatu je snahou o jakési „the best of“ toho, co se v současnosti na italských alternativních scénách uvádí, o čem se píše a co je kladně hodnoceno kritikou. Jde o autory nejmladší generace, kteří na scénu přivádějí vnitřně vyhaslé postavy, nehumánní svět a podivné mezilidské vztahy. Stejně jako próza i divadlo experimentuje nejvíce s jazykem. Oblibu si v poslední době získalo „narativní“ divadlo, dialektální, mnohohlasý recitál jednoho herce-autora. Nej silněji z ukázek působí absurdní momentky z dialogu *Dvou bratrů* Fausta Paravidina a divadlo útrap, beznaděje a zkázy, které líčí italská Sarah Kane – Letizia Russo v *Pším hrobě*, hře o vztahu sobeckého syna a slepé matky.

Vady na kráse

Problematické se mi nejeví kritérium výběru, jež lze vždy snadno napadnout. Naopak, změny poloh, zejména u próz, jsou poutavé až šokující. Na překladu antologie se podílelo šest italianistů pod vedením Alice Flemrové. Každý projekt, který stojí na více autorech nebo překladatelích, však s sebou nese riziko, spočívající ve způsobu přístupu k překladu, rozličných verbálních schopnostech a míře zkušeností. Proto by v tomto případě byla nutná pečlivá redakce, díky níž by například bylo možné sjednotit užívání jazykových rovin. Jazyková kultura překladů totiž kolísá od profesionálních až k těm více či méně čitelným. Domnívám se, že toto mělo být náplní práce obou editorek, které do textů ze svého titulu měly zasáhnout už proto, že si k výběru přibraly začínající překladatele. Ještě problematičtější jsou texty představující jednotlivé autory. Nejenže nejsou formálně sjednocené, ale také jsou psané žoviálním jazykem, evokujícím nepatřičnou důvěrnost, což se k takovému útvaru příliš nehodí. Jelikož jde o autory, kteří u nás nejsou známí, slušelo by se medailony nejen přeložit z italštiny důsledně (tzn. dopracovat některé věty tak, aby vůbec dávaly smysl), ale také text učinit jasným a průhledným. A to už jen kvůli účelu knihy, kterým by mělo být především představení nejnovější italské literatury širší čtenářské veřejnosti.

Autorka je doktorandka v Ústavu románských studií FF UK.

Hořký život. Antologie současné italské prózy

a dramatu. Vedoucí projektu Alice Flemrová.

Havran, Praha 2007, 372 stran.

INZERCE

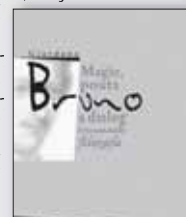

Milíčova 13, Praha 3
www.argo.cz, argo@argo.cz
distribuce www.kosmas.cz

GIORDANO BRUNO Magie, pouta a dialog renesančního filosofa

Přeložili Josef Hajný a Jakub Hlaváček, 198 Kč

Vzdělaný dominikán, filosof (ovlivněný antickou, Mikulášem Kusánským a Bernardem Telesiem), představitel renesančního hermetismu, básník a komediograf (upálený jako kacíř) ve svých spisech formuluje filosofický a vědecký názor, který představuje vrchol renesančního myšlení. Jeho dvě motta: „Co je to, co je? Je to, co bylo. Co je to, co bylo? Je to, co je. Nic nového pod sluncem“ a „Nejhlubší magií je umět vytěžit opak poté, co jsme našli spojující bod“ vyjadřují, že ho zajímají především protiklady reality, záhady a dramata života a světa, které chápe jako dynamickou jednotu. Tento zakladatel panteistické přírodní filosofie pobýval roku 1588 také v rudolfínské Praze.

Tentokrát tam bylo víc srdíčka

Fotbalové deníky Jiřího Hájíčka

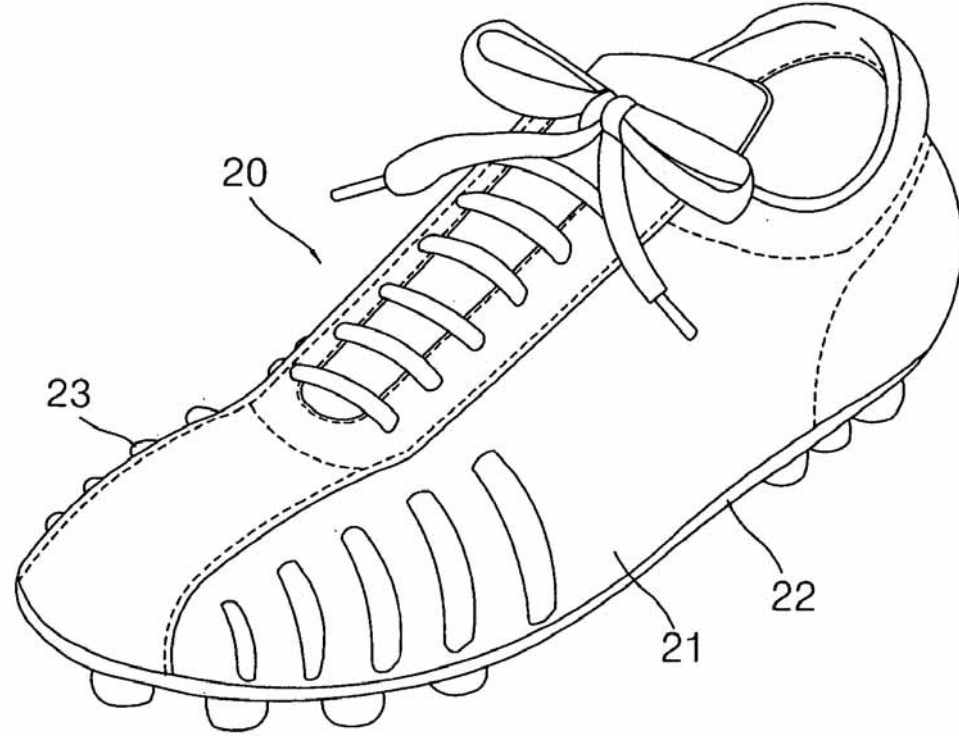
KRYŠTOF ŠPIDLA

Prózy Jiřího Hájíčka mají jeden charakteristický rys – jsou obyčejné. Obyčejnost však v sobě skrývá zcela rozdílné kvality. Může být důvěrnou známostí, kdy svět textu a jeho postav je tak podoben světu našemu, že se téměř cítíme být jeho obyvateli, nezřídka ovšem bývá obyčejnost banální. Dělicí čára mezi důvěrnou známostí a banalitou je tenká a Hájíček se ve svých prózách běžně pohybuje na obou územích.

Utkání na cestě Českem

Hrdina jeho poslední knihy *Fotbalové deníky*, Honza Převorský, patří mezi hojně se vyskytující druh úspěšných čtyřicátníků na prahu životní krize. Nejenže se kvůli partnerce vzdal svého životního snu, účasti na světovém fotbalovém šampionátu v Německu v roce 2006, ale nevyšla mu ani rodinná dovolená. Doma je cítit napětí a Honza má týden volna. O zápletku se postará telefonát neznámé dívky, z níž se vyklube jeho devatenáctiletá sestra Simona, o které dosud neměl ponětí. Kromě toho, že mají společného otce, s nímž Honza dávno přerušil všechny styky, je k sobě se sestrou nepoutá vůbec nic. Přesto se nabídne, že ji svým luxusním vozem odveze do Krkonoš k údajnému příteli. Jednodenní cesta se protáhne na týden, a tak má čtenář možná až příliš času detailně poznat osudy nejen obou hlavních postav, ale i krajinu ubytoven a hotýlků českých měst.

Na deník z názvu novely upomíná jak chronologické řazení kapitol, tak Honzovy fotbalové deníkové zápisy. Ty dokreslují jeho poměrně zúžený obzor, ve kterém zůstává místo snad jen na práci a fotbalové fanouškovství, navíc ale ilustrují i změny nálad protagonistů a neslavné výsledky oné letní cesty. Fotbalovému klání je mimochodem připodobněno i jeho vidění vztahu mezi muži

V evokaci důvěrně známého se ve své nové próze dostal Jiří Hájíček spíše do zámezí banality.

a ženami – a zde, u tohoto nepříliš originálního příoměru, začíná být jasné, na které půli hřiště se budeme pohybovat.

Příběhy odehrávající se na cestě mívají pro své hrdiny obvykle iniciační charakter. I v této novele dochází alespoň v náznacích k proměně postav – poněkud usedlý a zatrpklý Honza v sobě nachází nový zdroj emocí, stejně tak jako city zmítaná dívka objevuje důležitost jistoty či zodpovědnosti. O zásadnější proměnu hlavní postavy se však nepostarají ani tak nově nabytá sestra, jako spíše deus ex machina, správcová internátu v Roudnici nad Labem, paní Fišerová. A s ní přichází asi největší úskalí celého textu. Tato

postava je totiž přímo esencí klišovitosti a papírovosti. Nejen že si rázně, avšak spravedlivě poradí s problémovými hosty, ale má též nesnesitelně dobré srdce: „Já jsem tady taková matka pluku, víte?“ Nechybí jí dokonalá znalost lidí a, žel, ani přímo děsivá moudrost. Co řekne, to sedí, a není proto divu, že: „Slova paní Fišerové zněla Honzovi v uších, ještě když rozestavoval na chodbě křesla kolem staré televize.“

Smrtící sentimentálnost

Přítom Hájíček je schopen i v této knize budovat věrohodné prostředí. Jeho popis malých českých měst, dělnických ubytoven

či benzinových pump má až dokumentární charakter, stejně tak jako zápisy ze sledování fotbalových zápasů. Srdce fotbalového fanouška se snadno přeneso do důležitých okamžiků tohoto, alespoň z naší strany nepovedeného mistrovství, ubohé kulisy středočeského maloměsta zase zdařile evokují atmosféru ospalého letního dne v zanedbaném koutě naší země.

Avšak ani zde se autor nevyhne jisté schematicčnosti. Zejména tam, kde skrze text prosvítá příliš přehledně uspořádaný hodnotový svět a předem utvořený názor: „Honza přikývl, vyšel na chodbu a nasál ten internátní pach zdí a dlaždic. Přesto pociťoval určitou harmonii a pořádek, odlišné od charakteru ubytoven a rádobý penzionů, které už měli za sebou.“

Kdybychom ale chtěli přesně pojmenovat největší problém recenzovaného textu, nebude jím pouze výše zmíněná banalita, i když i ta má v příběhu své místo, ale něco mnohem horšího: sentimentálnost. Sentimentálnost vzhledem k postavám i prostředí, sentimentálnost, jež spolehlivě zabíjí jakýkoli pokus o literaturu, sentimentálnost, která od okamžiku, kdy je rozpoznána, ulpívá na jakémkoli slově textu a zdobí i finále celé novely, během něhož Honza Převorský prohlédá a pokouší se napravit dávnou křivdu.

Jestliže jsme na začátku tvrdili, že se Jiří Hájíček ve svých prózách pohybuje jak na území důvěrné známosti, tak banality, musíme konstatovat, že se ve *Fotbalových denících* dostal spíše do zámezí. Nezbyvá než vyslovit naději, že se z nepovedeného utkání poučí a příště se spolehne na taktiku, která mu sedí mnohem lépe – detailní znalost prostředí, zvládnutá psychologie postav i promyšlený děj.

Autor je bohemista.

Jiří Hájíček: Fotbalové deníky.

Host, Brno 2007, 160 stran.

literární zápisník

Má první láska přišla nenalíčená

O státní ceně a věčném „jaromilství“

Jan Štolba

U příležitosti státní ceny pro Milana Kunderu se na chvíli vynořily staré kunderovské otazníky. Shodou okolností též lyonská univerzita v říjnu pořádala kolokvium motivované rezervovaností kritiků vůči Kunderovi, jak referuje Aleš Haman ve stati *Odkud pochází zdrženlivost?* (Tvar č. 18/2007). V příspěvcích najdeme známá témata: erotismus, misogynství, dokonce „antihumanismus“ (?). Slibně zní stať bohemisty Vladimíra Papouška, otulovaná kunderovskou parafrází: *Nechovejte se v mém čtení jako doma*. Papoušek prý odhaluje ve spisovatelově díle (jaksi proti jeho vůli) rysy lyrismu. To by mě zajímalo. Kolikrát jsem se cítil romanopiscem podceněn, esteticky ignorován, když po mocném antilyrickém exposé přišla metafora bez uzardění ultralyrická: hrdinka s květinou v ruce, jsoucno co děšť padající do fontány... Jen příspěvek Martina Hyblera *Zapírané básnické a divadelní dílo Milana Kundery* (viz

www.vulgo.net) údajně narušil věcný a střizlivý ráz lyonského setkání. Rád věřím, příspěvek je opravdu drsný – už svým střizlivě věcným tónem. Snad by se slušelo víc zohlednit, že autorem tristních veršů, jež Hybler cituje, byl dvacetiletý mladíček... Ale jinak jsou tu zajímavé postřehy, třeba o prvku „arbitrární dichotomizace“ v Kunderově myšlení (lehkost – tíže, pomalost – rychlost).

Tiskem se mihly zmínky o potížích s překlady francouzského Kundery do mateřštiny. Dilema chápou. Kde by se kompetentní překladatel s chutí pustil do práce, tam dvojazyčného autora čekají muka: knihu de facto napsat znovu. Z toho může vyvérat řetězec dalších pochyb: Do jakého kontextu se „znovunapsané“ texty vřadí? Nevyzní v českém prostředí moc didakticky? Nebo: jak nejlépe česky označit „devátý vstup“ do ženského těla z *Pomalosti*...? Snad by bylo paradoxně lepší, kdyby k nám Kunderovy francouzské opusy vstoupily právě jako překlady. A vůbec: nejsou okolky trochu přehnané? Novely (ano, novely, ne romány) *Pomalost* a *Totožnost*, spolu s košatější *Nevědomostí*, jsou knihy nerozsáhlé, lze si je představit pospolu v jednom svazku. Jazykem a výrazově jde o prózy střizlivé a schůdné, bystré a elegantní, avšak bez složitých formulací, jež by riskovaly nepochopení. Aspoň dle anglických verzí soudě. Není to košer srov-

nání, ale vrhnout se po těch prózách na Malcolma Lowryho či Johna Banvilla – to je skok do úplně jiné angličtiny! Těžkotonážní, závratný Lowry či leckdy apartní, avšak jazykově a vjemově projemnělý Banville...

Kundera mě vždy upoutá, zpravidla se s ním ale v duchu přu. S napětím sleduji bravuru myšlenkových postupů – a rozladěn vnímám i zkratky a zjednodušení, vratkost premis, na nichž se tu staví. A přepadá mě pocit, že můj svět je docela odlišný od měšťansko-evropského světa Kunderova. „Nemusíme je“, rozuměj hrůzu, vznešenost, krásu života, „brát na vědomí stejně jako válku mezi dvěma africkými státy ve čtrnáctém století, která nezměníla nic na tváři světa...“ mihne se zkraje *Nesnesitelné lehkosti bytí* (Atlantis 2007). Chápu ten příměr, jeho okamžitou funkci. A přece žasnou nad božskou povýšeností, jež v paralele s dávnou africkou válkou hnízdí; napříště budu stranit právě tomu světu bez tváře, tísnicímu se v pominutelných, barbarských vodách za okrajem Kunderova románu.

Nejnověji z Kundery vyšel česky esej *Kdo je romanopisec* z knihy *Opona* (Le Rideau, 2005), u nás k nalezení ve svazečku *Nechovejte se tu jako doma, milý příteli* (Atlantis 2006). Kundera srovnává romanopisce s lyrickým básníkem. Přičemž jde až k Hegelovi: Obsahem lyrické poezie – praví Hegel – je básník sám, propůjčuje hlas svému nitru a nako-

nec vytváří portrét sebe sama. Kunderův závěr: „Lyrický básník je především příkladnou inkarnací člověka, který je oslněn vlastní duší a touží, aby byla slyšena.“ Oslněn? Básníkovi je hned podsunuta sebezhliživost, sebeštědnost, věčné „jaromilství“. Nemyslel však Hegel svou definici více kosmicky? Neznamená u něj „portrét sebe sama“ spíš vhléd do jedinečného lidského vědomí, v němž se nějak zračí vesmír? Zatímco Kundera chápe věc již jen egocentricky; soustředění na sebe sama – slepota vůči okolnímu světu. Byl však dávný jinoch Jaromil vskutku oslněn vlastní duší? Nešlo jen o její předpřipravenou, ideologicky napudrovanou atrapu? Snad nedostatek transcendence u Kundery souvisí i s touto umanutou averzí k souznění s vnímajícím, registrujícím, prožívajícím nitrem. Myslím na to, čím asi byli „oslnění“ mí „roztoužení a zaslepení“ oblíbenci: W. C. Williams, George Oppen, Charles Reznikoff, Blatný z časů *Tohoto večera*, Kabeš, Hruška...

„Magická opona upletená z legend byla zavěšena před světem,“ praví se dále v eseji. A pak: „Podoben ženě, která se nalíčí před první milostnou schůzkou, svět, když k nám přibíhá ve chvíli našeho zrození, je napudrován, namaskován, pre-interpretován.“ – Jak rád si podržím svůj jiný svět. Moje první láska přišla na schůzku nenalíčená.

Autor je básník, literární kritik a hudebník.

Tajemná stránka všední reality

Nad výstavou obrazů Miloslava Mouchy

Malíř a grafik Miloslav Moucha, příslušník „ztracené“ generace umělců narozených ve čtyřicátých letech minulého století, patří bezesporu mezi nejpozoruhodnější zjevy současné výtvarné scény. Do povědomí veřejnosti se ovšem výrazněji dostává až v letech devadesátých, kdy se, obohacen o nové poznatky a zkušenosti, vrací z francouzského exilu zpět do vlasti. Na stále ještě relativně nedotčeném, „patriarchálním“ Sedlčansku pokračuje dál ve své umělecké práci, jejíž slibný rozvoj přetrhla v roce 1968 srpnová okupace.

GUSTAV ERHART

V malování je myšlenka hlavní. Dosáhne-li myšlenka úplnosti, náš duch se zaraduje, protože se mohl projevit, a naše malování sestoupilo do hloubek, jež nikdo nezměří. Čínský malíř Tao-t'i, 17. století

Vývojová kontinuita výtvarné tvorby Miloslava Mouchy (1942, Litvínov) je zvláštním způsobem přímočará: jde po léta cestou, která se vnějškově příliš nerozšiřuje, ale naopak prohlubuje ve smyslu metafyzického ponoru a duchovního soustředění. Obojí, malba (potažmo kresba) i grafika, jsou u tohoto umělce spojitě nádoby, jejichž podstatou a pevně sledovaným cílem je zachycení nehmotné esence jevů tohoto světa nebo poodhalení skrytého smyslu jejich existence. Projevů života, nazíraných téměř vždy sub specie aeternitatis, redukovaných až do bazální náznakovosti, kdy se mění v obecně platný symbol a šibole samotného Stvoření. Porozumět jim není vždy jednoduché a doveďou to především ti, kteří, vedle racionálního myšlení, dokážou současně i cítit a mají touhu hledat hodnoty nadčasové.

Spektrum barevného chorovodu

Celá tato umělcova tvorba není ovšem, jak by se snad dalo očekávat, nějak konkrétně či ústrojně nábožensky vymezená. Svým „vnitřním přesahem“, lze-li to tak říci, se však sféry sakrální přímo dotýká a nejednou do rovin vyhrazených transglobálním zkušenostem směřuje. Ve vnějším projevu a řemeslné preciznosti je blízká linii bílkovsko-váchalovské; na poli filosofickém pak také, bezděky, dílům dnes již pozapomenutého litevského předchůdce abstraktní malby Mikalajuse Čiurlionise, který na přelomu 19. a 20. století stejně jako Miloslav Moucha dnes naslouchal „barevné hudbě sfér“ a nacházel tajemná souznění tónů a melodií s akordy spektra barevného chorovodu.

Miloslav Moucha zaměřuje pozornost nejen na výrazné archetypální přírodní dominanty a krajinné elementy, ale současně hledá i dnes stále vzácnější přirozenou rovnováhu mezi nimi a letitými výtvoři lidských rukou (kříže u cest, průčelí, schody a prahy starých statků, kostelní věže, omšelé ploty zahrad ap.), které zde zůstávají jako svědci jakési naší pradávné domácnosti, dnes již nenávratně se vytrácející Arkádie. Velice dobře ví, že byla-li kdy vůbec, byla v mnohém jen iluzí, přesto však provázena oním eticko-estetickým fenoménem, kte-

Miloslav Moucha: Jižní Čechy, 2006

rý vytvářel přirozený a nenásilný vztah člověka k okolní přírodě a tak vlastně i k celému neohraničenému Univerzu nad nimi. S oblibou – především v čase barvami bohatého podzimu a tise se snášející zimy – hledá místa, ve kterých jako by se čas zastavil a ruka kohosi neviditelného zakonzervovala část života našich předků. Místa, kde žili v dobách, jejichž duchovní rozměr nedoznával zhoubných proměn, s nimiž jsme konfrontováni my lidé na samém prahu třetího milénia. Historicky utvářená krajina si tak přímo říká o prostou nekaširovanou objektivnost a „nadbytečnými zásahy“ neretušovaný záznam, o duktus zdánlivě až „primitivně“ jednoduchý, kde ovšem právě schopnost, nebo lépe řečeno dar empatie hraje svoji veledůležitou roli. Rozhoduje totiž o tom, zda půjde o pouhý chladně popisný dokument, nebo naopak o dílo, kterému právem přísluší přívlastek umělecké. Zde se již jedná o onen „hlubší“ sestup do sfér bezprostředně se dotýkajících samotné umělcovy psýchy, která obrazům tohoto druhu předává nové vnitřní dimenze a hodnoty. Přestávají být pouhou výpovědí o reálně existující krajině. Žijí samostatně jako onirické rozpomínky nebo výslednice meditativních kontemplací, kdy pozorování krajinného výseku za daného okamžiku slouží především jako katalyzátor nebo rozbuška, zažehující na okamžik nadsmyslovou skutečnost pravého Poznání. Uvolní nashromážděné, dosud jen dřímající beztvaré vágní představy a odstartují tvůrčí proces. Ten – pochopitelně – nemusí vždy vést cestou vytýčenou našim ratiem nebo se opírat o empirii potvrzovanou běžnými smysly.

Mysticizující tendence

K mysticismu tíhnoucí Miloslav Moucha proto s tak nevšedním zaujetím zobrazuje noční atmosféry, které nejlépe souznívají s náladami náhle procitnuvší duše. Ony okamžiky, kdy indigová tma a měsíční jas mění siluety stromů a stavení v oživlé fantomy, jejichž bytí je paralelní k bytí světa stvořeného, potvrzovaného naší každodenní zkušeností. Paleta jeho barev je proto často (ne vždy! – vzpomeňme třeba na sugestivní olej *Růžový dům*) výrazně tlumená, kontury a tvary jednotlivých objektů často až téměř nezřetelné, vzájemně splývající v oparu všepřekrývající mlhy, která může být stejně dobře úkazem přírodním jako plazmatickou substancí zaznamenanou při některých spiritistických seancích.

vitelného“ a fluidum, jež má magickou sílu retranslace, nezávislou na čase, plynoucím možná jen zdánlivě, v našich představách.

Postsymbolistní echa

Poučenějšího diváka nepřekvapí ani skutečnost, že většina Mouchových barevných akordů tak podivuhodně rezonuje v blízkosti těch, kterými byla na přelomu 19. a 20. století prodchnuta díla evropského výtvarného symbolismu. Tehdy, snad naposledy ve větší míře, zazněl, jako dědictví romantismu, i nefalšovaný hlas rozpolceného moderního člověka – umělce, který později svoji revoltu, v zájmu lepšího komerčního efektu, před snobským publikem většinou již jen předstíral. Tyto své „secesní“ vazby ostatně Moucha nikdy nezastíral. Netajil se svým obdivem k dílům Moreauových či Redonových ani uhranutím drásavou expresí Rouaultovou. Obohatila ho stejnou měrou jako četba Emanuela Swedenborga, Eliphase Léviho, Williama Blakea, Roberta Fluda nebo Maurice Maeterlincka, jejichž teologicko-filosofická orientace vždy přesahovala rámec „pouhého pozemského“.

Rozmanité vlivy zde tedy nade vši pochybnost existují, nikterak však nedevalvují autentičnost ani nesnižují osobitý umělecký naturel tohoto mimořádného autodidakta! A to je skutečnost dnes tak ojedinělá, že Miloslava Mouchu řadí mezi nejpřednější zjevy současného malířství.

Autor je básník a esejista.

Miloslav Moucha: Malba. Galerie Kai de kai (Karoliny Světlé 9, Praha 1), 26. 9. – 7. 12. 2007.

INZERCE

Ministerstvo kultury ODBOR UMĚNÍ A KNIHOVEN

vyhlašuje pro rok 2008

**výběrové řízení na poskytnutí dotace
právníkům a fyzickým osobám
působícím v oblasti kultury
(kromě příspěvkových organizací MK)**

**NA PODPORU NEKOMERČNÍCH PROJEKTŮ
Z OBLASTI LITERATURY.**

Příhlášky a stanovené podmínky si můžete vyžádat na adrese:

**Ministerstvo kultury, odbor umění a knihoven,
Maltézské náměstí 1, 118 11 Praha 1 – Malá Strana, www.mkcr.cz**

podpora vydávání literárních periodik a sborníků, podpora dalších aktivit v oblasti literatury (veřejné přednášky, semináře, autorská čtení, výstavy, soutěže, festivaly a jiné literární aktivity s celostátní působností)

PhDr. Květuše Nováková, tel. 257 085 221, kvetuse.novakova@mkcr.cz

podpora vydávání nekomerčních titulů uměleckých děl české a překladové literatury, literatur národnostních menšin, děl literární vědy a souvisejících vědních oborů, ilustrované původní tvorby pro děti a mládež, a to jak v textové, tak i zvukové, zvukové obrazové či textové obrazové podobě
Bohumil Fišer, tel. 257 085 220, bohumil.fiser@mkcr.cz

Uzávěrka výběrového řízení je dne 21. prosince 2007

Zpřítomňování času

Fotografická retrospektiva Hirošiho Sugimota

Snímky japonského umělce odhalují médium fotografie jako svébytný způsob myšlení a vnímání, který existoval v lidské mysli dávno před vynálezem prvních fotoaparátů.

ČESTMÍR LANG

Mou snahou je zviditelnit výrazovými prostředky fotografie prastaré stupně vzpomínky, ať už jde o individuální či kolektivní kulturní vzpomínku lidstva. Jde mi o to vrátit se do minulosti a vzpomenout si, odkud pocházíme a jak jsme vůbec vznikli.
Hiroši Sugimoto, 2002

Dnes šedesátiletý Hiroši Sugimoto byl jedním z prvních fotografů, kteří již před desítkami let překročili hranice média a vysvobodili fotografii z bezprostřední závislosti na vnější skutečnosti. Jeho práce už tehdy relativizovaly vžitou pravdu, že fotografie je výřezem z reality, obrazem skutečného světa. Sugimoto tuto konvenci zpochybňuje, aniž by se uchýloval k prostředkům experimentální fotografie nebo digitální manipulace. Desková kamera, s níž od počátku pracuje, pochází z konce 19. století, jeho snímky jsou až na malé výjimky klasickými černobílými otisky.

Tradice a koncept

Sugimoto vyrostl v Tokiu, ale po absolvování tamní univerzity odešel v roce 1972 do Spojených států. Dva roky studoval na Art Center College of Design v Los Angeles a pak se přestěhoval do New Yorku, kde žije a pracuje dodnes.

Jeho vývoj rozhodujícím způsobem předznamenaly dvě situace: na základní škole mu učitel názorně předvedl, jak dopadem světla na citlivý papír vzniká fotografie. „Byl to pro mě zážitek, jako bych ještě jednou prožil překvapení a zkušenosti Niépce, Daguerra a Foxe Talbota,“ vzpomínal autor s odstupem doby. Druhým impulsem bylo setkání s tvorbou a názory minimalisty Donalda Judda, jehož konceptuální práce nazíral očima poučenýma filosofií zenu. Uvědomil si, že pro Judda je tím nejdůležitějším v umění věc jako celek, přesněji řečeno dílo v celkovém kontextu.

V polovině sedmdesátých let došlo k dalšímu rozhodujícímu setkání. Při svých toulkách po newyorském Muzeu historie přírody (Museum of Natural History) narazil Sugimoto na dioramata – za sklem aranžovaná vycpaná zvířata umístěná v umělém rámci simulujícím jejich přirozené krajinné prostředí, tedy na instalace podobné Maroldovu panoramatu v pražské Střemcovce. Když nahlédl do těchto vitrín, zjistil, že pozoruje svět, který má všechny kvality vnější skutečnosti. Uvědomil si, že fotografie není jen produktem uměle vytvořeného technického aparátu, ale že existuje odjakživa v naší hlavě jako jeden z vrozených způsobů vnímání. A ten je – podle Sugimota – schopen zastavit čas a vryt se nesmazatelně do paměti.

Od té doby se Sugimoto nekoncentruje na zachycení reality, ale na motivy, které nelze podržet, které sugerují něco, co neexistuje

v realu nebo co – jako čas – prochází mezi prsty. Jako třeba světlo a stín nebo měnící se hladina moře. Z času vytrženi jsou pro něho také vycpaní dravci ve zmíněných aranžovaných instalacích přírodovědných muzeí či historické osobnosti v kabinetech voskových figurín.

Skutečnost a iluze

Svým způsobem jde Sugimoto proti samotnému principu média: vychází sice z fotografické reprodukce skutečnosti, ale současně ji pomocí oklik znovuvytváří v divákově podvědomí.

Jen zdánlivě paradoxní je, že na kvalitu svých velkoformátových fotografií kladě umělec maximální důraz a při zhotovení jejich konečné verze zaměstnává několik retušérů, kteří odstraňují z pozitivů sebemenší chyby. Tento postup v konečné podobě zesiluje účín jeho prací. Přesnost detailu je tu stejným stylistickým prostředkem jako třeba podrobný popis vzpomínek v Proustově románovém eposu *Hledání ztraceného času* (vzpomeňme kritiky tisíckrát citovanou scénu se sušenkami k čají!).

Pokusme se rekapitulovat některé cykly fotografií na právě probíhající autorově přehlídce. V cyklu *Dioramata* se Sugimoto vydal do interiérů luxusních amerických *movie theatres*, které byly postaveny ve třicátých letech. V liduprázdných sálech postavil kameru na stativ a nechal desku osvětlovat po celou dobu promítání celovečerního filmu. Na těchto panoramatických fotografiích dominuje obrovská bílá plocha filmového plátna, která svým zářením magicky nasvětluje celý sál. Na jejích okrajích rozpoznáme lehký nádech šedé barvy – svědectví o tisícinásobných překrývajících se nepravidelnostech vznikajících při pohybu filmového pásu v projektoru.

V *Barvě stínu* (Color of shadow), dosud jediné barevné sérii, fotografoval autor v nejrůznějších denních dobách jediný neměnný motiv: stín v rohu bílého pokoje. Zachoval přitom zcela chladný a nepotický pohled. Změna intenzity světla a kontrastu tmavé a světlé plochy vyvolává obrovské proměny: některé fotografie působí plošně, jiné prostorově, světlo je někdy ostré, jindy difuzní. Rigorózní konceptualismus provedení se zvolna transformuje v hru světla a stínů, která oživuje stěny. Divák zde při delším nazírání fotografií může – podle vlastního temperamentu – zažívat meditativní či dramatické scény,

podobně jako u abstraktních pláten Marka Rothka.

Rafinovanou hru s významy představuje série *Portréty* (Portraits). V Muzeu Madame Tussaudové fotografoval Sugimoto voskové figury známých historických osobností. Nechal se přitom inspirovat obrazy Jana Vermeera, který při jejich vytváření používal metodu camery obscury. Z předpokládaného úhlu pohledu Vermeerových pláten vytvořil černobílé portréty působící jako autentické dobové fotografie z epochy, která fotografii neznala. Tyto snímky dokonale simulují malbu – každý z elementů Sugimotovy kompozice je současně reálný i iluzivní.

Obdobný je soubor *Krajiny moře* (Seascapes). „Když jsem fotografoval Krajiny moře, snažil jsem se je postihnout tak, jak by je viděli lidé v pravěku. Vzpomínka na moře je něco, co nás provází, když se jako malé děti probouzíme z dlouhého snu,“ říká Sugimoto. Fotografie této série jsou zdánlivě holým, minimalistickým záznamem klidných mořských hladin. Umělec tu dodržuje stejný postup: linie horizontály rozděluje plochu fotografie na dvě identické části – horní světlou a dolní tmavou: kontrasty šedivých odstínů podobně jako archetypální antipody nebe a vody či hmoty a ducha drží svět a s ním i fotografii v lehce neklidné rovnováze.

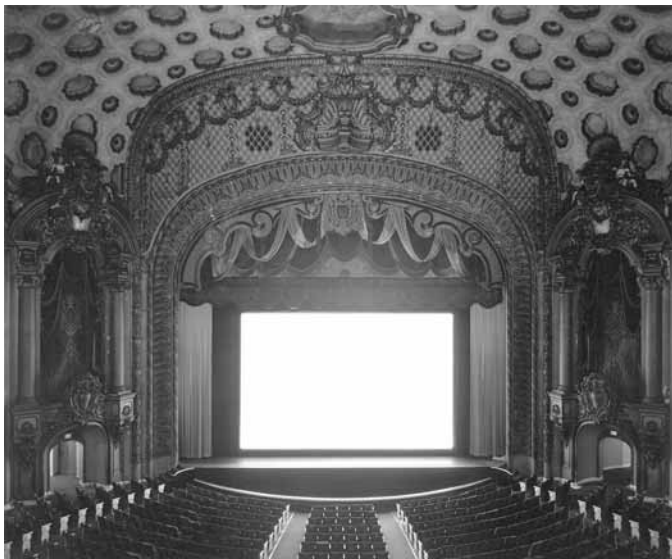
Analogicky k historickým postupům fotografie koncipoval Sugimoto jednu ze svých nejnovějších sérií – *Světelné pole* (Lighting Field). Pomocí generátoru vytvářel elektrické blesky, jejichž životnost byla jen několik setin vteřiny. Citlivá fotodeska registrovala zhuštění světelných vláken různé délky a jejich uzly. V mohutných zvětšeninách těchto záznamů neexistuje preferovaná poloha – dají se otáčet všemi směry v souladu s exaktními snímky fyzikálních jevů. Jedná se o fotografii ve stylu abstraktní malby, nebo o pouhý záznam skutečného fyzikálního procesu? O fakt, anebo artefakt? I v tomto případě zkoumá Sugimoto meziprostor reality a iluze.

Autor přispívá do kulturních příloh MF Dnes, do Filmu a doby, Reflexu a polského týdeníku Polityka.

Hiroshi Sugimoto.

Kurátorka Pia Müller-Tammová.

Kunstsammlung K20, Düsseldorf, 14. 7. 2007 – 6. 1. 2008; Museum der Moderne, Salcburk; 8. 3. – 15. 6. 2008; Nationalgalerie Berlin, 4. 7. – 5. 10. 2008; Kunstmuseum Luzern, 25. 10. 2008 – 25. 1. 2009.

Hiroši Sugimoto: Metropolitní opera v L. A., 1993; Lední medvěd, 1976; Tri City Drive In, 1993

Beethoven v Marylandu

Nový taneční projekt LaS Company jako by byl určen spíš divákům, kteří se o tanec příliš nezajímají.

Kristina Durczaková

V říjnu tohoto roku se v New Yorku odehrála premiéra představení *Beethoven Live* autorské dvojice Kristýna Lhotáková a Ladislav Soukup (LaS Company). Jejich nový projekt vznikl v koprodukcí s newyorskou stagionou pro divadlo a experimentální tanec Performance Space 122. Ta působí již přes 25 let jako centrum pro inovativní a interdisciplinární divadelní umění a alternativní tanec. Lhotáková a Soukup zde uspořádali konkurs pro mladé americké umělce, ze kterého vzešli čtyři Američané ve věku mezi 15 a 25 lety. Ti absolvovali šestitýdenní pobyt ve středoevropských Kokovicích, kde již delší dobu funguje rezidenční prostor pro tanec. V české premiéře se pak představili v listopadu v pražském divadle Archa.

Kristýna Lhotáková a Ladislav Soukup jsou známí svou prací s netanečníky. Inscenace, které tvoří, bývají bytostně spjaté s reálnými osobnostmi účinkujících, postavených prostřednictvím tance, o který se neuměle snaží, do nového světla. Předchozí díla věnovali třeba osmdesátileté paní či trojici mužů padesátníků, kteří pochopitelně nikdy netančili.

Zásadním motivem jejich nové inscenace je Beethovenova *Pastorální symfonie*. Za radostných zvuků smyčců se před nás do řady postaví tři dívky a výrazný mladý Afroameričan, oděný do šatiček s potiskem muchomůrek. Informuje nás, že nám zatančí a také něco povypráví. Každá z postav má na podlaze svůj vyhrazený čtverec, který začíná zaplňovat tancem. Ten je pak prokládán monologem jediného zástupce mužského pohlaví, který vypráví banální historku o tom, co se jednou stalo ve venkovském domě v Marylandu. Úryvky příběhu se různě vracejí a oddělují od sebe stále větší taneční plochy.

Lhotáková choreograficky pracuje s rytmem hudby a jemu odpovídá i tanec celé čtveřice. Každý se hudbě oddává jinak, ale všichni její dynamicko-rytmické změny pohybově ilustrují. Naivní, záměrně volené neumělé pohyby vyvolávají u diváků častý smích a dávají najevo, že jejich původci za sebou mnoho zkušeností s tancem nemají.

Hra na autenticitu

Těla zmítající se na scéně v dílech LaS Company nebývají pro tanec uzpůsobena, obtížně se mu poddávají a celkový pohybový projev je pak směšný – zároveň však autentický, neboť jde o snažení lidí přinášejících na jeviště spolu s tancem svůj reálný osobní příběh. V předchozím opusu *O Jeníčkovi a Mařence* (A2 č. 8/2007) pracovali LaS Company v typickém dokumentárně-sociologickém duchu se čtveřicí mladých netanečníků, kteří stáli poprvé na jevišti. Tentokrát jsou však aktéři profesionálními umělci. Jejich mládí to sice trochu kompenzuje, nemají ještě mnoho zkušeností, ale silný pocit autentické existence na scéně je dosti oslaben. Nabízí se otázka, proč si Lhotáková a Soukup nevybrali ke spolupráci Američany z ulice, ale umělce vzešlé z konkursu. Ti možná nemají primárně zkušenosti s tancem, ale jsou prezentováni jako mladí profesionálové, čímž je tedy ztracena ona dokumentárnost, která charakterizovala předchozí díla. O autenticitě se dá už zcela pochybovat, účinkující jsou autory nuceni do směšných amatérských tanečků, ač by možná bývali byli schopni profesionálnějšího tance. O to však Lhotákové a Soukupovi nejde. Na jevišti se jejich kvartet pohybově vyjadřuje ve stejném duchu jako oni zmínění pánové v letech či aktéři *Jeníčka a Mařenky*. Tyto „tanečky“ stejně jako pohyb doslova ilustrující hudbu jsou sice divácky oblíbené, ale po delší době jejich vtípnost vyprchává.

Američtí účinkující jsou nicméně plní energie a zároveň v pohybech velmi precizní. Zcela přesně přejali styl LaS, jsou v něm jako doma a do „tančení“ se pokládají s velkým elánem. Pozornost přitahuje zvláště výrazný Neville Braithwaite, jehož taneční potenciál je lehce vyšší než u ostatních. Je využit ale stejnou měrou jako u dívek, nepřekračuje stín „lhotákovského“ stylu pohybu. Jeho postava dominuje také proto, že působí jako vypravěč

a jakýsi tahoun celé choreografie. Dívky ho dohánějí výdrží při vzájemném vášnivém líbání, které je jasnou reminiscencí na předchozí dílo. To sice nebylo tak roztančené, ale onen kvartet mladých lidí lépe naplnil ideu práce s netanečníky. U Beethovena si LaS vystačí s tím, že mladí umělci nemají dost zkušeností. Na jevišti jsou však zcela suverénní, i když přitom degradují tanec do karikatury.

Beethoven live nepřichází s něčím novým, tvůrce neposunuje v hledání dále. Spíše potvrzuje styl, který autoři zvládají přenést nejenom na tvárné neherce, ale i na zahraniční umělce. Díky koprodukcí s newyorským prostorem má americký divák možnost se s tvorbou LaS seznámit a být překvapen jejich přístupem k tanci. Čeští diváci obeznámení s prací LaS Company však budou o moment pobaveného překvapení ochuzeni.

Autorka studuje taneční vědu.

Kristýna Lhotáková a Ladislav Soukup
& Performance Space 122: Beethoven Live.

Režie Ladislav Soukup, choreografie Kristýna Lhotáková, světelný design Derek Lloyd, světla Jan Mlčoch. Premiéra v divadle Archa v Praze 23. 11. 2007.

Návrat v Odcházení

Na novou hru Václava Havla nemusíte chodit. Vlastně si ji stačí jenom přečíst.

Marta Ljubková

O dramatu *Odcházení* ví snad každý, pravděpodobně i ti, kdo se o divadlo normálně vůbec nezajímají. Na nový text světově proslulého dramatika, který se etabloval už v šedesátých letech, jsme čekali od roku 1989. Zatím se v tisku vedly jen nevhodné tahnice o uvedení hry; nyní dílo vychází tiskem. Jaké je?

Falešný polotovar

„Text hry je vlastně polotovar,“ píše Havel v krátkém úvodním slovu k *Odcházení*, a sám musí vědět, že zejména jeho dramatu se to týká tak málo – téměř na následující straně inscenátory totiž vyzývá, aby hru nezdobili něčím, co se ji pokouší „interpre-

tovat“. Tak před potenciální tvůrce staví skutečně neřešitelnou hádanku: kdo to kdy viděl, hru uvádět a přitom ji nevykládat. Je evidentní, že sám je jako autor spokojen právě s (relativně) „neinterpretovanou“ tištěnou verzí, kterou má nejvíce pod kontrolou.

Další doprovodný paratext čtenáři ještě napoví, že Havel „citlivě odkazuje“ k *Višňovému sadu* a *Králi Learovi*, takže v tuto chvíli mají pohodlnější recipienti vlastně práci skoro za sebou. Interpretovat netřeba. Ba co víc – Havel chce výklad své hry ovládat i jaksí zevnitř a do příběhu odcházejícího kancléře Viléma Riegra, o němž bude ještě řeč, vkládá autorské komentáře. Nenechte se mýlit, nejde o scénické poznámky: tu a tam se do děje vmísí Hlas (má se pouštět z reproduktoru), jímž autor promlouvá tu k herecům, tu k textu, tu k divákům, tu jen tak zamudruje. Prostředek, který bude jistě na jevišti zábavný (a při prvním uvedení – bezpochyby namluvený samotným dramatikem – i překvapivý), jinak je ale místy až otravný, alibistický a hře mnohdy škodí. Navíc působí zastarale a hlavně zbytečně boří autorovu pečlivě budovanou konstrukci. A také ze čtenáře – a potenciálního interpreta – často dělá hlupáka: že má Havel rád ve svých hrách odchody a dveře, víme, to nám nemusí zdůrazňovat. Toho, kdo si všiml, taková informace neobohatí, tomu, kdo si nevšiml, je to asi jedno.

Klasicky, a nově

Tato místa, jež má autor zřejmě na mysli, když důrazně nedoporučuje škrty, se však linou hrou jinak velice promyšlenou, zábavnou – prostě dobrou. Havel se drží svých ověřených dramatických zvyklostí a předkládá text nikoli pronikavě moderní; zároveň se mu však podařilo (na rozdíl například od Pavla Kohouta, dramatika o necelých deset let staršího) napsat hru, která je nesentimentální, nepateťká a přitom přirozeně aktuální. Dokázal vystoupit ze stínu starších textů: použil pečlivou konstrukci, propracovanou strukturu, jež jej charakterizuje, vzdal své někdejší zásadní přednosti (kritika systému deformací a hypertrofizací jeho jazyka) a našel si nový způsob, jak pojmenovat klíčové téma. Tím je skutečně odcházení, ztráta něčeho, co vypadalo samozřejmě – v tomto případě s sebou odchod z veřejné funkce nese nutně rozloučení s luxusní vilou –, tentokrát však Havel otevřeně čerpá z vlastních zkušeností a autobiografické rysy hry podává se sympatickou, vkusnou sebeironií.

I proto už jeho komentáře nejsou třeba; ve scéně, v níž Vilém Rieger novinářům frázemi rekapituluje svoji dosavadní politickou kariéru, či v okamžiku, kdy nakonec přistupuje na podmínky vicepředsedy Vlastika Kleina (Havlova oblíbená hra se jmény potěší i tentokrát), rozehrává partii natolik inspirovanou námi žitou realitou, že už by do ní zkrátka nemusel vůbec mluvit.

Odcházení je havlovským konstruktem nejen vnitřní provázaností s *Višňovým sadem* (velmi půvabným) a *Králem Learem* (trochu zbytečným) na úrovni replik či motivů, ale i odkazy k ostatním autorovým hrám. Z nich známe i způsoby navazování mezi replikami anebo třeba postupně se rozvíjející osudy předmětů, jejich návraty, variace situací, přecházení replik od postavy k postavě, překvapivě použitá slova (zde brundibár: vyrovnej se s ním, jak můžeš) či na hlavu postavené drobné zvyklosti figur (škoda, že k sypání skořice do alkoholu autor potřebuje říci víc, než vyplývá z textu, ale to už se opakuji...).

Domnívám se, že Havlova nejnovější hra bude opakovaně uváděna, škoda jen, že posvátná úcta k autorovi zřejmě zdrží odvážnou režijně-dramaturgickou interpretaci o pár let. Třeba by nakonec potěšila i samotného dramatika.

Václav Havel: Odcházení. Respekt Publishing a Torst, Praha 2007, 90 stran.

Beethoven live. Foto Michal Salinger

Mimo čas a prostor

Anonymní producent Burial překračuje hranice dubstepu

Klubová elektronická hudba se vždy točila kolem žánrových scén. Hudebním vývojem však hýbají solitéři, krácející v protiproudech stylů. Burial, jenž bývá často řazen do současné londýnské dubstepové scény, na své druhé desce Untrue hraje výhradně podle svých vlastních pravidel.

KAREL VESELÝ

Debutové bezejmenné album producenta jménem Burial vyšlo v květnu loňského roku na maličkém londýnském labelu Hyperdub. Nejprve mu nikdo nevěnoval pozornost, Burial byl jen anonymní muzikant, který nehrál v klubech, nevydával vinylové singly pro DJe a dokonce ho na malé dubstepové scéně ani nikdo osobně neznal. Jeho jediným pojítkem s hudebním světem byl skotský kulturní teoretik a DJ Steve Goodman alias Kode9, který album sestavil ze stovek skladeb, jež mu Burial poslal během pěti let. Stejně jako se náladové kompozice pomalu vrývají pod kůži, tak deska postupně pronikala do obecného podvědomí. V prosinci už figurovala v několika přehledech nejlepších nahrávek roku, včetně prestižního žebříčku časopisu The Wire, podle jehož redaktorů to byla dokonce nejlepší deska roku.

Mentální krajina osamění

Uplynulo několik měsíců a Burial je stále stejně velkou neznámou. Čím méně toho o něm tušíme, tím víc nám může prozradit nová deska, která je minimálně stejně povedená jako oslavovaný debut. „Na starých jungleových a garage nahrávkách jsem miloval to, že nikdo nevěděl nic o jejich tvůrcích. Mezi posluchačem a hudbou nebylo vůbec nic,“ vysvětlil své rozhodnutí zůstat v anonymitě v ojedinělém rozhovoru pro list Guardian. Díky tomu, že Burial odmítá prozradit svoji identitu, funguje jeho hudba také v rovině vzkazů a tajemných signálů, jež posílá svým posluchačům.

Jestliže jednotícím momentem předchozí desky byla cesta Londýnem ve velmi brzkých ranních hodinách, *Untrue* se více zajímá o geografii mentální. Na obalu alba vystřídalo letecký snímek Londýna graffiti smutně vypadajícího osamělého muže. Nejcitelnější téma producenta skrývajících tvář představuje nedostatek intimity a soukromí. Je to cítit

v častějším použití lidského hlasu. Místo obličejných hostujících vokalistů však vlétá Burial do svých skladeb útržky vokálů, často rozstříhané a efektované tak, že by se možná ani sám zpěvák už nepoznal. Někdy zní jako přes zeď zaslechnuté melodie, které si kdosi zpívá ve sprše, jindy se při samplech šeptajících hlasů ošíváte s pocitem, že posloucháte něco, co jste slyšet nikdy neměli.

Kokainová euforie smutku

Londýnský dubstep určitě patří mezi nejživější hudební scény v současné klubové hudbě. Temný styl vycházející z jamajského dubu má minimální komerční potenciál, proto se mohl dlouho vyvíjet v ústraní ghetta pirátských vysílaček a večírků v malých klubech. Mělo to pozitivní dopad – místo komerční uniformity se styl rozkošatěl a dnes se už pod toto označení zařazuje řada producentů a DJů. Mezi nimi i Burial. V jeho hudbě ale nenajdete typické znaky dubstepu – dubová echa, basové linky drtící reproduktory ani apokalypticky těžké beaty. Burial má ve skutečnosti mnohem blíže k takzvanému two-stepu: další

z odnoží klubové hudby v hlavním městě Británie slavila na počátku století velké komerční úspěchy s jednoduchým kontrastem basového bubnu a hi-hatky, jež měl evokovat rychlé změny nálad drogového rauše. Kokainovou euforii obvykle ještě umocňovala éterická diva u mikrofonu. Burial si z two-stepu bere jeho emocionální vypětí, ale je temnější a preciznější. Rád navíc využívá ambientních ploch a na *Untrue* prokládá rytmičtější skladby několika kusy zcela bez beatů. Jsou-li ostatní skladby obtěžkané špínou nevábných jiholondýnských předměstí, pak tyto ambientní ostrůvky poskytují chvíle uvolnění.

Untrue vypovídá o stavu nostalgie a smutku, který je jedním z charakteristických znaků dubstepové vlny. Možná za to může převládající dějinný pesimismus či apokalyptické postmileniální nálady. Anebo je to jen stesk po starých zlatých časech rave kultury na začátku devadesátých let minulého století, kterou ovšem Burial těžko mohl zažít na vlastní kůži. Závěrečná skladba desky, nazvaná *Raver*, má neobvyklý rovný beat a primitivní zvukové efekty, což má možná evokovat acid-houseovou horečku před patnácti lety. Není důležité, že výsledkem je spíše současné minimalistické techno, protože je to rave, které přežívá ve vzpomínkách a legendách jako mýtus. Je to zvláštní rys dubstepové scény, která nechce hudební minulost negovat přísnou progresí, ale brát si ze svých kořenů (ragga, jungle, speed garage) dle libosti. Burial se tak na *Untrue* ocitá pohodlně mimo evoluční přímkou vývoje hudebních stylů, mimo čas. Prostoru ho pak zbavuje jeho spektrální existence bez mediální prezentace. Užívat si luxusu neexistence dokážou jen výjimečné osobnosti, Burial – ať už je to kdokoli – to umí.

Autor je hudební publicista.

Burial: Untrue. Hyperdub; 2007.

hudební zápisník

Ústav paměti popového národa

Pavel Klusák

V anglických hudebních časopisech bývá rubrika s názvem typu Buried Treasure, Zapomenutý trumf nebo tak nějak. Mezi dobrou hudbou upadající v zapomnění občas někdo upozornil i na jediné album písničkářky, jejíž křehkost patrně souvisí s tím, že se od roku 1970 odmlčela. Ne však napořád. Na přelomu milénia napsal této dámě jménem Vashti Bunyan začínající (dnes už hvězdný) Devendra Banhart. Požádal ji o rozsudek nad svými písněmi, protože pro něj představovala (díky hudbě vydané dávno a bez úspěchu) skutečnou autoritu. Vashti procitla ze zimního spánku. Druhé album *Lookaftering* (2005, tedy po pětatřicetileté pauze!) lehce bojovalo s průsvitnou jemností šedesátileté neodebutantky, ale písnička *Here Before* (o dítěti, které po světě chodí, „jako by už tu někdy bylo“) je velkolepý moment.

Před několika týdnů vyšly posbírané snímky Vashti Bunyan z let 1964–1967, album *Some Things Just Stick In Your Mind*. Umělkyně totiž překvapivě nebyla prototyp dívky s kytarou: staral se o ni manažer Rolling Stones, pověstný Andrew Oldham, který ji vedl k hitům s velkým orchestrem za zády. Mladičká básnička se nevzpouzela, koneckonců byly to pořád její

autorské písně – s výjimkou té, kterou pro ni napsali Mick Jagger a Keith Richards. Po dvou singlech se kariéra vytratila; až do aktuálního alba, návratu na začátek příběhu.

Za podceňováním retra je vždycky podceňování posluchače, ale poslech dodnes neznámého pokusu o popfolkový hit z roku 1964, to snad ani není retro. Beru to trochu, jako bychom měli možnost studovat zralého muže ponorem do detailů jeho klučích let: zpětně vidíme tendence, které se projeví až později. Ale také narážíme na momenty, které pozdější vývoj smetl, které neměly příležitost či sílu k rozvinutí. Klamné stopy, jež spíš než exaktním historickým úvahám mohou sloužit fantazii a fabulaci, neukáznému a ahistorickému „co by, kdyby“.

Když se člověk ohlíží v popkultuře nazpět do šedesátých let a nenechá si zastřít smysly sentimentem, vyjevuje se tohle soukromé pátrání jako dobrodružná činnost. Jaksi jednoduše a moralistně se dá říci, že slepé uličky, v nichž se ztratili podivní tvůrci, mohly obohatit a rozrůznit dnešní konzumní masový byznys. Na druhé straně – proč vyčítat něco minulosti, když v aktuální přítomnosti vydavatelé a dramaturgové čile přičítají ke stavu věcí svébytné, možná podceněné tvůrce z dřívějšíka? Tenhle samovolný ústav paměti popového národa dnes solidně pracuje na tom, abychom si byli čím dál méně jisti, které dějiny jsou ty hlavní a zda vůbec nějaké hlavní jsou...

Proto si také ještě dovolím připomenout několik kompilací a výběrů z archivů

Anglická písničkářka Vashti Bunyan: některé věci vám uvíznou v mysli. Foto Fat Cat Records

exhumovaných titulů, které mi připadají jako silný letošní příspěvek k aktuálním tématům. Britský label Cherry Red vyrukoval s *Pillows & Prayers*: s chutí tu poslouchám ostrovní postpunk, který v letech 1981–1984 přešel most od subkultury k mainstreamu. Původní elpíčková verze se před čtvrtstoletím prodávala za provokativně dumpingových 99 penny – a díky tomu také prolomila nezávislým cestu na vrchol hitparády. Ta dnešní je rozšířená na tři disky plus DVD a pořád láká lácí (necelých deset liber).

Pořád si lámu hlavu, co mají příznivci psychedelického folku s těmi českými filmy: v Anglii právě vycházejí *Daisies*, čili soundtrack k Sedmikráskám (hudba Jiřího Šusta a Jiřího Šlitra na disku vůbec poprvé) a na chicagské značce Drag City právě vydali *The Valerie Project*, tedy současné psychedelicko-improvizační variace na hudbu Luboše Fišera k Jirešově *Valerii a týdně divů*. Dobrá výzva, zasadit si tyhle činy do aktuálního kontextu umění! A k dvacátému výročí ustavení marketingového termínu world music sestavil angolský Victor Gama skvělou brožurku & disk *Periférico*. Směje se západnímu světu, jenž má pocit centra, a také náhledu, který všechnu hudbu odjinud bere jako „etno“. Palestinský rap, iránské abstraktní improvizátory, egyptské field recordings, ukrajinský noise. Jak říká Jan Švankmajer, poezie je jen jedna.

Autor je hudební publicista.

Popík filmařského aktivismu?

Mooreova politická satira *Sicko*

Režisér Michael Moore svým posledním snímkem kritizuje systém zdravotní péče v USA. Nezůstává ale jen u zdravotnictví; stejně jako v předchozích dokumentárních satirách hledá širší souvislosti problémů.

PETR ŠAFAŘÍK

Michael Moore ve svém aktuálním počinu konstatuje, že mnohé ideové a ideologické prvky „amerického způsobu života“ jsou závažně diskreditovány jeho nejhlasitějšími zastánci – špičkovými politiky, korporacemi a masmédií. Snaží se ukázat, že velmi volný trh se zdravotní péčí ve Spojených státech pociťují v krystalické podobě pouze pacienti, hlavně ti méně movití; zdravotní pojišťovny a farmaceutické firmy v něm působí s výhodami vylobovaných zákonů, dotací a dalších bonusů, zčásti plynoucích z korupce.

Hodnota amerického snu

Moore se ve snímku *Sicko* drží svého osvědčeného stylu: obrací se hlavně na prosté Američany, chce jimi otřást a pobídnout je ke změně myšlení a k angažovanosti, třeba ve formě občanské neposlušnosti, včetně nelegálního úniku před domácím, darwinisticky neúprosným zdravotnictvím. Předkládané teze, například o souvislostech masivně vytvářené atmosféry strachu a slabosti občanské společnosti v USA, Moore příznavě vyhrocuje. Mimo jiné pracuje vydatně, pro vkus náročnějších diváků někdy stěží únosným způsobem, se zjednodušováním do kontrastů a s emocemi.

Sicko hladce plyne, hudba velmi přímočaře podporuje vytvářené nálady. Průvodcem – ve filmu vystupujícím i hovořícím mimo obraz – je opět sám režisér, ve své stylizaci prostého Američana; naivního, upřímného a velmi rozhořčeného různými nepravostmi své tolik milované země. I v *Sicku* jsou dovedně využívány televizní archivy, úryvky ze starých filmů zase s velkou nadsázkou dokreslují Mooreovy situační a slovní špilce namířené proti pokrytectví politiků, bezohlednosti establishmentu a ve svých důsledcích i proti řadě prvků „ideologické nadstavby“ amerického snu.

Moore, jemuž bývá kromě jiného vytýkán antiamerikanismus, je patetickým, někdy i populistickým zastáncem „amerických hodnot“ a především „amerického snu o sobě

samých“. Je zároveň dobrým komikem i vynalézavým aktivistou, který se tvrdě zasazuje o změnu poměrů své země. Činí tak apely na dodržování základních prvků americké ústavy i návrhy přejímat něco z evropského modelu sociálního státu. Ten se ale s řadou arciamerických principů nesnáší, navíc je hlavně po přelomu 1989/1990 silným tlakem ultraliberální ideologie postupně rozkládán. Uvedený rozpor lze ovšem sotva vyčíst Mooreovi; silně ovlivňuje většinu dnešního světa. Mimochodem, také v tomto ohledu *Sicko* přichází do českých kin velice aktuálně: ostře kritizuje systém, jehož dosažení je metou i mnoha českých ekonomistů.

O Fidela nejde

Dokumentární satira *Sicko* – po srovnání zdravotní péče v USA se zdravotnictvím v Kanadě, Velké Británii a ve Francii (zde se zesměšněním amerických protifrancouzských nálad, vzplanuvších v důsledku nespolupráce na druhé invazi USA do Iráku) – provokativně vrcholí scénou, v níž režisér konfrontuje americký zdravotní systém s kubánským. Veze na Kubu deset hrdinů z 11. září – hasičů, kteří mají kvůli svému nasazení na ruinách Světového obchodního centra zdravotní problémy, k jejichž kvalitní léčbě se z finančních důvodů nemohou dostat. Touto pasáží, z níž by se Kuba mohla nepoučenému divákovi jevit jako země přátelských a ochotných lidí, poskytující dostupnější a možná i lepší zdravotní péči než Spojené státy, vzbuzuje *Sicko* asi největší pohoršení. Mooreovi se vyčítá, že Castrův režim idealizuje, že neuvádí nic o kubánské nesvobodě.

Takové výtky ovšem – stejně jako mnohé jiné, zaměřené hlavně proti jeho antibushovskému, nejvíce pamfletickému dokumentu *Fahrenheit 11/9* – opomíjejí charakter Mooreových snímků. Režisér přece vytváří aktivisticko-satirické hyperboly, v lecčem sice osvětové, ale pro snazší diváckou přístupnost opatřené i hodně robustním

humorem. Moore si navíc pohrává s žánrem pamfletu, což se u něho pojí nejen se zjednodušováním, ale někdy také s ohýbáním faktů. Přijmeme-li Moorea jako tvůrce dokumentárních komedií, mohl by mu český divák rozumět obzvláště dobře: podle Haškova *Švejka* se nebudeme učit o dějinách první světové války, přesto ten román válku a její zastánce i řadu souvisejících špatností demaskuje nesmírně poučným způsobem. S filmy Michaela Moorea se to má podobně.

Tvůrce dává dostatečně najevo, že nenatáčí dokumenty usilující o objektivitu a další ctnosti, právem požadované od televizní publicistiky; nemusí se hájit, proč ve svém filmu nezmiňuje autoritářství Castrova režimu nebo fakt, že je zdravotní péče jedním z nástrojů na vykoupení loajality Kubánců. To je přece dostatečně známo; Moore jako by část komického i poučného účinku *Sicka* záměrně nechal vzejít až z kritik, které budou od snímku požadovat opakování politicky korektních notorií. Obzvláštní snázivost přitom vykazuje i žurnalistika „Nové Evropy“, v českých mediálních hájích velice arogantní a provinční zároveň. Například vždy spolehlivá Mirka Spáčilová odpudivým tvrzením „Fidel Castro má v Mooreovi svého Goebbelse, ovšem propagandistu humpolácky průhledného“ nepřiznaně parafrázovala pravcového komentátora tvrdě prorepublikánské televizní stanice Fox News Billa O'Reillyho, který se sám stává terčem přesných Mooreových satirických zásahů a špatně skrývá osobní důvody svých zuřivých výpadů.

Nestřílejte, vždyť jsou tu lidi!

Michael Moore nepochybně Fidela Castra odsuzuje podobně jako průměrní Američané a celý liberální svět. Možnost solidárního a dobře fungujícího zdravotnictví režisér dostatečně přiblížil na příkladech demokratických a vyspělých zemí. Scény z Kuby (včetně „družby“ kubánských a amerických hasičů) jsou zjevně míněny jako humanistické gesto, vyjádření názoru, že mocní na obou stranách Floridského průlivu cestě k důstojnému a spokojenému životu co největšího množství lidí brání, místo aby jí napomáhali. Připomeňme ještě jednou Švejka: když na frontě volá „Nestřílejte, vždyť jsou tu lidi!“, není důležitý charakter toho či onoho režimu. Mooreův apel se v kubánské scéně pohybuje na stejném poli – v území nikoho, mezi palebnými liniemi politických systémů.

Jinak se ovšem Michael Moore zabývá hlavně kritikou amerických poměrů. Máme se podívat například na G. W. Bushe, který jako příkladnou americkou ženu idiotsky chválí padesátníci, jež má souběžně tři zaměstnání. Nebo na drastické případy, kdy americké nemocnice své nesolventní zákazníky nechávají nedoléčené (třeba ještě se zavedenou kanylou) vyvézt někam do města, v lepších případech před nějaký útulek. A Moore celý svůj snímek, co do zacházení s fakty stríděnější, serióznější, než byly jeho předchozí filmy, důmyslně soustředí k naléhavé ústřední žádosti: Takové věci proboha nedělejme, jsme přece lidé...

Autor působí na FSV UK.

Sicko (Sicko). USA 2007, 123 minut.

Režie a scénář Michael Moore, střih Geoffrey Richman, Christopher Seward a Dan Swietlik.

Chvála kubánského zdravotnictví aneb osvětová hyperbola jako metoda. Foto Palace Pictures

Filmová Persepolis

Černý šátek jako pouto bílé naděje

Marjane Satrapiová se osobně ujala převedení vlastního komiksu do filmové podoby. Výsledkem mohla být neopodstatněná, rozpohybovaná kopie kreseb. Stal se však pravý opak: vzniklo dílo v mnohém zcela nové a v lecčems kouzelnější.

LUKÁŠ GREGOR

Íránský dorost oslněný Západem. Foto Artcam

„To jsem já, když mi bylo deset let. To byl rok 1980.“ Marjane sedí vzpřímeně za školní lavicí, tvář zarputile stažená, vlasy jí přikrývá temně černý šátek. Před rokem byl svržen šáh Réza Páhavi. Školní osnovy se přepisují, režim šiitského fundamentalisty Chomejního hlásá obrodu společnosti. S ní přicházejí nové normy, perzekuce, prázdné regály v obchodech a... šátky. Život v Teheránu se uzavírá do nekonečné smyčky; ranní marná naděje a smutné uléhání navečer. V kruhu se ocitají ti, kdo chtějí okovy rozbít, stejně jako sotva dospělí, čerstvě narukovaní mladíci. Láhev vína se před policií vylévají do záchodu, noční oblohu tříští odlesk dalšího výbuchu irácké bomby a punková móda může být vstupenkou do pekla. Marjane se narodila do zvláštní doby. Pro muže je její matka děvkou, neboť odmítá skrývat osobnost pod předepsaný šat. Otec jezdí cadillakem, ale benzín se stává vzácnějším než samo auto. Ve třinácti opouští Marjane svou zemi, přichází do Vídně, konfrontuje se s „nepoznamenaným“ světem a sahá si až na samé dno. Po návratu se v její vlasti nic nezměnilo. Odtržená od kořenů, s cejchem „té ze Západu“, upadá do deprese. Ne, nemůže v Teheránu zůstat.

Realismus vs. abstrakce

Marjane Satrapiové je třicet sedm let, žije ve Francii a se svým životním příběhem se na začátku tohoto milénia vypořádala pomocí dětsky bezprostředních kreseb. Komiksová podoba nám nemůže připadat pro závažné téma nevhodná, ne po Spiegelmanově *Maus*, ne po *Padoucnici* Davida B. A třebaže se to z výše uvedeného nástinu děje nezdá, Satrapiová silně emotivní a povětšinou dost tragické motivy z nedávné íránské historie prokládá ostrými postřehy až ironického rázu. Humor se vynoří vždy nečekaně: buď má podobu karikatury, kontrastního spojení, nebo třeba úderného komentáře. Bůh se tudíž podobá Marxovi, „jen je méně kučeravý“, mladý policista není rázem nebezpečím, neboť „ho nezajímá ideologie a nechá se podplatit“. Skloubení jemné komiky s šedí života za vlády totalitního režimu může navodit dojem, že snad jde o další variaci à la *Pelíšky* či *Good Bye Lenin*, zdání je to ale naštěstí plané. Satrapiová i přes užití humoru v žádném případě nezlehčuje po-

žitou skutečnost. A na druhé straně při líčení bolesti a ran, které jí a její rodině uštědřila politická situace, se nevzdává nadhledu s příchutí víry v zachování morální síly postav.

Komiksu se prodaly statisíce po celém světě a nabízelo se několik způsobů jeho adaptace: transformovat *Persepolis* do podoby hraného filmu, pokusit se jej animovat 3D technologií, nebo jej věrně přenést na plátno. První možnost by sice zprostila chystaný snímek skeptických názorů, proč „kopírovat“ komiksové kresby na filmový pás, ale výsledná podoba by zabil jeden, pro *Persepolis* zcela zásadní aspekt. Teherán díky uchopení Marjane Satrapiové nemusí být nutně Teheránem, ona sama nemusí být autobiografickou postavou, nýbrž obrazem tisíců jiných dívek, a její rodina může být rodinou kohokoliv jiného. Kresba, prostá snahy po realistickém vykreslení, posouvá příběh až do abstraktní a ten se tak stává univerzálním. Herečtí představitelé – s jasnými obrysy, s konkrétními tvářemi, gesty, mimikou a pohybující se v konkrétním prostředí – by původní vyznění komiksu posunuli spíše do roviny dramatu bez výraznějšího zobecňujícího přesahu.

Renesance komiksového filmu

Zvolena byla tedy možnost třetí, ale i když tomu trailery nenasvědčovaly, o „kopii“ komiksu nemůže být ani řeč. Chápat komiksové kresby jako nerozpohybovaný scénář celovečerní filmové adaptace by bylo nejen scenné, ale vůči tvůrcům i nespravedlivé. Marjane Satrapiová a Vincent Paronnaud totiž vnesli do snímku hned několik inovací.

Satrapiová využívala pro komiks pouze černou a bílou barvu, což odpovídalo jak jednoduchosti až (bez jakýchkoliv negativních konotací) infantilní kresby, tak vypravěčskému přístupu. Autorka svůj život i dějinné události podávala ve zkratce, oprostila je od floskulí, popisnosti i výraznějšího citového zaujetí. Ve filmu se však kromě působivých emocí výrazně pracuje i s několika odstíny šedi (když pomineme orámování příběhu Marjaniným vzpomínáním, které je animováno barevně). Sledovat kontrastní kladení černé a bílé do obrazů jsme mohli naposledy v animované sci-fi *Renesance* (2006), přičemž ona černobílá záhy začala unavovat oči a otupovat

i pozornost. Pro animátorský tým (studia Je suis bien content à Pumpkin 3D) v případě *Persepolis* nebyla šedá ústupkem ani znehodnocením původního pojetí Satrapiové; stala se dalším výrazovým prostředkem. Stejně jako autorka využívala černou kresbu a bílé obrysy pro zdůraznění tragického nebo snového světa, šedá ve filmu podtrhává detaily (například oči, které více „září“), diferencuje prostředí a činí obraz plastičtější.

Zcela logickým krokem pro převedení do filmové podoby bylo rozpohybování, nikoliv však pouhé oživení komiksových kreseb. Někde byla zachována komiksová „okénka“ a dojem pohybu vzbuzovala interpunkce (prolínání, zatmívání a roztmívání obrazu) nebo proměna pozadí za hlavní kresbou. Zde pomohla právě i ona škála šedi, která proměnou od jednoho stupně k druhému jinak nehybný obraz zdynamizovala a navíc i zdramatizovala. Inovativní přístup uplatnil Paronnaud se Satrapiovou při líčení dějin Íránu, během něhož jsou jednotlivé figury představovány papírovými loutkami.

Kvůli filmu byly postavy nazírány z nových úhlů a vznikly zcela původní scény, přičemž vůdčí roli zde sehrály zásahy dramaturgické. Filmová – v Cannes po zásluze oceněná – verze příběhu v mnoha místech krátí, případně dílčí epizody zhutní do jediné scény (viz Marjanino vídeňské stěhování). Právě díky úpravám má filmová *Persepolis* právo na existenci – nepůsobí jako nicotnější bratr komiksu. Možná že by nemusela být v několika scénách tak prvoplánově emotivní a dramatická, efektní chvíle nicméně tempo ani vyznění snímku nijak zvlášť netřítí. Moment hrdinčina dospívání je ještě více nadsazen, její ocitnutí se na ulici či deprese jsou o něco drásavější a ženy, které ji přistihnou s odznakem Michaela Jacksona, připomínají kresbou i pohybem ovinuté hady. Na to, aby dvojice Satrapiová a Paronnaud vtáhla diváka do osidel snímku, nicméně stačí již úvodní titulková sekvence.

Autor je šéfredaktor internetového filmového časopisu 25fps.

Persepolis (Persepolis). Francie/USA 2007, 95 minut.

Režie a scénář Vincent Paronnaud a Marjane Satrapiová, hudba Olivier Bernet, střih Stéphane Roche.

Hrají (ve francouzském znění) Catherine Deneuveová,

Danielle Darrieuxová, Gena Rowlandsová,

Chiara Mastroianniová ad.

INZERCE

BLACK POINT music

ZLATNICKÁ 6, PRAHA 1
PRO VÁNOČNÍ DÁRKY
PŘIJĚTE K NÁM!
Nové tituly

Zbrusu nové album
MCH Band:
Nech světlo dohořet
Kateřino

6CD BOX MCH Band: 1982-89
Limitovaná edice 999 kusů.

MICHAELS UNCLE
Futurum
Groundlive

MOŠTÁRNA
Letectví

INVALIDNÍ
2CD **DÚCHOD**
Cvetnaja/Noc co noc

LUDEK MARKS: Stín svícnu

Slevy v Black Point music
69,-

V naší prodejně najdete další
tuny titulů z domácí alternativní
i jiné produkce! Náramnými dárky
budou třeba právě vydaný 6CD box MCH Band
1982 – 1989 nebo zreedované 4CD Vodňanský
& Skoumal – České tajfuny za poloviční cenu!

Vše najdete na adrese
ZLATNICKÁ 6, PRAHA 1
A ti, kdož to mají z ruky, mohou zabrousit do naší internetové
prodeje. Aspoň na kukačku. V prodejně se nepřejouáme.

www.blackpointmusic.cz

Prezidentka by nyní neměla šanci

Předsedkyně sněmovní komise pro rovné příležitosti Soňa Marková (KSČM) vnímá v současné době tolik deklarovanou rovnost nejen s ohledem na pohlaví, ale také na věk, etnicitu, národnost a další kritéria.

ANDREA CERQUEIROVÁ

Sociálnědemokratická poslankyně Anna Čurdová několikrát hovořila o potřebě jakési ženské lobby uvnitř všech politických stran. Existuje ve sněmovně? Bohužel ani neformálně. Pokud se nepočítá to, že když se s několika ženami v poslanecké sněmovně potkáme, sdělíme si podobné názory třeba na délku vystoupení našich poslaneckých kolegů. Je ale škoda, že neexistuje žádná ženská platforma. Je totiž plno témat, která bychom měly vnímat stejně nebo alespoň podobně. Přispělo by to ke konsensu ve sněmovně.

Plénium, kde jsou přítomné kamery, by zkrátka nepůsobilo jen jako aréna, kdo koho víc urazí...

Dá se to tak říct. Nezažila jsem totiž žádnou ženu, která by se ve sněmovně předváděla a neměla projev přímo k věci. Vyslovím proto kacířskou myšlenku: pokud by se nám podařilo zvýšit počet žen ve sněmovně na polovinu, o stejnou část by se naopak zkrátila jednací doba. Ženy bývají věcnější a méně se zmítají v exhibicionismu.

Existují alespoň nějaké pokusy o navázání bližších pracovních vztahů mezi jednotlivými poslankyněmi?

Spíš existují neformální vztahy mezi poslanci – bez ohledu na pohlaví. Politický rozdíl se stírá při setkání v restauracích nebo v kuloárech. Ale také na sněmovních výbořech. Často dochází k tomu, že se bez ohledu na různou stranickou příslušnost domluvíme. Stává se ovšem také, že musí konkrétní poslanec nebo poslankyně vzít v potaz názor svého poslaneckého klubu.

Myslíte, že kdyby bylo žen ve sněmovně třeba padesát procent, hlasovaly by i v rámci jednotlivých poslaneckých klubů v některých otázkách jinak?

Myslím, že ano. Celkově. Levice, střed i pravice by se tak zaměřovaly hlavně na věcnost, protože ženy opravdu dokážou více najít společnou řeč.

Tomu by pomohly kvóty na kandidátních listinách. Vy jste jejich zastánkyně.

Jde vám ale opravdu jen o prostý počet žen v politice, nebo i o to, aby to byly ženy s určitým myšlením?

Jedno bez druhého nejde. Nejprve se musí hovořit o kvótách uvnitř jednotlivých stran, pak teprve mohou společně prosadit, aby se ženy do politiky vůbec dostaly. Potom můžeme začít hovořit o jejich názorech a o tom, jak se formují, když je v politice více žen. Věřím, že za takové situace by se postoje k určitým tématům změnily k lepšímu. Ubylo by mimo jiné ironie a vulgarity.

Jste členkou KSČM. Ta v minulém volebním období odmítla návrh antidiskriminačního zákona – především kvůli tomu, že nezahrnoval zrušení lustračního zákona. Návrhem se opět zabývá sněmovna a zrušení lustračního zákona znovu není na pořadu dne. Bude to pro vás zase překážkou?

Zatím nevím. Diskuse v rámci našeho poslaneckého klubu není ukončena. Osobně jsem u svých kolegů a kolegyně apelovala na potřebu přijetí antidiskriminačního zákona. Stávající vládní předloha má ale chyby a nedostatky. Ve hře je totiž minimalistická varianta zákona a není vůbec jisté,

Soňa Marková. Foto Jan Bartoš

zda v rámci legislativního procesu projdou nějaké pozměňovací návrhy. ODS, která je vládní stranou, totiž vždy byla a nadále je proti antidiskriminačnímu zákonu. Nyní ho ale musela předložit právě proto, že je ve vládě a že přijetí návrhu je naším závazkem v rámci Evropské unie. Proto, aby to pro ODS nebylo moc bolestivé, je předložena tolik osekaná varianta. Ke zrušení lustračního zákona určitě opět nedojde, což nás samozřejmě mrzí. Zda to samo o sobě bude ale překážkou pro podporu daného zákona, zatím nevím.

A co dalšího vám v současném návrhu chybí?

Když už existuje oběť diskriminace a může se někam obrátit, je také potřeba, aby jí bylo umožněno účinně se bránit. Proto se náš poslanecký klub bude snažit o vylepšení návrhu.

Proč vlastně požadujete zrušení lustračního zákona? Vnímáte jeho existenci jako určitou formu politické diskriminace?

Chceme především upozornit na to, že se v České republice zabýváme diskriminací na základě náboženského vyznání, sexuální orientace, národnosti, rasy, zdravotního stavu, pohlaví, věku a podobně. Ale na-prosto pomíjíme to, že jistá skupina lidí, která v minulém režimu působila v určitých funkcích, nesmí nyní působit ve státní správě. To považuji za politickou diskriminaci.

Mnoho lidí ale diskriminaci vůči KSČM necítí. Argumentují tím, že přístup ke svobodným volbám je zaručen, což berou jako alfu a omegu...

Diskriminaci často lidé necítí do doby, než se jich sama dotkne. Pokud zrovna člověk není členem nebo sympatizantem KSČM, logicky tuto diskriminaci nevnímá. Je proto důležité upozorňovat na to, že existuje. A čekat, že se myšlení lidí postupně změní. Že občané pochopí, že na jedné straně není možné bojovat proti třem nebo čtyřem druhům diskriminace, a přitom zavírat oči nad tím, že je tady někdo diskriminován pro své politické přesvědčení.

INZERCE

PROSINEC

1.so / PRO PSA / Benefiční koncert
2.ne / ADVENTNÍ MATINÉ HANY KŘÍŽKOVÉ / **11.00**
 VETŘELEČ / host / Eliadova knihovna / **20.00**
3.so a 18.út / MILADA / J. Pokorný / režie J. Ornest
4.út / PLATONOV JE DAREBÁK! / A. P. Čechov / režie J. Pokorný
5.st / PERFECT DAYS / L. Lochhead / režie A. Nellis
6.čt a 19.st / PYRENEJE / D. Greig / režie J. Ornest
7.pá / ZÁZRAK V ČERNÉM DOMĚ / M. Uhde / režie J. Nvota
8.so / STRÝČEK VÁŇA / A. P. Čechov / režie P. Lébl
10.po / PÍSKOVIŠTĚ / M. Walczak / režie J. Pokorný / EK
11.út / TROILUS A KRESSIDA / W. Shakespeare / režie J. Pokorný
12.st / ŘEDITELÉ / D. Besse / režie M. Záchenská
13.čt / SARABANDA / 1. veřejná generálka / **11.00**
14.pá / SARABANDA / I. Bergman / režie J. Pokorný / 2. veřejná generálka
15.so / PAN KOLPERT / D. Gieselmann / režie J. Pokorný
17.po / CESTA DO BUGULMY / J. Topol / režie J. Pokorný
20.čt / SARABANDA / I. Bergman / režie J. Pokorný / 3. veřejná generálka

Pokladna otevřena po – pá od 14 do 20 h. • Tel: 222 868 868
rezervace e-mailem: pokladna@nazabradli.cz
www.nazabradli.cz • Anenské nám. 5 • 115 33 Praha 1
Začátky představení v 19.00, není-li uvedeno jinak

Se Soňou Markovou o genderové i politické diskriminaci

Setkáváte se s jistou formou politické diskriminace, nebo přinejmenším ostrakizace, také ve sněmovně?

Snad ani ne. Při volbách do orgánů sněmovny byly dodrženy všechny mechanismy. Máme tam rovnoměrné zastoupení. Ovšem pod povrchem se cosi skrývá – do některých sněmovních delegací nebo komisí je třeba těžké navolit našeho zástupce. Nebo dochází k lustracím našich poslanců – že o nějakého třeba není ze strany některých jiných politických klubů zájem. To se u jiných stran nestává, výběr delegátů tam či onam je ponecháván čistě na jednotlivých klubech. Je to však natolik skryté, že to vlastně ani nelze konkrétně pranýřovat.

Jste předsedkyní sněmovní stálé komise pro rovné příležitosti. Znamená pro vás zajištění rovnosti pouze vyrovnání stejných šancí ve společnosti pro muže a ženy?

Mým cílem je, aby byly rovné příležitosti chápány v širokém kontextu. Nejen tak, že musí být stejné pro ženy a muže, ale také pro všechny rasy, etnika a národnosti, pro lidi různého věku, postižené či osoby s jinou sexuální orientací. Tak činnost komise také směřuji. Chceme být otevřeni všem – proto jsme rozjeli i webové stránky, kde se o naší činnosti může dozvědět široká veřejnost. Spolupracujeme také s příslušným výborem pro práva žen a rovnost pohlaví v Evropském parlamentu, kde působí česká europoslankyně Věra Flasarová. Snažíme se mít co nejčerstvější informace z celé Evropy. Evropský trend toho, že lidé by si měli být rovni ve svých právech, považují za cestu správným směrem, kterým bychom se měli také jasněji vydat. Výbor pro evropské záležitosti, který naší komisi poskytl zasedací místnost, nám může též přikazovat dokumenty z Evropské unie, včetně těch chystaných, z nichž vznikají směrnice. Je výhoda, že je můžeme ovlivňovat a diskutovat o nich.

Pojímají diskriminaci takto široce i ostatní členové a členky sněmovní komise pro rovné příležitosti?

To je složitější. Věřím, že všichni podobným způsobem chápeme třeba diskriminaci Romů, lidí nad padesát let, seniorů nebo zdravotně postižených. Určitě se ale lišíme v názorech právě na onu politickou diskrimi-

naci nebo na rovné příležitosti žen a mužů. Co se týče postavení žen, konzervativní pravicové strany mají v tomto směru jiné názory než levicové a středové strany. Ale zase to není všeobecně platné. Třeba v názoru na postavení žen se odlišujeme i ve vlastních politických stranách, včetně té naší. Celá léta se tomu totiž nevěnovala prakticky žádná pozornost, toto téma bylo zlehčováno. Ve veřejnou známost přišlo především díky neúnavnému a letitému úsilí ženských neziskových organizací. A už vůbec se, ani v konkrétních stranách, neshodneme na možných mechanismech, které by zajistily vyšší zastoupení žen v politice. Mnozí kolegové i mnohé kolegyně třeba striktně odmítají vyrovnávací akce v podobě možných kvót na kandidátních listinách.

Vnímáte několikanásobnou diskriminaci?

Příkladem může být Romka, které je více než padesát let a žije v regionu postiženém nezaměstnaností. V rámci komise se proto snažíme věnovat osvětové činnosti a vnímat opravdu všechno. Chceme také naslouchat zkušenostem ze zahraničí. Účastníme se též nejrůznějších konferencí, pořádaných v České republice. A je mou snahou, aby komise byla určitou platformou pro setkávání nejrozdílnějších neziskových organizací – ať již ženských nebo třeba romských. Zástupce organizací zveme i na jednotlivá zasedání komise. Právě ženské organizace byly například už dvakrát přítomny projednávání návrhu antidiskriminačního zákona ještě předtím, než byl předložen ve vládě a následně ve sněmovně. Měly tak možnost diskutovat jej přímo s ministryní pro lidská práva Džamilou Stehlíkovou a s náměstkem ministra spravedlnosti Františkem Korbelem, kteří naší komisi opakovaně navštívili. Diskuse byla velmi aktivní, zástupkyně neziskového sektoru vládní činitele nijak nešetřily.

A jak hodnotíte činnost ministryně Stehlíkové?

Podle mého názoru je to člověk na správném místě. Její pozice ve vládě je ale poměrně obtížná a slabá, protože dané téma je pro pravicové konzervativní strany, jakými jsou ODS a KDU-ČSL, nepohodlné. I když se ministryně snaží, chybí mi jasná koncepce celé vlády. Třeba co se týká zdravotně postižených, ale i jiných znevýhodněných

skupin. Nejedná se totiž jen o témata lidskoprávního resortu, ale více ministerstev – třeba práce a sociálních věcí nebo zdravotnictví. Ideální by samozřejmě bylo genderové rozpočtování, na jehož základě by byly vyhodnocovány priority a přidělovány peníze. K tomu máme ale bohužel hodně daleko.

Tříčlenná delegace stálé sněmovní komise pro rovné příležitosti se nedávno zúčastnila pracovní cesty do Norska. Byla to k něčemu?

Norsko má tradičně velmi propracované zákony, jež umožňují rovné příležitosti. Již třicet let tam platí zákon o rovných příležitostech žen a mužů. Díky tomu jsou v této zemi některé věci, které se v České republice jen těžko prosazují, samozřejmostí. Pro zajímavost – zastoupení žen v parlamentu je v Norsku téměř čtyřicetiprocentní, v tamější vládě působí deset žen a devět mužů. Navíc například devatenáct procent otců využívá možnosti být se svým dítětem na rodičovské dovolené krátce poté, co se narodí.

V čem dalším jsou v Norsku napřed?

Existuje tam velmi silná snaha, aby tradičně feminizované obory, jako je například školství, byly atraktivnější pro muže. Vláda přijala opatření, aby se zvedly platy učitelům a učitelkám, a tak se zvýšil společenský statut povolání. Tímto způsobem tamní vládní kabinet vlastně usiluje o srovnání počtu mužů a žen v tomto oboru.

Jaké to má výsledky?

Díky usilovné kampani se tam v současné době hlásí na školy, které připravují studenty k učitelskému povolání v mateřských školách, osmnáct procent chlapců. To je v České republice zatím science-fiction. Z něčeho bychom se ale určitě mohli poučit a budovat se o to v rámci mé sněmovní práce velice snažit. Navštívili jsme instituci, která se nazývá antidiskriminační ombudsman, a na ni navazující antidiskriminační tribunál. Obě se přímo věnují otázkám diskriminace. Tedy tomu, aby se případné oběti diskriminace všech forem, o kterých hovoří i náš návrh antidiskriminačního zákona, mohly bránit pomocí účinných nástrojů. Včetně toho, aby ten, kdo diskriminuje, mohl být potrestán. Je

to samozřejmě účinnější; zákonem se pouze deklaruje, že je diskriminace nepřipustná.

Příští rok budou Poslanecká sněmovna a Senát Parlamentu České republiky volit českého prezidenta. Mezi kandidáty jsou dva muži – shodou okolností pravicoví ekonomové Václav Klaus a Jan Švejnar. Nemrzí vás, že výběr není pestřejší a že mezi kandidáty není žena?

Samozřejmě, že mě to mrzí. I skutečnost, že v současné době by asi neměla šanci. Už stávající diskuse kolem prezidentské volby a kandidátů totiž ukazují, jak je na tom Česká republika špatně. Jak moc ženy chybějí ve veřejném životě. V nejvyšších patrech politiky je žen velmi málo a je pro ně mnohem těžší se tam dostat, což způsobuje, že se ani nehovoří o žádné kandidátce na funkci prezidentky.

KSČM je zatím podle svých deklarací nerozhodná, kterého ze dvou nominovaných mužů – a zda vůbec někoho z nich – v prezidentské volbě podpoří. Neuvažujete uvnitř vaší strany o tom, že byste mohli navrhnout ženu, a tím se pokusit zamíchat kartami?

V tuto chvíli bohužel takové úvahy v KSČM nejsou. Jsme na tom stejně jako v jiných stranách.

Kdyby záleželo jen na vás, máte nějakou favoritku na prezidentský úřad?

Dovedu si tam představit mnoho žen, jež by mohly být protiváhou k mužům, kteří o prezidentské křeslo usilují. Působí jak ve sféře vědy, společenského života, tak třeba podnikatelského světa.

Soňa Marková (1963, Hradec Králové) v roce 1987 ukončila studium učitelství na Pedagogické fakultě v Hradci Králové s aprobací ruský jazyk a dějepis. Od ledna 1988 začala učit na základní škole v Náchodě, kde působila až do června 2002, kdy byla poprvé zvolena poslankyní Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Podruhé získala mandát v červnu 2006. Ve stávajícím volebním období je předsedkyní stálé sněmovní komise pro rovné příležitosti, místopředsedkyní výboru pro evropské záležitosti a členkou výboru pro zdravotnictví.

INZERCE

his VOICE

His Voice 4/2007
Poezie ve spárech hudby

His Voice 5/2007
Zakázaná hudba

His Voice 6/2007
Velmi dlouhé tóny

Vitamíny pro vaše uši!

www.hisvoice.cz

Předplatné zajišťuje SEND, www.send.cz, predplatne@send.cz.

Nesvatí Václavové, dáváte nám zhynout!

Ohlédnutí za sedmnáctým listopadem zpochybňuje dvě dilemata české polistopadové politiky: Klaus, nebo Havel; USA, nebo EU. Výběr mezi takto postavenými možnostmi nám podle autora zastírá skutečnou volbu: udržení sociálního státu a návrat k masarykovským kořenům česk(oslovenské) státnosti, nebo neoliberální rezignace na smysl demokratické politiky.

PETR SCHNUR

V naší zemi se opět střídají absolutní pravdy. Marx-leninskou vizi beztrždní, a tedy bezproblémové společnosti vystřídal neoliberalní předpověď „konce dějin“. Na pozadí této změny se nabízí zamyšlení nad „sametovou revolucí“: jednalo se o autentické celonárodní hnutí za radikální demokratickou změnu, nebo o další import hotového společenského modelu a nahrazení jedné tečky za dějinami druhou? A dále: jsou nešvary polistopadové reality – vyrabování národního majetku, devastace práva a růst kriminality, spojený s celkovou vulgarizací společnosti – dědicstvím předchozího režimu, anebo představují specifickou variantu krize, kterou od konce osmdesátých let prodělává celý svět?

Mýtus „svobodné společnosti“

Listopadové události roku 1989 ještě nebyly podrobeny komplexnímu zkoumání. Pokud k němu dojde, nevyhne se zásadní otázce: které *reálné* intence a zájmy, vnitro- i zahraničněpolitické, se při pádu režimu střetly a určovaly směr?

Dodnes se neví, o čem se v roce 1989 bavili na Maltě Bush s Gorbačovem a na čem se dohodli. S určitostí však lze říci, že koncept americké hegemonie, tedy podřízení světa americkým politickým a ekonomickým zájmům, začal dostávat konkrétní podobu již během osmdesátých let. Léta devadesátá znamenala přechod z Reaganovy do Bushovy éry, k němuž – z hlediska zahraniční politiky – patří i nyní tolik idealizovaný Clinton. Tím, že odsouhlasil novou strategii NATO (duben 1999) a dal volnou ruku signatáře *Projektu za nové americké století* Albrightové při bombardování zbytku Jugoslávie, zahájil proces „výměny“ OSN za Severoatlantickou alianci a mezinárodního společenství ve smyslu mezinárodního práva za politickou „koalici ochotných“.

Pozornost by se měla věnovat i roli „sjednoceného“ Německa, zejména v bývalé Jugoslávii při slovinsko-chorvatské secesi. Faktem však zůstává, že pozice ve východní Evropě vyklizené Sověty začaly zabírat Spojené státy. Milníky tohoto vývoje představují rozšiřování NATO o středoevropské a baltické země (přes původní ujišťování o opaku), organizování „barevných revolucí“ v „nekooperativních“ zemích, budování či plánování nových vojenských základů v Makedonii, Kosovu, Bulharsku, Rumunsku, Polsku, Česku a zřejmě i na Ukrajině.

Ruku v ruce s tímto vývojem ve vojensko-politické oblasti došlo k tomu, co dostalo honosný – a zavádějící – název „ekonomická transformace“. Zavádějící proto, že nešlo o racionální proces v promyšleném politicko-právním rámci s cílem mobilizovat vlastní ekonomické síly, který by respektoval podmínky jednotlivých zemí, nýbrž z velké části o výprodej, likvidaci konkurence a spekulaci. Divoký rozprodej státního majetku, unáhlené privatizace i tam, kde postrádaly smysl, nezáměr státu o domácí inovační procesy a tzv. vstup zahraničního kapitálu „zacementovaly“ českou polistopadovou ekonomiku do stavu montážních závodů a poboček nadnárodních korporací.

Tento vývoj se přitom odehrával v atmosféře pozitivního očekávání „gulášového kapitalismu s lidskou tváří“, jak jej český a slovenský turista poznal z emigrantských historek a návštěv západoněmeckých či rakouských obchodních domů a jak jej navíc pečlivě živil budovatelské řeči politiků.

Realistický pohled, který by postřehl, jak vypadá kapitalismus bez lidské tváře i bez guláše,

kupříkladu v thatcherovské Anglii či Latinské Americe, nebyl na pořadu dne. V důsledku toho se rozpor mezi nastupujícím „reálným kapitalismem“ a lidovou představou o něm nestal předmětem veřejné diskuse. Naopak byl odsunut z oblasti empirie do říše ideologií: „neviditelná ruka trhu“ neničí, nýbrž napravuje a nikdy nemůže selhat. Tato kvazináboženská představa dokonalého samoregulačního trhu zároveň snížila obranyschopnost společnosti před loupeživými jedinci a vagabundujícím kapitálem.

„Vstup do Evropy“ a abdikace politiky

Tak jako se po listopadu 1989 neproblematizoval pojem trhu, nebyla ani položena otázka, do jaké Evropy to vlastně „vstupujeme“. Takzvané sociálně tržní hospodářství s důležitou regulační funkcí státu se začalo ze západní Evropy po rozpadu východního bloku pozvolna vytrácet. S pádem komunismu zanikla konkurence a tak i důvod sociálního státu nadále udržovat. Tento obrat byl již počátkem devadesátých let evidentní.

Náš „vstup do Evropy“, do světa „vyspělého Západu“, jenž nám byl mytickým vzorem, znamenal vklouznutí do prostředí, které začalo ztrácet svoji politickou a ekonomickou pluralitu a s ní i sociální rovnováhu; které se samo nacházelo v přechodu a které vykazovalo stále více krizových jevů: sociální propad, vulgarizaci a trivializaci kultury a s nimi spojené násilí a kriminalitu. *Pokud se poválečná Evropa definovala jako prostor sociální solidarity, nikoliv sociálního darwinismu, potom jsme „vstoupili“ do Evropy, která pozbývá svoji identitu.* Důležitou součástí tohoto procesu byla ztráta ideové substance u těch politických proudů, které utvářely moderní Evropu založenou na právu, svobodě a solidaritě.

Kombinace zastupitelské demokracie a sociálně tržního hospodářství byla relativně efektivní, pokud se politické subjekty nacházely ve *faktické* konkurenci různých ideových konceptů a pod kontrolou nezávislých, pluralitních médií i aktivních občanů. Pokud ekonomika udržovala – či přesněji řečeno byla společenskou smlouvou hlavních politických proudů nucena udržovat – své sociální vazby.

Jenže na přelomu osmdesátých a devadesátých let změnila politika svou roli. Ta již nespolečovala v péči o právní stát a o rovnováhu mezi ekonomickou a sociální sférou. Za svůj úkol si naopak vzala vytvářet optimální podmínky pro maximalizaci zisků nadnárodních koncernů včetně „státní“ podpory jejich imperiálních ambicí v podobě vojenských misí.

Tento vývoj není nahodilý. Nadnárodní instituce, které stále silněji určují vývoj jednotlivých zemí, jako Mezinárodní měnový fond, Světová banka, Světová organizace pro obchod a v jejich vleku Evropská unie, chápou *stát jako převodovou páku neoliberální politiky* na národní úrovni. Německý konzervativní publicista Peter Scholl-Latour vyjádřil tento globální vývoj větou: „Občana Francouzské revoluce nahradil globální akcionář.“ Nic tuto proměnu Evropy necharakterizuje tak jasně jako nový, „moderní“ význam tzv. politického středu.

V padesátých až osmdesátých letech znamenal „střed“ konsenzus o vzájemné podminěnosti demokracie, práva a sociální spravedlnosti mezi socialistickými a sociálně demokratickými silami, politickým liberalismem a konzervativními křesťansko-sociálními proudy. Dnes se stal výrazem abdikace

na funkci politiky coby správy věcí veřejných v zájmu celé společnosti. Společná zodpovědnost demokratických politických sil za právní a sociální stát jako nezbytnou podmínku demokracie byla nahrazena „středovou koalicí“, demontující obojí.

Západ jako norma

Krystalizace české a slovenské politické struktury a jejich subjektů v polistopadovém Československu proběhla na třech kolejkách: parlament (strany tzv. Národní fronty), disent (Občanské fórum, Verejnosť proti násiliu) a exil (sociální demokracie). Zatímco nekomunistické strany Národní fronty se snažily zbavit stínu minulosti hlavně tím, že se co nejrychleji – na úkor vlastní autenticity – zařadí do nově se formujícího postsametového politického mainstreamu, sociální demokracie musela nejprve hledat společnou řeč s domácími prostředím.

Nově vznikající či obnovované strany hledaly vlastní duchovně-politickou identitu s pohledem magicky upřeným do zahraničí v naději na snadný přechod do evropské politické „normality“. Inspirací nebyla národní tradice, vzor a zároveň cíl představoval evropský standard, který v konečném stadiu „vstupu do Evropy“ nemohl znamenat nic jiného než pád do duchovní nirvány nového politického středu.

V rámci tohoto procesu „normalizace“ se odehrával i zdánlivý střet polistopadových paradigmat sugerujících existenci dvou rozdílných, vzájemně si konkurujících filosoficko-politických proudů: „svobodná společnost“ buď jako primárně duchovní, nebo primárně ekonomický prostor.

Ze zdánlivého střetu těchto dvou paradigmat, „trhu“ a „občanské společnosti“, se vytvořil mýtus dvou koncepcí. V „budovatelském“ stadiu postsametové společnosti působily harmonicky jako vzájemně se doplňující a vyvažující hybné síly společnosti, jejichž koexistence je nejen možná, ale i žádaná. Ba co víc – je jejich přirozenou vlastností.

Vznikla atmosféra, vyjádřená symbolismem dvou Václavů, Havla a Klause, ve které nebyl prostor pro takovou transformaci společnosti, jež by zachovala a upevnila československou federaci. Předvídatelný problém státoprávního uspořádání polistopadového Československa se stal obětí bezkonceptnosti, ignorance a lhostejnosti, nastupující české i slovenské politické a hospodářské elity ovládla vidina snadnější kořisti v jednom či druhém torzu společného státu. Předpoklad, že hrabání na vlastním písečku bude lukrativnější a přinese více prebend, byl silnější než vůle zachránit stát, který byl výsledkem emancipačního úsilí dřívějších generací.

Federace byla rozdělena a z počáteční harmonie vzájemně se doplňujících paradigmat idealismu (Havel) a pragmatismu (Klaus) vznikl nový český mýtus o jejich rivalitě, který českou myšlenkovou fabriku strukturoval na celá devadesátá léta. Nejtragičtější vrchol toho, že mu česká společnost uvěřila, představuje nynější Topolánková „koalice ochotných“ z ODS, lidovců a Havlových zelených favoritů, jejíž „reformy“ v oblasti bezpečnosti (radar) a sociální (zdravotnictví, vzdělávání, bydlení) hrozí přivést českou společnost na pokraj politického i ekonomického bankrotu.

Co vůbec rozumíme pod pojmy „demokracie“ a „svobodná“ či „občanská společnost“? Co pod slovy „národ“ (ten v české reálné politice hraje minimální roli, nicméně právě

INZERCE

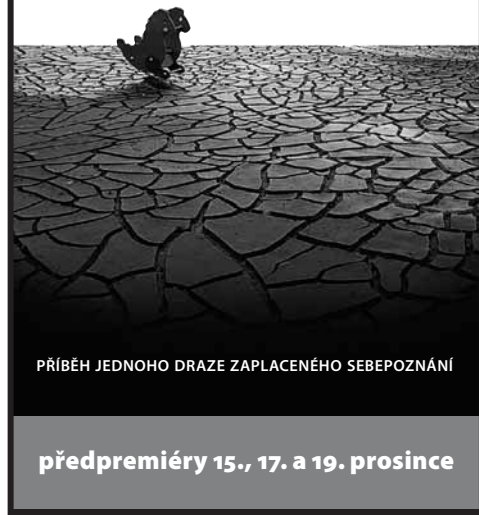
ŠVANDOVOU divadlo na smíchově

Štefánikova 57, tel.: 257 324 219, 257 318 666
www.svandovodivadlo.cz

GABRIELA PREISSOVÁ

JEJÍ PASTORKYNA

REŽIE: MICHAL LANG

PŘÍBĚH JEDNOHO DRAZE ZAPLACENÉHO SEBEPOZNÁNÍ

předpremiéry 15., 17. a 19. prosince

Politická nepolitika druhé normalizace

Stále jsme se neodnaučili legitimovat vlastní postoj cizí autoritou. Prezident Václav Havel a premiér Václav Klaus, Bratislava 1992. Foto isifa, Ondřej Němec, LN

tabuizace určitých témat, resp. nezájem o ně signalizuje nejistotu, trauma) či „trh“? Jsou něco víc než klišé, kterými nás do omrzení častují političtí eskamotéři?

Bez skutečných otázek

Václav Klaus neproblematizoval „trh“ otázkou, zda globální a rapidně stoupající vlastnická koncentrace v průmyslu, bankovníctví a médiích má ještě s trhem jako takovým vůbec něco společného. Jeho „neviditelná ruka“, nejpitoresknější ideologická formula vedle komunistického „demokratického centralismu“, uchopila Česko pevně za pačesy a udělala z něj nejprve „středoevropského tygra“ a poté eldorádo pro všechny ty „vyspělé“ Nomury a jiné zahraniční „investory“, kteří již dávno vědí, že trh neexistuje, nýbrž že se „dělá“ a že jeho zákony nevytváří jakási metafyzická síla, ale džungle.

Václav Klaus ulehčuje kritiku vlastní osoby svou sebestřednou přímostí. Zato racionální a analytický pohled na jeho zdánlivého protivníka Havla a jeho disidentskou minulost byl dlouho tabu. Navíc v těch kruzích české společnosti, které dávají přednost divadlu před politikou, bodoval Václav Havel „hezkými“ řečmi bez substance a ostnů o stavu civilizace, o mravních imperativích a univerzálních hodnotách, které opředl aurou pražského bohéma z kavárny Slavia.

Coby hlavní postava českého mýtu s kořeny v biedermeierovském proudu národního obrození dokázal Havel proměnit polistopadovou politiku v absurdní divadlo. Na jeho prknech si podávají ruce americký neoncon, magnát spekulativního kapitálu financující nadace pro „otevřené společnosti“ a barev-

né revoluce, věčně mladý tibetský dalajlama i stárnoucí „rebelové“ z Rolling Stones, mající dříve „sympatii pro ďábla“, nyní pro zkrachovalé argentinské prezidenty a anglickou královnu.

V čem spočívá dlouhá shovívavost české společnosti vůči Havlovým politickým faux pas, její neschopnost či nechota poměřit nynější činy dřívějšími slovy? Za prvé v tom, že jsme se ještě stále neodnaučili legitimovat vlastní postoj cizí autoritou. Bezpříkladná mediální stylizace Havla coby intelektuála světového formátu vzala národu na čas schopnost kriticky uvažovat a pochopit, že nad reálnou politikou *nikdy* nestál, ale že byl *od počátku* její *plně integrovanou* součástí.

Za druhé je tu latentní touha Čechů po správě věcí veřejných pod imperativem mravnosti, po oné masarykovské politice *sub specie aeternitatis*. Tento fenomén má náboženské kořeny, není však vázán na žádnou víru; stal se prostě součástí národního psychogramu. Snad žádný jiný národ v Evropě se v době svého obrození nezabýval tak intenzivně filosoficko-metafyzickou otázkou smyslu vlastní existence jako Češi – nejproduktivněji v rámci myšlenky česko-slovenské vzájemnosti. *Politická nepolitika Václava Havla* fungovala, protože byla schopna sugerovat národu iluzi o kontinuitě s *Masarykovou nepolitickou politikou*. Ta ovšem znamenala všechno jiné, jen ne amatérství, diletanismus a myšlenkovou plytkost.

Spojení osoby Václava Havla coby „reinkarnace masarykovské politické mravnosti“ s nereflektovaným pojmem „občanská společnost“, který se tvářil jako politicko-mravní memen-to a protiváha k ódeesáckému kapitalismu

bez přívlastků, integrovalo mýtus „svobodné/otevřené/občanské společnosti“ do praxe neoliberalismu a americké hegemonie. Iluze české společnosti spočívala ve víře, že s ní vystačí.

Zatímco Václavu Klausovi jeho boj proti „ideologii environmentalismu“ zřejmě ani neuškodí, ani nepomůže – současný prezident je na českém politickém nebi stálící –, dokázal mýtus Havel díky irácké a radarové kauze demontovat sám sebe.

Demokracie, kapitál a (poslední?) revoluce

Zároveň se ale na obzoru rýsuje nová past: nahrazení mýtu Havel versus Klaus pseudoalternativou Evropa, nebo Amerika. Pseudo proto, že se o jednotlivých aspektech fenoménu nazvaného evropská integrace stejně jako v minulosti nevede žádná kvalifikovaná diskuse. Její problematika se nereflektuje, nýbrž účelově zužuje. Jednou na představu EU coby spásné protiváhy USA, jindy na antiklausovské téma, což v praxi vypadá takto: kdo je proti Klausovi (a ODS), musí být pro „Evropu“; anebo: „Evropa“ musí být OK, když je Klaus (a ODS) proti ní. A nejspozději od muzikální zpovědi Vlasty Parkanové, ze které se národ dozvěděl, kde vláda „šije“ a komu/čemu říká „welcome“, splývá obojí v jedno. Potřeba legitimovat kritickou pozici vůči USA „Evropou“ je patrná i proto, aby se kritik vyhnul nařčení z extremismu.

Hlavním cílem politiky USA a s ní i západní Evropy vůči bývalému východnímu bloku nebylo posílení demokracie, nýbrž rozšíření trhů. Postkomunistický vývoj prokázal, že Západ toleroval, ba dokonce podporoval

autoritativní režimy, pokud spolupracovaly: kavkazské republiky (aktuální případ Sakašviliho Gruzie), Chorvatsko, Bosnu a Hercegovinu, Makedonii, Kosovo. Zvláštní charakter měla podpora Borise Jelcina v Rusku. Ty politické síly v Česku, které „svobodnou společnost“ chápaly v první řadě jako ekonomický prostor (klausovci), neměly důvod tento vývoj zpochybňovat. Naopak osobnosti, které z velké části vyšly z bývalého disentu a měly reálný podíl na politické moci (havlovci), sice verbálně občana s jeho právy postavily do popředí, v praxi jej ale buď negovaly (rozdělení ČSFR, kauza radar) nebo podporovaly jen selektivně (důraz na dodržování lidských práv v zahraničí). Výsledek je ovšem stejný, neboť obojí nakonec občanskou společnost obsahově buď zužuje (Klausova absolutizace politických stran) nebo karikuje (Havlovo lidskoprávní farizejství), čímž jí v praxi přisuzuje především *charitativní, nikoliv politický smysl*.

Masarykova koncepce demokratického československého státu byla úzce spjata s programem *humanistické společnosti*, jejíž nedílnou a neodmyslitelnou součástí tvořila *sociální otázka*. Její modernost spočívala v programu co nejširší participace občana na rozhodování o věcech obecných (demokracie) a v rozvoji sociální spravedlnosti. Naproti tomu dnešní fatalistické přijímání neoliberálního trendu jako něčeho přirozeného a nevyhnutelného odsoudilo občana do pasivní role diváka.

K čemu pak dospějeme, když posametový vývoj poměříme těmi ideály, ze kterých náš moderní stát vznikl?

Československo neexistuje, občan „je zdrojem veškeré státní moci“ (srovnej preambuli Ústavy ČR, čl. 2) pouze na papíru, účta k právu se ztrácí, více než třetina národního majetku je v rukou nadnárodního kapitálu. Střední vrstva mizí, úroveň vzdělání, na kterou se u nás vždy kladl zvláštní důraz a na kterou mohli být Češi a Slováci v zahraničí hrdí, se stává obětí partajnického diletantismu a klesá.

Neoliberální kapitalismus si nárokuje absolutní platnost v prostoru (univerzálně, a tudíž všude) i v čase (do konce lidských dějin), a skrývá tedy v sobě prvky totalitarismu. Definujeme-li politickou racionalitu jako úsilí o dlouhodobá řešení, která by prospěla společnosti jako celku a zabezpečila její stabilitu, potom je tento systém – podobně jako byrokratický komunismus – hluboce *iracionální*. Je-li navíc ekonomická sféra vyňata ze společenského organismu a je-li jediným měřítkem její efektivity maximalizace zisku, *dominuje kapitál nad občanem*. Pokud jsou nejen celá průmyslová odvětví, ale i doprava, zdravotnictví či vzdělání vydány napospas vagabundujícímu nadnárodnímu kapitálu, převládá-li spekulace nad tvořivou lidskou prací, potom je demokracie v nebezpečí.

Jak tedy hodnotit „sametovou revoluci“? Platí-li neoliberální teorie o „konci dějin“, znamenal rok 1989 pro naši zemi počátek nikdy nekončícího zlatého věku. Pokud nynější „na věčné časy“ patří do říše ideologické mytologie, zůstane pouze jednou z etap na naší cestě dějinami, která teprve čeká na svoji kritickou analýzu. Snad by ale v této souvislosti neškodilo zmínit se o té revoluci, která se odehrála na sklonku 18. století v Paříži. Její republikánský odkaz připomíná, že o budoucnosti nerozhodují neviditelné ruky trhu, nýbrž suverénní občané.

Autor je historik a religionista, dlouhodobě žije v Hannoveru.

Páni poslankyně

Když politik pere, vaří a žehlí

Když politik vaří, pere, žehlí a stará se o děti, řekneme si, že je s naší společností vše v pořádku – konečně jsme alespoň v privátní sféře dosáhli pomyslné rovnosti mužů a žen. Když ale zjistíte, že oním politikem je žena, která svou profesi uvádí v mužském rodě či o ní takto referují média, jsme zase tam, kde jsme byli.

IVA BASLAROVÁ

Práce s jazykem, způsob strukturování a formulování novinových článků je důležitou součástí analýzy mediálních textů. Ustavování a užívání jazyka patří do specifické kategorie, které se věnuje genderová lingvistika. Podle feministických lingvistik je jazyk nástrojem, který pomáhá udržovat a reprodukovat genderové stereotypy. Analýze přítomnosti generického maskulina v novinových titulcích se v roce 2001 věnovala lingvistka Jana Valdová. Generické maskulinum definuje jako mužský jazykový tvar v názvech osob podle profesí, funkcí a sociálních vztahů, který údajně zahrnuje obě pohlaví. „V angličtině, němčině, francouzštině a jiných jazycích byl tento jazykový úzus odhalen jako mechanismus, který znevýhodňuje ženy – psychologické testy zjistily, že mužský jazykový tvar spontánně navozuje představu muže. V mnoha zemích včetně EU byla proto zakázána inzerce pracovních příležitostí formulovaná v generickém maskulinu a byly připraveny směrnice pro nesexistické označování a titulování osob,“ uvedla lingvistka.

Ten žena

V námi sledovaných médiích jsme zaznamenaly neúměrné rozšíření generického maskulina, přičemž nekorektně o sobě vypovídají také samotné ženy. Naprosto běžně pak o ženách v maskulinu mluví muži: „Při výběru lídra neposuzujeme člověka podle toho,

jestli je muž nebo žena. Jde nám o to, aby měl zkušenosti a byl kvalitní politik. A to vše Vlasta Parkanová jednoznačně splňuje,“ poznamenal tajemník středočeské KDU-ČSL Hynek Ringler. (MF Dnes 1. 3. 2006)

Generické maskulinum bylo nejpatrnější právě v případě novinových titulků, které obsahovaly mužské tvary i v případě, že se v článku objevily ženy, například: „Poslanci jdou do ulic, za voliči“ (MF Dnes 10. 5. 2006), „Voliči hlavních stran se proměňují“ (HN 22. 2. 2006), „Volby vymění polovinu poslanců“ (HN 29. 3. 2006), „Jak poslanci vaří ze zákonů guláš“ (MF Dnes 10. 5. 2006), „Blesk testoval politiky“ (Blesk 21. 4. 2006). Pouze výjimečně se titulek objevil v korektní podobě: „Poslankyně a poslanci necht mají byty zdarma.“ (MF Dnes 24. 4. 2006) Tento příklad však dokládá, kdy novinářky a novináři zahrnují do svého výčtu muže i ženy: článek komentátora MF Dnes Martina Komárka se zabývá skandály kolem financování bytů politiků – jmenuje přitom Mládka, Grosse a Tlustého. Politicky-ženy tak zmiňuje pouze v souvislosti s negativním jevem, jakým je zneužívání pravomoci veřejného činitele.

Média tak mohou užíváním generického maskulina vytvářet obraz mužského světa politiky, kde není pro ženy místo. Typickým příkladem může být krátká zpráva MF Dnes, otištěná 5. 6. 2006 v regionální příloze Kraj Pardubický: „Do parlamentu se posadí deset poslanců z kraje / Pardubice: Do Poslanecké sněmovny zasedne deset poslanců z Pardubického kraje. Zastoupení budou mít čtyři velké strany, Strana zelených mít svého poslance nebude, přestože překročila v regionu pětiprocentní hranici. Do sněmovny zasednou politici, kteří už poslanecké zkušenosti mají, jako Miroslav Váňa (ČSSD), Alena Páralová (ODS) nebo Pavel Severa (KDU-ČSL), který bude zároveň také jediným lidoveckým poslancem z Pardubického kraje. Poslanecký mandát ale získala i řada nováčků. Do sněmovny zamíří starostové Jiří Čepelka (ODS) a Ladislav Libý (ODS) i dva podnikatelé – Daniel Petruška (ODS) a Miloslav Soušek (ČSSD). Jediným komunistickým poslancem je Václav Snopek.“

V souvislosti s užíváním generického maskulina je zajímavé sledovat, která označení novináři a novinářky užívají ve femininu a která v maskulinu, pokud jsou vztažena k ženě. Velmi často se stane, že se sejdou v jedné větě. Týdeník Respekt otiskl 5. 6. 2006 v článku o volebních výsledcích tento text: „Po večerních zprávách vyhlásuje tisková mluvčí výsledky novinářské typovací soutěže a vítěz – mimochodem *autor*ka těchto řádků (tipovala 13 %) – přebírá od Vojtěcha Filipa láhev třešňovice.“ V článku Respektu z 3. 4. 2006 jsme našly tento paradox: „Také olomoucká zastupitelka Yvona Kubjátová se pomalu z *odpůrkyně* kvót mění na jejich *střízlivého stoupenec*. „Je to nutné zlo,“ říká, „protože jinak se nic nezmění.“

Vysvětlením by mohlo být, že některé výrazy jsou v běžném užívání českého jazyka natolik zažitě, že je snadné je při rutinní novinářské práci používat. Můžeme si však povšimnout, že uvedená slova jsou opět příznaková, v mužských tvarech zde nacházíme slova „vítěz“ a „stoupenec“. V ženských pak „autorka“ a „odpůrkyně“. Termíny autor/autorka jsou poměrně často užívané stejně jako vítěz/vítězka. V článku však novinářka o sobě píše jako o „vítězi“, podobně jako v následujícím úryvku proti sobě stojí „stou-

penec“ v maskulinu a „odpůrkyně“ ve femininu. Termíny „vítěz“ a „stoupenec“ nesou kladný náboj, zatímco „odpůrkyně“ záporný. Všechny pak simplifikují mocenské pozice.

Mužská hra

Při hodnocení výsledků voleb či udávání pozic v předvolební kampani se novináři a novinářky často uchýlovali ke sportovnímu žargonu, který tak navozoval atmosféru boje, klání, soupeření typu: „Lídři si předali štafetový kolík“ (MF Dnes 31. 3. 2006). V tomto nahlížení pak zobrazení voleb zesiluje příznak soupeření mezi muži a ženami. Jejich pozice na kandidátních listinách či výsledky bývají podávány stejně emotivně jako sportovní výkony, což navozuje pocit napětí a atmosféru přímého boje.

Mladá fronta Dnes otiskla 30. 5. 2006 článek s titulkem „Volby? Muži převládali ženy“. Článek informuje o tom, že pouze dvě kandidátky-ženy mají šanci získat mandát v budoucí poslanecké sněmovně, ostatní jsou na kandidátkách na nevolitelných pozicích. Titulek je však velice expresivní a příznakový – ve smyslu sportovního žargonu, značí jasnou převahu, vítězství. V tomto případě tedy asociuje tematiku volebního boje mužů a žen o pozice na kandidátkách. U článku z regionální mutace Severní Čechy jsme pak objevily titulek „Volby jsou mužská hra“ (MF Dnes 6. 5. 2006). Přestože hlavní téma článku patří pozitivní politice rovných šancí, kdy autoři upozorňují na nízký počet žen, které po volbách zřejmě vstoupí do vysoké politiky, samotný titulek vyznívá dvojznačně – explicitně dává najevo, že „ženy do politiky nepatří“, protože volby jsou „mužská hra“. Slovo hra navíc snižuje samot-

ný akt volby, krom toho opět spadá do žargonu sportovní žurnalistiky.

Novináři a novinářky užívají podobně silně subjektivní stylistiku také v případech postupu žen. „Po víkendu je ovšem Rujbrová Bebarová vítězem. Díky preferenčním hlasům „předběhla“ všechny své kolegy a „doskákala“ až na druhé místo kandidátky.“ (MF Dnes 5. 6. 2006) Silně negativně pak vyznívá hodnocení poslankyně Aleny Páralové, která se díky preferenčním hlasům dostala do parlamentu, přestože kandidovala z nevolitelné pozice: „Páralová ale dostala deset procent preferenčních hlasů a stranické kolegy spolehlivě několikanásobně převládala. Libý i Petruška pak dodávají, že kopali za jeden tým a poslankyně Páralová vedla kampaň sama za sebe.“ (MF Dnes 5. 6. 2006)

Na negativním vyznění tohoto popisu žen-kandidátek se podepisuje i užití generického maskulina. Ženy jsou sice líčeny jako úspěšné, protože se jim podařilo vstoupit do parlamentu, nicméně média vykreslují jejich postup jako výsledek boje či soupeření s muži. Uvádí totiž, že „předběhly své kolegy“, zatímco správně by měla informovat o tom, že kandidátky „předběhly své kolegy a kolegyně“. Tato stylistika tak opět reprodukuje stereotyp, rozdělující společnost na muže a ženy (a vydělující z ní ženy). V některých případech akterky dokonce na tento styl upozorňují a odmítají ho – a umístění tohoto výroku politicky do titulku může naznačovat, že média jsou schopna toto téma reflektovat. Tato reflexe se však omezuje na malé množství textů.

Autorka je doktorandka sociologie FSS MU a vedoucí

vydání Genderové informační a tiskové agentury gitA.

přešlap

Bojovníky za radar platí Amerika

Zkusme si představit, že by Česká televize vysílala následující zprávu:

– Václav Havel, bývalý prezident, strávil půl roku v Kongresové knihovně USA. Stipendium mu vyplácela instituce financovaná z veřejných rozpočtů USA. Po svém návratu Václav Havel intenzivně prosazoval americké zahraničněpolitické zájmy, zejména výstavbu radarové stanice. Tajné služby nyní zkoumají, zda činnost bývalého prezidenta a jeho vazba na zájmy cizí mocnosti nepředstavuje pro Českou republiku bezpečnostní riziko. Nebo jinak:

– Tomáš Klvaňa, vládní zmocněnec pro propagandu ve věci radarové základny, získal své Ph.D. na University of Minnesota a nyní je zaměstnancem britsko-americké firmy. Prosazuje (byť za peníze české vlády) americké zahraničněpolitické zájmy, zejména výstavbu radarové stanice. Tajné služby nyní zkoumají, zda činnost amerického doktora a českého piaristy nepředstavuje pro Českou republiku bezpečnostní riziko.

Buďme v klidu, takové zprávy ve zpravodajství České televize neuvidíme. Přitom by k jejich natočení stačilo pouze zřetězit známá fakta do poněkud spikleneckých teorií. Česká televize nám ovšem v pondělí 26. listopadu 2007 dala velmi jasně najevo, že ona pro své teorie spiknutí žádná fakta nepotřebuje.

Příspěvek nazvaný Antiradaristy platí Rusko, zařazený hned na první místo hlavní zpravodajské relace, totiž tvrzení obsažené ve svém nadpisu nijak nedoložil. Navzdory sugestivnímu výroku a tajnosnubnému odkazu na jakési tajné zprávy ještě tajnějších služeb neobsahoval jediný doklad o bytí i jediném rublu pro antiradarové aktivisty. Nevyskytl se v něm také nikdo, kdo by se za dané tvrzení s určitostí postavil a řekl, že je pravdivé. Našli se jen lidé ochotní tvrdit, že si to „umí představit“ (Andor Sándor) či že se „objevují spekulace“ (Marian Brzobohatý). Důkazy netřeba, naznačování postačí a pachuč hry tajných služeb na protestních aktivitách už zůstane.

Jeden by si myslel, že si svou normalizační reportáží o tom, jak nějaké podvrtné živly rozvracejí za cizí peníze naše nerozborné přátelství s USA, Česká televize nasadila laťku nehoráznosti pořádně vysoko. Přeskočit ji ovšem dokázala už v prohlášení ke stížnosti iniciativy „Ne základnám“ na manipulativní pořad. Toto prohlášení totiž umně změnila ve vlastní stížnost – na to, že iniciativa má tu drzost si na ni vůbec stěžovat. Skoro to vypadá, jako by se z iniciativy „Ne základnám“ stala veřejnoprávní instituce a Česká televize jí platila koncesionářské poplatky...

Ondřej Slačálek

INZERCE

Člověk v tísní, o.p.s. hledá vhodného kandidáta na pozici:

PROJEKTOVÝ MANAŽER PRO KUBU

Více na www.clovekvtisni.cz

(odkaz: zapojte se / pracovní příležitosti)

Dotazy a přihlášky zasílejte

do 10. 12. 2007 na: jiri.knitl@pinf.cz.

Ženy v politice – proč?

Debata v rámci feministického hnutí

V polovině září proběhla v Praze mezinárodní konference s názvem Podpora žen ve vstupu do politiky. V polovině října se rovněž v Praze uskutečnilo 1. symposium české prezidentky za účasti významných českých ženských osobností. Jedenadvacátého listopadu se konala tisková konference ke dvěma výzkumům politoložky a socioložky Petry Rakušanové a socioložky Lenky Veselé.

BLANKA NYKLOVÁ

Ilustrace Karel Jerie

Praha letos zažila podzim věnovaný ženám v politice, ovšem bez odpovídajícího zájmu médií. Hlavní podíl na zintenzivnění veřejné debaty ale nemá – navzdory svým závazkům vůči Evropské unii – stát či vláda. Iniciativní byl od počátku neziskový sektor, v současné době v čele s občanským sdružením Fórum 50 %, jehož cíle ohledně podílu žen v politice jsou patrné již ze samotného názvu organizace. Proč by tedy měly být ženy v politice? A měly by tam být? Jaké jsou pro to důvody? Má tato otázka vůbec smysl? Odpověď je relativně snadná – stačí si za „ženy“ dosadit „muže“. Jak se ale s podobnými, stále vcelku častými otázkami vyrovnává hnutí, jež za celou problematikou stojí?

Participace a reprezentace

Současná politická studia orientovaná na výzkum demokratického uspořádání, jeho fungování a roli žen v něm se v řadě zásadních otázek rozcházejí a vytvářejí tábory často v závislosti na druhu feminismu, který zastávají. Jedním z nejlépe viditelných problémů je otázka užívání kvót pro zvýšení počtu žen v politice. Jedná se navíc o téma hojně medializované, což bývá v České republice tradičně připisováno existenci kvót před rokem 1989 a názorům, že jsou ohrožením demokratických principů státu.

Z čeho ale otázka kvót vychází a k jaké úrovni politického života se má vlastně vztahovat? Druhá vlna feminismu, spadající svým začátkem do šedesátých let minulého století, která v tehdejším Československu neměla kvůli politickému vývoji šanci se rozvinout a která se nejmasivněji projevila ve Spojených státech, začala klást důraz spíše na participaci než na reprezentaci, jež do té doby demokratickému diskursu vládla. Ke slovu se dostaly nejrozličnější zespolu formované organizace, prováděly se pokusy s kolektivním rozhodováním (viz např. studie Jane Mansbridge). Explicitní propojení feministických a demokratických idejí se promítlo i do motta hnutí: „Osobní je politické.“ Cílem bylo poukázat na skutečnost, že umělá dichotomie – projevující se například v dělení na veřejnou a soukromou sféru, jako by se obě neprotínaly v osobách a jejich tělech a neměly pro ně reálné dopady – má v případě sociálně, etnicky, nábožensky či „jednoduše“ genderově znevýhodněných skupin pochopitelně záporný vliv. V průběhu dalších dvou desetiletí se

ale pozornost začala pomalu obracet zpět k reprezentativním orgánům státu, neboť se ukázalo, že ani změna společenské atmosféry, ani zvýšení zaměstnanosti žen nevedlo k očekávaným změnám v politickém životě. Mluvím-li o politice, většinou se vztahuji k jejím nejvyšším úrovním. Naopak, projevují-li se někde změny více, je to právě na nižších úrovních z hlediska hierarchie moci. Dá se říci, že pokud se jedná o malou obec s mizivým rozpočtem a nulovou infrastrukturou, naděje kandidátky na zvolení se prudce zvyšují.

Mezi Kazachstánem a Burkinou Faso

Mezinárodní statistika vedená o procentuálním zastoupení žen ve světových parlamentech ukazuje, že sice existují státy, v nichž je toto zastoupení vysoké (notoricky známé je třeba Švédsko, méně už Rwanda na prvním místě), ale většina zemí včetně České republiky se pohybuje pod třicetiprocentní hranicí, která je podle řady studií nutná, aby se projevila případná specifika a partikulární zájmy jakékoliv skupiny. Pro zajímavost: podle Meziparlamentní unie se ČR nachází na 71. místě ze 136, mezi Kazachstánem a Burkinou Faso.

Argumentace třicetiprocentní hranicí úzce souvisí s debatou o zásadní otázce, zda ženy jsou nebo nejsou skupinou se zvláštními, pro ně specifickými zájmy, které právě kvůli jejich absenci v politickém životě nejsou nikým prosazovány. Jde tedy v zásadě o to, zda je účelné takto ženy pojímat a zda lze vůbec tvrdit, že jejich identity můžeme na základě společných rysů označit za dostatečný základ pro skupinovou identitu. Celé jedno křídlo feminismu jako heterogenního myšlenkového proudu se zabývá tvorbou genderové identity, socializací a především tím, že pro ženu není prakticky možné dosáhnout sebepojetí jako abstraktního ducha, neboť je svým vlastním tělem neustále vtahovaná do každodennosti.

Tento druh argumentace, zkoumající mimo jiné kulturní význam menstruace a především genderové konstrukty spojené s mateřstvím a jejich dopady v každodennosti, vedl ale podle některých feministických kritiků/kritiků k jistému odcizení hlavně mladší generace žen (rozuměj v rozvinutém západním světě) myšlenkám feminismu. Tyto názory bývají někdy označovány jako postfeminismus.

Daleko relevantnější kritika ale přišla ze samotného studia identit, neboť se samozřejmě ukázalo, že žádná identita se neskládá pouze z genderu, ale je mnohdy zásadně ovlivněna jinými prvky a příslušnostmi. Navíc se okamžitě nabízí i protiesencialistický argument. Poněkud jemnější kritiku nabízí například feministka Virginia Sapiro. Ta vybízí k důslednějšímu rozlišování mezi objektivní situací žen a stupněm, v němž si uvědomují, do jaké míry jsou schopné nějaké zájmy bez základní situace vůbec rozpoznat či dokonce definovat. Za tím se však rozhodně neskrývá snaha za ženy mluvit, ale naopak kritika takových tendencí, patrná i v diskursu některých politiků.

Přístup k ženám jako ke skupině se specifickými zájmy je radikálně napadán zastávkyněmi a zastánci názoru, že současná společnost stojí na genderované dělbě práce a dalších institucí. Prakticky se odráží kupříkladu v problémech, které politickým vznikají se skloubením rodinného či osobního života a náročného zaměstnání. Jejich osvobozením v plné míře by došlo k otřesení základy společnosti, jedná se tedy o protiváhu k pravicové ideologii již nastolené rovnosti. Nejde tedy „jen o další“ skupinu a ženy nelze zapojit do teorie reprezentace na základě zájmů. Tyto hlasy tvrdí, že je nemožné zásadní demokratická práva žen redukovat na snahy o zahrnutí do již existujícího systému, který danou diskriminaci generuje a podporuje.

Smířlivé řešení této kontroverze navrhl britská politoložka Ann Phillips. Její řešení se jmenuje „politika přítomnosti“ (politics of presence) a autorka se snaží skloubit silnější stránky přístupu založeného na zájmech a na potřebách. Politika sestávající z reprezentace myšlenek je postavena na následujícím principu: zvolení zástupci a zástupkyně musejí neustále vést dialog s těmi, koho zastupují, čímž se navýší nutnost zodpovídat se ze svých rozhodnutí oproti stávající praxi. V případě, že by systém fungoval takto, nehrálo by zásadní roli, kdo je zástupce či zástupkyně. Jinými slovy by hypotetické zájmy a přesvědčení vycházející z mužského genderu mohla reprezentovat zástupkyně. Politika přítomnosti oproti tomu klade důraz na osobu zastupujících, čímž kombinuje důraz na zájmy i identitu, včetně těch, kdo reprezentují.

Debata není v žádném případě ukončená ani v rámci feministického hnutí, řešení Ann Phillips vyvolalo další vlnu kritiky a není ani moc pravděpodobné – vzhledem k různým myšlenkovým zázemím, z nichž argumenty vycházejí –, že by se všechny proudy dokázaly na nějakém ideálním řešení shodnout. Navíc zde představené koncepty jsou ve skutečnosti jen jednou z úrovní, na nichž se o participaci/reprezentaci žen v politickém životě hovoří.

Velmi bohatou diskusi představují i myšlenky, které zpětně vycházejí z výsledků výzkumů jednotlivých politických systémů, role stran a důležitosti, jakou mají kulturní vzorce a stereotypy v té které společnosti.

Pokud mají být demokratické ideály brány vážně, není možné ignorovat status quo a předstírat, že ke změně může či by dokonce mělo dojít takzvaným přirozeným vývojem. Lidská společnost přirozená není, řídí se řadou nepsaných pravidel, která ale mají povětšinou čistě arbitrární povahu. Poukazovat tedy na jejich danost je absurdní argument, který snad nemůže projít nikomu, kdo seriózně uvažuje o povaze demokracie a způsobech jejího zlepšení.

Autorka působí na FSV UK a je externí redaktorkou Genderové informační a tiskové agentury gitA.

Ženský aktivismus je poměrně omezen

Rozhovor s Martou Kolářovou

Absence ženství v politice se netýká jen největších politických stran a nejvyšší politiky, ale i života aktivistek radikálních politických hnutí. O jejich mnohdy rozporuplném postavení přinášíme zprávu od socioložky, jež se zaměřuje na sociální hnutí, globalizaci, gender a sociální stratifikaci.

ONDŘEJ SLAČÁLEK

Zabývala jste se ženami v alterglobalizačním i v neonacistickém hnutí. Našla jste tam nějaké podobnosti v situaci žen? A s jakými odlišnostmi jste se naopak setkala? Začnu odlišnostmi. Na levici je snaha, aby ženy byly aktivní, ať už vychází od žen samotných nebo odjinud. Samy rovnostářské ideologie nevylučují aktivitu žen. V ultrapravicových hnutích jde aktivita žen proti jejich ideologii, protože ta definuje roli žen tradičně: žena by měla především rodit bílé árijské děti a její hlavní role je v rodině, ne ve veřejném životě. To samy aktivistky potom rozvíjejí, kladou důraz na podporu právě takové role žen, ale mně se to zdá být v protikladu s jejich aktivitou a životem.

A podobnosti? Rozhodně je v obou hnutích méně žen než mužů, ovšem na ultrapravici ještě mnohem méně než na levici. Podobné je také to, že se ženské role liší od mužských. V obou hnutích ženy směřují k aktivitě zaměřené na péči – příkladem může být na pravici podpora politických vězňů a na levici Food not Bombs, tedy vaření bezdomovcům, nebo třeba první pomoc na demonstracích. Na levici se pochopitelně mnohem víc rozvíjí politická činnost žen, která je obdobná jako u mužů, pak se ale zaměřuje spíše na samotnou feministickou aktivitu.

Ovšem i na ultrapravici byly významné aktivistky. Zajímavé je, jak se k tomu dostaly. Pokud jsou ženy pouhé přítelkyně ultrapravicových aktivistů, chápe je okolí především jako sexuální objekty. Skutečně aktivní ženy jsou většinou spíše sestry významných neonacistů. Klíčová je tedy jejich výchozí pozice.

Reflektují ženy na ultrapravici, že jejich aktivita je v rozporu s jejich ideologií?

Ve svých prohlášeních ne. Když jsem dělala rozhovor s aktivistkou jedné ultrapravicové strany, viděla jsem tam jasný rozpor – měla dítě, ale nechtěla se mu příliš věnovat, valnou část péče nechávala na manželovi a sama se zabývala politikou. Pořád se ale držela své ideologie a vůbec to nebrala tak, že ji svým životem popírá.

A naopak – do jaké míry ženy v alterglobalizačním hnutí reflektují, že jejich participace zaměřená na péči je omezující a ocitá se v rozporu s jejich rovnostářskými představami?

Problém spočívá i v tom, že sociální hnutí je svou povahou politická instituce a politika je definována jako mužská, maskuliní činnost. Ženy v politice jsou spíš něčím vzácným, mimořádným, odlišným. Činnost v sociálním hnutí je nastavená tak, že více vyhovuje mužům. Je tam politický boj i fyzický boj, což už z hlediska odlišné socializace mužů a žen vyznívá ve prospěch mužů. Neříkám, že jenom jim, samozřejmě že některé ženy chtějí tuhle činnost vykonávat také, ale mužů se týká v převážné míře. Fakticky jsou jiné politické možnosti pro muže a jiné pro ženy. Ženy mají mnohem méně příležitostí, ať už v rámci alterglobalizačních aktivit nebo v politice; tam také ženy až na výjimky směřují jen do určitých oblastí. Ne že by si žena přímo vybrala vaření bezdomovcům nebo podporu politickým vězňům, je to spíše činnost, která na ni zbývá, která je jí jako jedna z mála otevřená.

Mně ale připadá, že konkrétně v anarchistickém hnutí bylo mnoho

Marta Kolářová. Foto soukromý archiv

redaktorek časopisů, organizátorek demonstrací a dalších aktivistek, které se zabývají činností nezaloženou na péči. Je však jasné, že to nikdy nedosáhlo parity. Vidíte příčinu spíš mimo hnutí, v patriarchální výchově – anebo ve strukturách hnutí?

Myslím, že je to obojí. Určitě má velký vliv to, že dívky jsou mnohem méně vychovávány k agresi, která je nutným předpokladem politiky. Souvisí to ale i s atmosférou ve společnosti. U samotného hnutí hraje roli jeho podoba: zda povzbuzuje ženy k činnosti, zabývá-li se jako celek genderovými tématy, jsou-li v něm osobní vztahy přívětivé k ženám, nebo spíše založené na mužském přátelství...

V tom se asi alterglobalismus a neonacismus liší – zatímco alterglobalismus ženy spíše povzbuzuje k aktivitě, neonacismus od ní spíše odrazuje, případně ji kanalizuje do nějakých omezenějších rolí... Anebo ne?

V tomto srovnání určitě ano, ale na druhé straně různé studie ukazují, že světové alterglobalizační hnutí jako celek je dost „genderově slepé“ – ženská otázka je tam pořád velmi marginální, činnost se většinou zaměřuje na nerovnosti třídní, etnické, rasové. Ženský aktivismus je poměrně omezen. Na výzkumu demonstrací v Seattlu se ukázalo, že feministické organizace nebyly silnou složkou koalic, které se vytvářely zejména mezi ekology, radikály a odboráři. I když byly nějaké malé ženské skupiny, tak se úplně nezačlenily a genderová kritika globalizace nebyla nikdy zcela absorbována. Jediným silným aktivismem v prostředí žen je dnes aktivismus proti otročké práci ve sweatshopech nadnárodních firem, které dnes mnohem více využívají ženskou práci. V těchto firmách se ženy začaly organizovat i proto, že tradiční odbory na specificky ženské problémy příliš neslyšely a nedokázaly je řešit. Tento aktivismus tak vzniká s vazbou na oblast práce, zároveň ale reflektuje i další problémy, jako je řekněme komunitní život, ochrana životního prostředí nebo

péče o děti atd. Takže je to tematicky mnohem pestřejší, než jak oblast práce dříve tematizovala stará levice.

Jak je to v rovině symboliky? Symbolika alterglobalizačního hnutí je často spojená s bojem; ve svých studiích jste ukázala, že tam často vystupují muži v bojových pózách...

Ta symbolika je skutečně dost mužská. Můžu srovnat pozorování na dvou velkých alterglobalizačních demonstracích – protestech proti MMF a Světové bance v Praze a demonstracích proti G8 v Janově. V černých blocích, které jsou spojeny s konfrontační taktikou a násilím, více participují muži. V barevnějších a kreativnějších formách protestu, které využívají i hudbu a tanec, jsou viditelnější ženy. Ale to vůbec neznamená, že by ženy neparticipovaly na konfrontačním stylu a muži se neúčastnili růžových, kreativních bloků! Nicméně média mnohem více využívají tradiční symboliku, takže se vyhýbají reprodukování fotografií zobrazujících muže a ženy v netradičních rolích. Na fotografii mužů v růžových šatech se silonkami, které jsem mohla potkat na protestu, jsem v médiích hnutí nenarazila. Stejně tak se v protestu vyskytovaly ženy v černém a s kuklami, ale mediální reprezentace to dost omezila a vychází z toho hodně stereotypní obrázek.

Důvodem myslím je, že hnutí bojuje proti velkému nepříteli, jímž je Mezinárodní měnový fond, světoví finančníci, politická špička nejmocnějších zemí planety... Aby bylo hnutí pokládáno za silné a účinné, nemůže se spojit se symboly kódovanými jako femininní. To, co je spojováno s ženstvím, je totiž v politické oblasti považováno za slabé, neúčinné, ženy ani nejsou chápány jako skutečný nepřítel. V tom spočívá problém alterglobalizačního hnutí: kdyby chtělo přijmout feministickou kritiku a ženy víc začlenit do svého praktického fungování i symbolického řádu, bylo by to v souladu s jeho rovnostářskými ideály – avšak navenek je hnutí bráno mnohem vážněji, je-li vnímáno jako maskuliní.

INZERCE

Dům umění města Brna
a Vysoká škola uměleckoprůmyslová

**Husákovo 3+1
Bytová kultura 70. let**

Vernisáž se uskuteční ve čtvrtek 6. prosince 2007 v 17 hodin
V Domě umění města Brna, Malinovského nám. 2
otevřeno denně kromě pondělí /10–18 h/, ve čtvrtek do 21 h
Výstava potrvá do 30. prosince 2007

www.husakovo.net
kulturní týdeník

RADIO 1
era 21 u(p)m
UP Umělec
Gloss
deník
blok
07
artiques

Rovnost šancí a jiné ženy

Před posledními parlamentními volbami se v České republice vyloupila zcela nová politická strana (Rovnost šancí), která měla ambice dostat se do vysoké politiky. Zvláštní na ní bylo, že ji tvořily téměř samé ženy a že si jako jednu z hlavních programových priorit určila právě rovné příležitosti. Strana se nakonec do parlamentu nedostala, mnohem lépe se prosadila v komunálních volbách.

BLANKA NYKLOVÁ
IVA BASLAROVÁ

Stranu Rovnost šancí vede Zdenka Ulmannová, která se netají svými vyhraněnými názory na problematiku postavení žen ve společnosti. Jiné české feministky se však po jejím náhlém vstupu na politickou scénu musely zeptat: Odkud se najednou vynořila? Je možné věnovat se feministickým otázkám bez jisté kontinuity? A právě tady spočívá jeden ze základních problémů této strany: přestože podpora vstupu žen do politiky a zaostření na rovné příležitosti jsou jistě chvályhodným cílem, úsilí Zdenky Ulmannové a řady jejích stranických kolegyně se napíná směrem, kde před desítkami let kulminovala druhá vlna feminismu: k esencialismu. V jeho duchu je žen v politice zapotřebí, protože jsou výrazně jiné než muži, mají ji kultivovat, zjemnit, zženštit. Ženy jsou tak prezentovány jako zcela odlišní tvorové než muži, což se snaží popřít třetí vlna feminismu, podle které jde o skutečně rovné příležitosti bez ohledu na pohlaví a jiná kritéria, určující naši identitu. Gender je zde druhem jednání, ne vlastností, jak tvrdí teoretička Judith Butler. Tak se například stalo, že jinak okomentovaly rovné příležitosti žen a mužů v armádě Zdenka Ulmannová a Alena Králíková, někdejší ředitelka neziskové organizace Gender Studies. Zatímco podle Králíkové bylo úplně v pořádku, že by se v případě mobilizace vztahovala branná povinnost i na ženy, Ulmannová ji odmítla s tím, že toto není „ženská role“. Strana byla tedy poněkud problematická i pro samotné české feministky, o to kuriózněji zjevně působila na média.

Podle výzkumu sledujícího mediální obraz českých političek v období voleb do poslanecké sněmovny v roce 2006 se média v souvislosti s rovnými příležitostmi věnovala více Straně zelených, která si je také stanovila jako jednu z programových priorit. Prohlášení o rovnosti mužů a žen mohla mít také u novinářů a novinářek větší validitu, protože ve Straně zelených jsou téměř shodně zastoupeni muži i ženy a strana uplatňuje vnitrostranické kvóty na obsazování pozic na kandidátních listinách.

Specifickým případem jsou strany žen vznikající v zemích po ozbrojeném konfliktu, případně tam, kde konflikt stále pokračuje, a dále v zemích, kde je potlačována demokracie, u níž se stranický systém předpokládá.

Jako dobrý příklad může posloužit afghánská strana žen – RAWA (Revolutionary Association of Women of Afghanistan), kterou roku 1977 založila Meena Keshwar Kamal, o deset let později zavražděná afghánskou pobočkou KGB pro mezinárodně sledované protesty proti vládě SSSR i místním fundamentalistům. Věnuje se praktické pomoci uprchlíkům a uprchlicím, prosazuje lidská a ženská práva. Od americké intervence se RAWA kriticky vymezuje vůči USA, varuje před nedemokratičností a fundamentalismem nové vlády a poukazuje na další perzekuce žen.

Druhým příkladem strany žen fungující v nedemokratickém režimu je běloruská strana žen Naděje. Vznikla v roce 1994, její vůdkyní je Alena Yaskova. Uskupení bylo ovšem 11. října tohoto roku zrušeno Nejvyšším soudem z pravděpodobně vykonstruovaných procesních důvodů. Představitelka strany ale ujistila zahraniční média ve svém odhodlání pokračovat v odporu proti totalitě ve své zemi.

Zvláštní kategorii tvoří strany, které se výslovně hlásí k feminismu – příkladem může být švédská Feministiskt initiativ – FI, která byla původně nátlakovou skupinou a jako strana se etablovala teprve po několika měsících existence. Podobně kanadská FemINit-CA (FemINist INitiative of Canada) usiluje o registraci jako politická strana. Obě strany mají podobné cíle, jednoznačně se hlásí k prosazování genderové parity v politické reprezentaci všech úrovní, zaměřují se i na klíčové oblasti ekonomiky. V jejich programu nalezneme podrobnější či heslovité přehledy těch feministických teorií a proudů, které kladou důraz na participativní rozměr politiky, zastávají leckdy extrémní názory ve spojení s vedením válečných konfliktů.

Feministickou stranu žen (Feministische Partei Die Frauen) najdeme mimo jiné i v sousedním Německu. Vznikla v roce 1999,

své organizace má ve 13 spolkových zemích a vykazuje relativně složitou organizační strukturu, vydává vlastní časopis a má velice obsáhlý program. Základním bodem je především vybudování opravdu svobodné společnosti nefungující na úkor žen, menšin, jiných národů či přírody. Tento program se projevuje i v požadavku po feministické vzdělávací politice.

Pozornost světového tisku si vysloužila i polská strana žen – Partia Kobiet. Nebylo to ale radikální programové prohlášení ani postoje k Evropské unii, co zaručilo zájem rozličných médií. Sedm hlavních představelek strany, která v říjnových volbách nepřekročila minimální 5% hranici pro vstup do Sejmu (získala 0,28 %), se na předvolební plakát svléklo. Jako by parafrázovaly dnes už téměř otřepanou otázku feministické umělecké skupiny Guerilla Girls: „Musejí být ženy nahé, aby se dostaly do Metropolitního muzea?“ Stranu založila v lednu letošního roku spisovatelka Manuela Gretkowska a jejími cíli jsou narovnání platů žen, anti-koncepce placená státem a další body, vyznívající v současném Polsku přinejmenším stejně provokativně jako předvolební plakát.

Jaký bude tedy další osud české ženské strany Rovnost šancí? Najdou ji voliči a voličky? Nebo bude zapotřebí projít herezemi, které stranu paradoxně přichýlí k některému z většinových proudů, ať už ve feminismu či v politice? Na výsledek si budeme muset počkat...

Autorky jsou redaktorky Genderové informační a tiskové agentury gitA.

Naše paměť a nedávná minulost

Sedmnáctého listopadu 2007 představil zárodek budovaného Ústavu pro studium totalitních režimů svoji první popularizační publikaci. Revue svým jménem poukazuje k původně navrhovanému a pro odpor některých historiků a politiků posléze odvrženému názvu ústavu – Paměť a dějiny.

FILIP POSPÍŠIL

Ústav pro studium totalitních režimů (ÚSTR) a jemu podřízený Archiv bezpečnostních složek (ABS) byl podle zákona založen již k 1. srpnu 2007, ale zatím mají obě instituce pouze prozatímního ředitele (Pavla Žáčka), členové rady ústavu dosud nebyli. Senátem zvoleni (volba byla původně plánovaná na říjen, nyní se očekává na začátku prosince) a do pravomoci obou institucí dosud nebyly převedeny všechny dokumenty někdejších bezpečnostních složek. K završení tohoto procesu má dojít k 1. únoru příštího roku, kdy by také měli být administrativně převedeni do ústavu a jeho archivu zaměstnanci (plánuje se až 250 osob), kteří dosud pracují s dokumenty na ministerstvu vnitra, ministerstvu obrany a jeho Vojenském zpravodajství, ministerstvu spravedlnosti, v Bezpečnostní informační službě, Úřadu pro zahraniční styky a informace a v Policii České republiky.

V situaci, kdy dosud nejsou zcela vyjasněny personální a organizační otázky nové instituce a navíc do ní neustále proudí nové dokumenty, které z ní v konečném důsledku vytvoří zřejmě nejobsáhlejší archiv podobného typu na světě, je vydání popularizačního časopisu velkým výkonem.

Publikace se snaží svým formátem (časopis je tištěn barevně na křídovém papíře), atraktivním grafickým zpracováním (řada fotografií a reprodukcí) i pestrou strukturou (vedle studií zde nalezneme i rozhovory, portréty, fotografickou přílohu, recenze, zvukovou

přílohu na CD atd.) oslovit nejširší publikum se zájmem o nedávnou historii. Tento cíl se jí nepochybně podaří naplnit i navzdory nepříliš vysokému nákladu (3000 kusů) a přestože lze prvnímu číslu vytknout jisté nedostatky. Ty se dají přičítat nejen jistému chvatu při jeho přípravě, ale odrážejí i některá podstatnější rizika, s nimiž se badatelé v nové instituci budou muset vypořádávat dlouhodobě.

Při relativně velkém rozsahu (216 stran) revue čtenáře poněkud zarazí poměrně malý okruh redakce a přispěvatelů. To pochopitelně souvisí s provizorní situací ústavu. I když však vezmeme v úvahu, že autoři měli k dispozici rozsáhlý servisní aparát archivu, jedná se o mimořádný počín. Jenže rychlost, rozsah a význam zpracovaných či publikovaných dokumentů nemohou být jedinými kritérii, podle nichž by měla být popularizační publikace hodnocena. U některých textů jdou tyto kvality na úkor interpretace zkoumaných událostí, a přitom právě v ní by mělo spočívat jádro popularizační práce. Týká se to i studie Pavla Žáčka „*Sachergate*“: *První lustrací aféra. Nesnáze postkomunistické elity se svazky Státní bezpečnosti*, která pouze naznačuje odpovědi na některé zásadní otázky: Jaká byla úloha prezidenta Havla při vzniku tzv. fondu Z, obsahujícího spisy některých politiků? Co se s fondem dělo? Mnohé věty, které se o interpretaci pokoušejí, jsou pak zatíženy vágními termíny „politický zájem však požadoval“, „důsledky tohoto vývoje v politické rovině vedly až k medializaci afér Bartončík a Budaj, v rovině věcné k vyloučení operativní dokumentace...“, což následně vede i ke špatné srozumitelnosti.

V některých případech se podepsal na kvalitě redakční práce spěch. Ve studii Tomáše Bursíka *Charta 77 očima vězňů v československých vězeňských zařízeních* tak čtenář mohl být například ušetřen vycpávkových vět typu „Vše plyne, nic netrvá.“, „Velmi zajímavé je, že...“ a naopak mohl textu třeba přibýt jasnější závěr: Portrét řeholnice Anny Magdaleny Schwarzové zpracovaný Adamem Drdrou často střídá využívání různých slovesných časů a falešné introspekce: „Je ‚mimo sebe‘, otřesená tím, co prožila, a současně šťastná ze svobody, rozhlíží se po fasádách domů a po střeších, načež ji zatknou příslušníci Revolučních gard...“ Podobný styl zřejmě funguje v rozhlasových pořadech *Příběhy 20. století*, v jejichž rámci byl text připraven. Zde však působí poněkud podivně. Navíc vzniká i přes mimořádný osud hlavní postavy otázka, zda nejde o přílišnou „recyklaci“, když byl již portrét odvysílán v rádiu, rozhovor otištěn v listu Babylon č. 6/2007 a navíc je součástí zvukové přílohy revue.

Pozitivně lze hodnotit bohaté obrazové materiály, které řadu textů v revui doprovázejí. Pomáhají přiblížit atmosféru dobových událostí, usnadňují orientaci ve složitých nebo málo známých tématech a usnadňují jejich pochopení. K tomu dobře poslouží i řada rámečků a tabulek, které přinášejí dobové citáty, nebo krátké portréty zmíněných osobností a institucí. Přínosem je i tablo zachycující členy vedení ministerstva vnitra v letech 1948–1989 či graf zachycující organizační strukturu Hlavní správy kontrarozvědky Státní bezpečnosti (1988–1990). Pachatelé zla tak v přehledné formě získávají pro veřejnost své jméno i tvář.

Zlo je jistě nutné pojmenovat, ale možná ještě důležitější je připomínat ty, kteří se přičinili o jeho opak. To se nové publikaci nepochybně podařilo nejen portréty Jana Bebeše, Anny Magdaleny Schwarzové, rozhovorem se Slavomírem Klabanem a zmínkami o známějších kritikách minulého režimu, ale i objevením těch zapomenutých, jako byli například František Kubíček nebo Vlasta Kálalová, kteří se odvážili v době přišerné kampaně žádat o milost pro Miladu Horákovou.

Paměť a dějiny 01. Ročník 1, číslo 1.

Vydává Odbor archiv bezpečnostních složek MV ČR, Praha 2007, 216 stran.

Musejí být ženy nahé, aby se dostaly do Metropolitního muzea?

Chèque Déjeuner. Radost, která šetří.

Jídelní kupony. Každodenní chvíle pohody, které potěší i ušetří.

Jídelní kupony patří k nejoblíbenějším zaměstnaneckým výhodám. V současnosti se díky stravenkám Chèque Déjeuner pohodlně stravuje více než 250 000 zaměstnanců po celé České republice. Stravenky jsou daňově uznatelným nákladem, nepodléhají dani z přidané hodnoty. Navíc jsou osvobozené od daně z příjmu a odvodů na sociální a zdravotní pojištění. Jídelní kupony obdržíte v praktické šekové knížce včetně exkluzivních slevových kuponů!

UNIŠEK. Čtyři možnosti výběru, které potěší i ušetří.

Jedná se o poukázku, která v sobě zahrnuje 4 další: **Šek sport, Šek kultura, Šek zdraví a Šek vzdělání.** Poukázka je přijímána v široké síti smluvních provozoven: sportovních a kulturních zařízeních jako jsou bazény, solária, fitness, relaxační centra, kina, divadla, zdravotních a vzdělávacích zařízeních typu lázně, lékárny, masáže, rehabilitace, jazykové školy, autoškoly a celá řada dalších po celé ČR!

Šek dovolená. Bezstarostný odpočinek, který potěší i ušetří.

Šeky dovolená jsou přijímány v široké síti cestovních kanceláří, lázní a hotelů. Je to originální způsob jak odměňovat a šetřit zároveň, protože poukázky jsou osvobozené od daně z příjmu a sociálního a zdravotního pojištění na straně zaměstnance. Výše příspěvku je libovolná až do 20 000 Kč na zaměstnance a rok! Navíc máte možnost využít speciálních slev, které majitelům Šeků dovolená nabízejí někteří naši partneři jako bonus.

Dárkové kupony CADHOC. Překvapení dle vlastního výběru, které potěší i ušetří.

Jednoduchý a administrativně nenáročný způsob motivace zaměstnanců. Odměna, která nepodléhá dani z příjmu ani odvodům na sociální a zdravotní pojištění. Tato odměna může činit až 2 000 Kč na zaměstnance za rok. Odměňujte své zaměstnance, motivujte je k lepším pracovním výkonům a zároveň posilujte jejich pocit sounáležitosti s vlastní firmou nebo institucí! Dárkový kupon je viditelný výraz Vašeho zájmu a uznání.

Jak spolknout feminismus

Aktivistky mezi nechtěnými alternativami

Undergroundový filosof klade českému ženskému hnutí dlouhodobě otázku, zda se nenechalo příliš ochočit. Nepřetvořilo se v jazykově i intelektuálně sterilní „genderově korektní“ ozvěnu systému, který by mělo zpochybňovat? Příznakem takového vývoje je přesvědčení, že něco změnit větší počet politiků nebo že lze feministickou aktivitu provozovat z vysokoškolských kateder.

MIREK VODRÁŽKA

Vstup do systému nutí ženy více si osvojovat mužské životní vzorce a strategie, aby si mohly činit nárok na rovné zacházení. Foto APWLD

Na nedávné diskusi o „feminismu v akademii a mimo ni“ došlo mezi filosofkou Hanou Havelkovou a subkulturní aktivistkou Jitkou Kolářovou k drobné polemice o aktivismu. Přední feministická profesorka tvrdila, že akademické prostředí poskytuje určitý „servis“ a produkuje „trefné argumenty pro politický aktivismus“, a že „aktivismem“ je vlastně již samotné feministické angažmá v akademické sféře. Jitka Kolářová naproti tomu poukázala na rozdíl mezi aktivismem a angažovaností a naznačila potřebu subkulturní difference a nesměšování různých typů „veřejnosti“.

Za touto okrajovou polemickou poznámkou vězí mnohé nevyslovené otázky, kterých se na akademických konferencích většinou nedočkáte. Polemika dvou žen navíc v tiché zkratce zachycovala i hlubší souvislosti českého feminismu po roce 1989.

Co je nepřijatelné

Akademické myšlení má potřebu uvažovat o feminismu v nějakém systému a subkulturní, neučesané diferenční formy trochu násilně začleňovat do řádného celku. Mohou být ale všechny formy života vždy systémově kompatibilní a symbiotické? Nejsou některé difference antisystémové a neprodukují jiný řád? A v jakém smyslu (ne)může být například feministický underground a radikální aktivismus slučitelný s akademickým feminismem? Nebo radikálněji: Je feminismus sám „mimo“ panující systém, a jak je to možné?

Strategie předlistopadového (nefeministického) undergroundu se mohla odvíjet z jednoduchého postoje: systém „nás odmítá, a my nechceme mít nic společného s ním“. Současný systém se ale chová jinak – absorpčně. Má obrovskou schopnost vázat na sebe i ty nejodlišnější či extrémní formy a projevy společenského života a uvolňovat z nich pro sebe vlastní energii a hodnoty. Většinou je ale neintegruje, ani nekooptuje, ale absorbuje. Proto feminismus každé vlny musí znova a nově nastolovat svá témata.

Subkulturní feministická otázka tedy zní: Do jaké míry má či může být feminismus součástí systému? Ohrožuje a mění absorp-

ce feminismu systém samotný? Nebo naopak ohrožuje vlastní feminismus?

Je zřejmé, že současný systém neohrožuje například konkrétní nároky na rovnost pohlaví, protože je dokáže formalizovat, aniž by v něm došlo k zásadním změnám. Pro systém jsou však už nepřijatelné feministické projekty jako například esencialistický feministický pacifismus nebo pokusy radikálního kulturního feminismu vytvořit „jiné“ paralelní formy kultury, která by byla antiautoritářská a antistrukturální. Cílem už není eliminovat feminismus, ale oslabit jeho potenciál na vytváření jiného společenského systému. Proto vzniká snaha oslabovat jeho sebe-vědomí, jeho společenské tělo nebo jazyk. Byrokratický eurofeminismus nebo mediální pop-feminismus jsou rub a líc stejné absorpční mince, která se může stát vlivným společenským platidlem.

Dvojitý historický zpoždění

S pádem komunismu byl u nás feminismus „historicky“ nepřijatelný, především kvůli určité postkomunistické setrvačnosti. Zatímco západní feministický diskurs rozvíjel v druhé polovině 20. století například strategii „soukromé je politické“, a nabourával tak tradiční patriarchální měšťansko-liberální koncept veřejnosti, u nás byl po roce 1989 ženský aktivismus nahlížen prizmatem komunistické ideologie stále jako „přežitek“ nebo něco sociálně anomálního – jakási extrémní forma osobního nezdaru, která je veřejně hystericky ventilována.

Absence druhé feministické vlny v Česku neumožňovala vést adekvátní veřejnou rozpravu, a proto se počátek diskuse pohyboval v režimu misogynických předpokladů a genderových stereotypů.

Už na počátku 20. století si české feministky stěžovaly na historický skluz, další prodleva byla pak společensky ještě závažnější.

Ovšem po všem tomto zpoždění se následně rozvinuly absorpční strategie. Například „gender studies“ jako významný produkt feministického diskursu byly od počátku absorbovány do systému jako vědecká disciplína, která jen „sleduje různé sociálně a kul-

turně podmíněné rozdíly mezi muži a ženami ve společnosti“. Feminismus byl označován za pouhou „ideologickou disciplínu“.

Během devadesátých let už ale bylo zřejmé, že systém nemůže eliminovat například feministický jazyk, může ho však absorbovat za pomoci přepisu – například pojem *sexual harassment* byl přepsán na zábavné „sexuální harašení“.

Institucionalizovaná eunuška

Ve stejné době začínaly subkulturní feministky vycházející z anarchofeministického prostředí otevřeně kritizovat neaktivistickou ženskou, potažmo i akademickou feministickou scénu. Mnohé ženské organizace se navíc začaly dostávat do svízelné a paradoxní situace. Západní aktivistky od nich očekávaly, že se budou například vyjadřovat k palčivým politickým tématům, ony samy naopak chtěly být absorbovány společenským konsensem. A protože se bály stigmatu „ideologických“ feministek, mlčky poskytovaly souhlas hegemonickému panství maskulinní společnosti. Výsledkem absorpční strategie se stalo české „ženské hnutí bez hnutí“.

Do této situace přichází koncem devadesátých let pod tlakem z EU zvláštní forma „feminismu shora“: nejdříve Tošovského a pak Zemanova vláda formuluje „Priority a postupy vlády při prosazování rovnosti mužů a žen“ – nerovnosti je třeba v rámci systému absorbovat, nikoliv však řešit. Politickou představou emancipované ženy se stává institucionalizovaná eunuška.

Absorpční politický diskurs obohatily na přelomu století i aktivity ministerstva práce a sociálních věcí, které otevíraly unijní agendu v oblasti rovného postavení mužů a žen v právu EU nebo její zásady nediskriminace. Zatímco česká společnost je z akademické sféry obohacována novými pojmy, jako například „mainstreaming“, „skleněný strop“ nebo „genderová propast“, ze subkulturní feministické sféry se linou antikapitalistická hesla, jako „Sexuální pracující celého světa, spojte se“ nebo „Sexismus je peklo – móda podvod“.

I mnohé genderové analýzy politiky jsou „absorpční“. Jakou vypovídající hodnotu mají třeba otázky o ženách v politických stranách nebo ve volených orgánech? Proč by měl platit předpoklad, že větší počet žen ve strukturách změní systém? Není to spíše naopak? Totiž – čím více žen bude vstupovat do systému, tím více žen v něm bude absorbováno? Catharine MacKinnon upozorňuje, že vstup do systému nutí ženy více si osvojovat mužské životní vzorce a strategie, aby si mohly činit nárok na rovné zacházení. Otázka tudíž nestojí: být „mimo“ systém, či nikoliv, ale jak nepřistoupit na to, že existuje jenom dvojitá alternativa.

Ačkoli se rozdíly mezi subkulturním a etablovaným feminismem považují za nepodstatnou a okrajovou věc, ve skutečnosti jsou pro společenskou scénu určující. Filosofka Herta Nagl-Docekal říká, že snaha osvobodit ženy ze struktur útlaku neznamena usilovat o jejich společenskou izolaci. Měl by se tím naopak umožnit vznik nových vzorců společenského života. Ten je však neodmyslitelně spojen se strategickým tázáním: Jak má vypadat feminismus „mimo“ systém represivního a hegemonického panství?

Autor je externí redaktor Genderové informační a tiskové agentury gitA.

Libanonské vyhlídky

Blízkovýchodní demokracii prozatím udržují vojáci

Křehké příměří, přerušované atentáty a drobnými ozbrojenými střety, se v Libanonu zřejmě chýlí ke konci. Válku může odvrátit jen kompromisní osobnost nového prezidenta. Ta se ale zatím nenašla.

FILIP MORAVEC

Válka není pro Libanonce ničím neobvyklým. Při pohledu na vývoj v posledních třiceti letech se dokonce zdá, že řešení situací konfliktem a bojem se muselo nesmazatelně vryt do národní povahy. Nyní, sedmnáct let po ukončení vleklé občanské války, hrozí, že znovu vypukne násilí. Rozpolcený parlament se totiž v termínu (do 23. listopadu) neshodl na vhodném nástupci prezidenta Emila Lahúda. Ten po vypršení mandátu opustil své křeslo a zodpovědnost za vývoj v zemi předal do rukou armády. Taková situace v podstatě znamená bezvládu, jež by vzbuzovalo obavy i v běžné demokracii. V libanonských podmínkách však mocenské vakuum představuje přímo sud se střelným prachem. Hovoří se o možnosti nové občanské války a skutečnost slova potvrzuje – hned v prvních dnech bezvlády došlo na severu země k potyčkám mezi příznivci vlády a opozice.

Libanonský model

Co vlastně současný politický pat způsobilo? Pohled do historie napovídá, že na současné problémy zadělal již samotný politický systém v zemi. Organický statut z roku 1861, tedy smlouva, která ukončila tehdejší vleklý občanský konflikt, prakticky položil základy soužití mezi jednotlivými etnickými a náboženskými skupinami. Smlouva měla dát Libanonu částečnou nezávislost na osmanské správě a rozdělit pravomoci mezi křesťany, drúzy, sunnity a šíity. Na první pohled šlo o ideální konfesní model, posvěcený nepsaným Národním paktem z roku 1943, podle kterého má být prezidentem křesťanský maronita, premiérem sunnitský muslim a předsedou parlamentu muslim šíitský. Dohoda byla navíc ještě modifikována po občanské válce v roce 1989 v saúdskoarabském Táifu, kdy se počty křesel v parlamentu upravily ve prospěch rychle rostoucí šíitské populace.

V posledních letech ale tento model dostal vážné trhliny. Hnutí Hizballáh jako představitel odporu vůči Izraeli vstoupilo do parlamentu a začalo zastupovat zájmy šíitů na úrovni nejvyšší politiky. Šíitské ambice, mocně podporované Íránem, vyvrcholily po loňské letní válce: Hizballáh se stal během krátké doby vůdčí silou opozice, jeho šéf Hassan Nasralláh nazval vládní kabinet nelegitimním a vyzval k uspořádání předčasných voleb. Několik šíitských ministrů vystoupilo z vlády, parlament prakticky přestal fungovat, koaliční poslanci žijí ve strachu z atentátů. Nasralláhovy argumenty spočívají zejména v rostoucím počtu šíitů, kterým neodpovídají přidělená místa v parlamentu. Vládní koalici, podporovanou Spojenými státy, navíc považuje za zrádce a spiklence, kteří se domlouvají s Izraelem.

Problémy ale přinášejí i spory uvnitř křesťanské komunity. Zatímco jedna část křesťanů podporuje sunnitsko-křesťanskou koalici Saada Harírího, druhá ji považuje, podobně jako Hizballáh, za nereprezentativní politické zastoupení země. Křesťany oslabují také tradiční spory mezi velkými politickými rodinami, které stály u zrodu samostatného Libanonu a stále hrají ve veřejném životě důležitou roli.

Vzestupu Hizballáhu se ovšem bojí i křesťané. Fámy, které se šíří přímo v Libanonu, tvrdí, že je jen otázkou času, kdy proti křesťanům šajch Nasralláh vyhlásí džihád. Podobně jako sunnitští spojenci mají totiž nálepku kolaborantů s židovským státem, zčásti ještě založenou na spojenectví křesťanských milicí s izraelskou armádou v době občanské války.

Pečeť Hizballáhu

Pro další vývoj bude nejdůležitější, zda se podaří najít jméno prezidentského kandidáta,

na kterém se shodnou obě strany. Kandidáti opozice (Michel Aun) i vlády (Nasíb Lahúd, Butrus Harb) neuspěli, a tak může leda překvapit nějaké zatím zcela neočekávané jméno. Již se také v některých kruzích hovoří například o generálu Michelu Suleimánovi, který je sice blízký opozičním stranám, ale má příznivce napříč politickým spektrem. U některých však vzbuzuje nedůvěru fakt, že byl šéfem armády během syrské přítomnosti v zemi, tedy praktickým spolupracovníkem Damašku.

Jisté je, že žádný kandidát nebude zvolen bez souhlasu Hizballáhu, potažmo jeho spojenců Íránu a Sýrie. Šíitská opozice disponuje takovým počtem hlasů, že potřebné dvoutřetinové většiny bez části z nich nelze dosáhnout. Poslední silácké výroky šajcha Nasralláha o nárocích na nového prezidenta („Nová hlava státu musí podporovat náš boj proti Izraeli.“) ukazují, že strana si je své pozice dobře vědoma.

Rozhodování Hizballáhu bude také závislé na výsledcích, s jakými se z americké blízkovýchodní konference v Annapolis vrátí syrská delegace. Americká snaha povzbudit vzájemné vztahy se Sýrií by mohla vést k nátlaku na vládní strany, aby zmírnily své nároky na budoucího prezidenta. Postavy jako Suleimán nebo dokonce Aun by pak – i přes spojenectví s Hizballáhem – měly reálnou naději na úspěch.

Prezidentské volby měly již s několikaměsíčním předstihem povést zlomového bodu. Pokud dojde na slova pesimistů a hlasování zcela zkrachuje, vytvoří Hizballáh vlastní konkurenční vládu a Libanonci zřejmě znovu sáhnu po zbraních. Naplnění tohoto scénáře by znamenalo nejen lidské tragédie a další změnu politické mapy Blízkého východu, ale i smrtící ránu libanonskému politickému systému.

Autor působí ve Výzkumném centru Asociace pro mezinárodní otázky.

par avion

DIE WELT

Stála na počátku pádu Edmunda Stoibera, nechala se fotografovat ve vyzývavých pozách a latexových rukavičkách a také navrhovala omezit trvání manželství na sedm let. Minulý týden pak vystoupila ze své mateřské strany. Reč je o vybraných „zásluhách“ bavorské političky Gabriele Pauliové, která byla jednou z hlavních příčin zřejmě největší krize v historii „její“ Křesťansko-sociální unie (CSU). Deník Welt ve vydání z 27. listopadu popisuje poslední kauzu, kterou se jí podařilo vyvolat, když zveřejnila bilanční interview v německé mutaci magazínu Vanity Fair. Pauliová podle vlastních slov ze strany odešla nikoliv proto, že prohrála volební souboj o post předsedy CSU, nýbrž kvůli tomu, jak se prý vůči ní v poslední době v mateřské straně chovali. Toto vyjádření ještě její kolegové strávili, horší problém byl na světě v okamžiku, kdy se zjistilo, že si Pauliová nechala od časopisu za rozhovor zaplatit. Kritika na účet atraktivní Bavorky na sebe nenechala dlouho čekat. Svaz německých novinářů se dal slyšet, že „tento typ šekové žurnalistiky rozhodně odmítá“. Jeho zástupci jsou rozhodně pro to, aby politici dávali novinářům interview, jednoznačně ale odmítají „neseriózní platby“ za informace. Padesátiletá Pauliová, která do CSU vstoupila ve svých dvaceti letech, je také zemskou radovou (což je funkce, která má asi nejbližší k českému hejtmanovi) v regio-

nu Fürth. Funkci zastává už plných 17 let. Poté, co vyšel její úplatný rozhovor najevo, se od ní distancovali kolegové z regionální SPD. Ihned jí vmetli do tváře, zda má vůbec čas na práci zemské radové, když stačí ještě trusit placená interview. Současně otevřeli otázku nestrannosti při výkonu její funkce; podle konkurenčních politiků prý „občan bude mít zajisté problémy s tím, jak věrohodně bude Pauliová dokazovat neutralitu svého úřadu“.

Ze političky, která je nazývána „nejkrásnější rebelkou v historii CSU“, nechybí kuráž, dokázala Pauliová už mnohokrát. Po středečním výstupu z Křesťansko-sociální unie CSU má již na stole nabídky od jiných politických seskupení, mezi nimi také od Zelených. Ty však zatím odmítá a vidí svou politickou budoucnost ve vlastní straně. Peníze pro financování své další politické kariéry chce prý čerpat také od médií, která „s pomocí jejích politických i osobních příběhů již vydělala miliony“.

Frankfurter Allgemeine

„Žena na trůnu“, spolková kancléřka Angela Merkelová, se dostala do vážného sporu se svým sociálnědemokratickým ministrem zahraničních věcí Frankem-Walterem Steinmeierem. Jablkem sváru je způsob zacházení s autoritářskými státy, v tomto případě Ruskem a Čínou. O roztržce informoval Frankfurter Allgemeine Sonntagszeitung ve vydání z neděle 25. listopadu. Steinmeier do jisté míry navazuje na „kodex“ bývalého kancléře Gerharda Schrödera, který v podstatě hlásal primát ekonomických vztahů před otáz-

kami lidských práv a lidské slušnosti. V souladu s touto politikou Steinmeier nedávno kritizoval, že si spolková kancléřka dovolila přijmout tibetského duchovního vůdce dala-jlamu. Podle Steinmeiera jsou taková gesta dobrá pouze pro bulvár a v žádném případě nepřispívají k řešení situace v Číně. „Čínská realita se neřídí potleskem německého tisku,“ prohlásil ministr.

Merkelová na jeho kritiku reagovala dost podrážděně. Důvod, proč si Steinmeierův výpad vzala osobně a zřejmě jej pochopila jako jisté ohrožení své moci, zřejmě souvisí s tím, že se Steinmeier stal nedávno vicekancléřem, tedy „člověkem hned po Merkelové“. Obratem mu proto vzkázala: „Jako spolková kancléřka mohu přijmout, koho chci a kde chci. Přála bych si, aby tento názor sdílela celá spolková vláda.“ Tedy včetně Steinmeiera.

V pozadí v problému jsou dvě různé koncepce zahraniční politiky. Obě mají údajně stejný cíl, jen cesty k němu hlásají jiné. Zatímco Merkelová sází na jasná slova chvály a kritiky autoritářských států před běžícími kamerami, Steimeier si je vědom toho, že „evropské“ hodnoty nelze prosadit ze dne na den, a už vůbec ne pouhou slovní kritikou. Prosazuje proto tichý dialog se zástupci státní moci. Střet kancléřky s ministrem zahraničí je ale také vnitropolitickým bojem o moc. Steinmeier je nadmíru oblíbený u obyvatelstva – Merkelovou už dokonce v průzkumech veřejného mínění předstihl. Navíc je považován za ideálního kandidáta na sociálnědemokratického kancléře pro případ, že by se předseda SPD Kurt Beck „nemohl účastnit boje“.

Sächsische Zeitung

Zelení se na svém sjezdu v Norimberku vzdali pozice ve středu politického spektra a vydali se směrem doleva. Neváhali přitom obětovat svého hospodářského experta Oswalda Metzgera, který ekonomickou a sociální politiku strany nahlas kritizoval. O vnitrostranických změnách přinesl 27. listopadu informaci saský list Sächsische Zeitung. Metzger v úterý vystoupil ze strany a ihned následovaly nabídky od křesťanských demokratů CDU a liberální FDP. Zelení se po sjezdu přiblížili liniím německé levice Die Linke. V sociální oblasti požadují takzvaný základní příjem, jenž by příslušel každému občanovi, který zrovna nepracuje, a měl by zajistit jeho nejnutnější potřeby. Pokud člověk v SRN nebude mít chuť hledat práci, nic se neděje. Má svaté právo nepracovat a pobírat přitom onen „základní příjem“. Další novinkou je „revoluční“ definice trhu: ten podle německých Zelených není žádným sebeúčelem, ale má sloužit pouze jako nástroj k lepší ochraně životního prostředí. S tím souvisí také požadavek na doslova brutální regulaci trhu ve prospěch ekologického rozvoje, který Zelení na sjezdu vyslovili.

Levičáctví, zdá se, u německých Zelených zvítězilo na celé čáře. Liberálové mezi nimi se prý zmohli jen na poznámku, že slova jako „podnikatel“ či „střední třída“ není třeba vnímat a priori negativně.

Z německého tisku vybíral Martin Teplý.

Diskriminace, jež pomáhá

Stepfordské paničky v britském parlamentu

IAN COOK

Dokončení ze s. 1

V zemi, kde více než polovinu populace tvoří ženy a v níž se s oblibou tvrdí, že navazuje na „silné demokratické tradice“, by si někdo mohl myslet, že se ve snahách o dosažení rovnoprávného zastoupení mužů a žen v politice již něčeho dosáhlo. Jenže ve skutečnosti v tomto prostředí stále připadá jedna žena na pět mužů. Bylo samozřejmě ještě hůř: v roce 1983 ženy tvořily 3,5 procenta všech poslanců. V roce 1989 to bylo 6,3 procenta, v roce 1992 – 9,2 procenta, v roce 1997 – 18,2 procenta, v roce 2001 – 17,9 procenta a dnes jsme dosáhli rekordní úrovně 19,8 procenta žen mezi poslanci.

Jen pro ženy

Řada lidí tvrdí, že za nárůst počtu žen v politice vděčíme zavedeným opatřením při výběru kandidátů na volební listiny. Říká se tomu Pouze ženské seznamy. Někdy se totiž politická strana rozhodne, že do voleb v příslušném obvodu bude kandidovat jen ženy. Ve Velké Británii platí volební systém, podle něhož každý poslanec přímo zastupuje určitý obvod. V praxi to znamená, že zavedené strany mohou poměrně najisto počítat s tím, že se v určitých místech do parlamentu dostanou. Například se tvrdí, že by labouristická strana v Liverpoolu porazila ve volbách konzervativce, i kdyby za labouristy kandidoval osel. Toto rčení měli u labouristů patrně na mysli, když se zavázali, že na polovinu uprázdněných poslaneckých křesel v místech s dobrými šancemi bude ve volbách v roce 1997 uplatněn princip Pouze ženských seznamů.

Díky tomu počet žen v parlamentu prudce vzrostl. Ovšem v roce 2001 byla tato politika opět opuštěna, protože se zjistilo, že je v rozporu s antidiskriminačními zákony. Její odpůrci namítali, že diskriminuje muže, kteří chtěli kandidovat do parlamentu. Po volbách tedy opět po dlouhé době počet žen v parlamentu poklesl. V roce 2002 pak byl přijat nový zákon, který politickým stranám umožňuje využít při výběru kandidátů pozitivní diskriminaci. Ovšem ve volbách v roce 2005 se této možnosti chopili pouze labouristé. Největší opoziční strana,

Ve Westminsteru připadá jedna poslankyně na pět mužů. Foto isifa

konzervativní, rovněž ve volbách zařadila mnoho kandidátek, což odpovídalo její politické rétorice, podle níž strana prosazuje rovnější zastoupení mužů a žen. Ovšem skoro všechny konzervativní kandidátky byly navrženy na místa, kde neměly šanci na zvolení. Tím si strana zachovala svou tvář party kluků ze soukromých škol, kteří se znají všichni navzájem již od té doby, co se po zápasu v polu vzájemně mlátili ve sprchách mokřými ručníky. Po posledních volbách tak k čtrnácti ženám v parlamentu dodali jen další tři.

Je jasné, že pokud jde o deklarovaný cíl dostat více žen do sněmovny, zafungovaly Pouze ženské seznamy docela dobře. Z celkem 128 současných poslankyň jich 98 patří do řad Labouristické strany, která jako jediná z parlamentních stran zavedla toto opatření. Ovšem uvnitř samotné strany mají Pouze ženské seznamy dost odpůrců, kteří tvrdí, že jsou kvůli nim přehlíženi ti nejlepší kandidáti jen proto, že jsou muži.

Palice na jemné struktury

„Myslím, že moji kritici by především namítli, že jsem proti pozitivní diskriminaci proto, že mi těžko přinese nějaké výhody,“ řekl mi Kerron Cross. Přijal mne ve svém domě

v South Oxhey, kde působí jako vůdce labouristické stranické skupiny v místním zastupitelstvu. Také zde v posledních volbách kandidoval do parlamentu. „Je samozřejmě pravda, že sám na pozitivní diskriminaci nic nevydělám. Ale nelze tvrdit, že odpor proti ní je motivován jen nepodloženými obavami nebo sobeckými zájmy. Ve straně je proti i mnoho žen. Jedna z poslankyň, která byla do parlamentu zvolena v obvodu s otevřeným seznamem kandidátů, se cítí dotčena tím, že si o ní někteří lidé myslí, že se stala poslankyní jen proto, že je žena. Ve skutečnosti se ale dostala tak daleko jen proto, že byla nejlepší, a to bez ohledu na pohlaví.“

Jenže problém obvykle spočívá v tom, že i ty nejlepší kandidátky jen proto, že jsou ženy, musí bojovat o zvolení daleko tvrději než muži. Před volbami v roce 2005 tak například mnohé musely čelit otázkám, jak to jejich manželé dělají se sexem, když ony jako političky tráví tolik času daleko v Londýně. Jiným zase členové volební komise sdělili, že si při výběru představovali, jakou asi mají barvu spodního prádla. To jsou ale jen hrubé příklady diskriminace, ke kterým dochází na pozadí mnoha jemnějších překážek. Jestliže tedy v parlamentu potřebu-

jeme více žen, nebyla by nějaká dočasná diskriminační opatření přece jen zapotřebí?

„S tím nesouhlasím,“ prohlašuje pan Cross. „Musíme se tímto problémem zabývat u samých kořenů na komunální úrovni a pak i v celé stranické struktuře. Neměli bychom jen zapojovat lidi prostřednictvím Pouze ženských seznamů, které ve skutečnosti nepřinášejí řešení z dlouhodobého hlediska... Stoupenci Pouze ženských seznamů tvrdí, že nebudeme-li ženy pozitivně diskriminovat, do parlamentu se vůbec nedostanou. Já ale tento argument považuji za paternalistický. Pokud se přiznává, že jde o hlubší problémy struktury a kritérií výběrů, proč nezačneme něco dělat s nimi?“

Změnit stranické struktury, procesy výběru či dokonce názory společnosti na roli žen určitě nejsou malé úkoly. Pan Cross a mnozí další labouristé se zdají být o své pravdě upřímně přesvědčeni. Jenže problém je i čas. Jak dlouho může trvat, než dojde k změnám na lokální úrovni, po nichž volají? Zvláště pak v politické straně, která je silně centralizovaná a ignoruje názory své členské základny na všemožné záležitosti, počínaje válkou proti terorismu v Iráku a konče školným na vysokých školách. Progresivní politické strany, jako například Zelení, se mohou prokázat vysokými počty žen a mladých lidí, kteří je zastupují na lokální i evropské úrovni. Odpovídají tomu také jejich vnitřní struktury. Pokud však bude platit stávající britský volební systém, těžko budou moci v parlamentu získat více mandátů. Příští vláda bude opět buď labouristická nebo konzervativní a právě tyto strany budou rozhodovat o tom, zda jako ulhané kariéristy, kteří nemají žádnou morálku, politické přesvědčení nebo integritu, nominují ženy či muže. Jestliže přijmeme argument, s nímž se pan Cross se mnou rozloučil, tedy že „každá diskriminace vytvoří více problémů, než jich vyřeší“, musíme se smířit i s tím, že to bude tak dvě tři generace trvat, než se britský parlament osvobodí z nadvlády proplešatělých bílých mužů, bývalých právníků z vyšší střední třídy s bříškem. Teprve pak budeme v Británii moci opravdu hovořit o trůnu matky demokracie ve Westminsteru.

Autor působí v Multikulturním centru v Praze.

Přeložil Filip Pospíšil.

INZERCE

FRANTIŠEK FOLTÝN / KOŠICE–PAŘÍŽ–BRNO 16. 11. 07–17. 2. 08

Moravská galerie v Brně, Pražákův palác, Husova 18, www.moravska-galerie.cz

FOLTÝN

HLAVNÍ PARTNER

UniCredit Bank

PARTNEŘI

SIEMENS

KNAUF

SOUBAŠNOST

A2 kulturní týdeník

etna

ar&antiques

ČESKÝ ROZHLAS BRNO

NEWTON

STUDENT AGENCY

gotiva

IBK

FM 103

Pole nad oběma

Přítomné úryvky volně navazují na prózu Jaromíra Typlta Pole nade mnou, jež vyšla loni v druhém svazku básnického sborníku 7edm. Autor se v obou textech zaměřuje na krajinu svého rodného Podkrkonoší, přesněji řečeno na jedno konkrétní místo, ožívající různými ději na pomezí skutečnosti a snů. Typltovo dílo na dané téma vzniká od druhé poloviny devadesátých let a nemá ještě konečnou podobu.

F „Vzpomínáš?“
Aby ne. Jak je to vlastně dlouho? Poslouchal jsem, jestli ještě něco neřekne, ale v hlavě mi to už běželo, nic dalšího nemusel dodávat.

„Vzpomínáš, jak se sestřičky uměly smát?“

I to se mi hned vybavilo. Jenže to už bylo jakoby na rozloučenou. Prve mířil jinam. To s tou pastičkou. Kromě nás dvou o tom nikdo ani nemohl vědět. Kupka sena, ve které jsme tenkrát byli spolu sami. Ať už tím myslel cokoli, najednou držel v ruce pastičku na myši, vložil do ní zapálenou cigaretu, natáhl pérko a nechal mě tam s tím. Ztratil se. Měl jsem se chytit? Tušil jsem, že je to výzva, která se nějak týká mého rozkroku, cigareta byla nápadně dlouhá a tenká a pastička by zlomila i prst, kdyby zasekla. Zatím už to tam ale chytlo celý, z cigarety oheň přeskočil na seno a průšvih, plameny už prošlehávaly ze všech stran.

Přesně v tu chvíli to svým hlasem smazal a připomněl mi sestřičky. Vzal mě tím zpátky, protože náraz na mě padnul stesk. Uvědomil jsem si, kde ležím.

Kde ležíme. Nebyl jsem tam sám, byla tam se mnou. A on se přišel rozloučit s náma oběma. I když slovy mluvil jenom ke mně, hlasem se dotýkal obou společně, to by ani nebyl on. Sice sám přesně nevím, jestli to byl opravdu on, ještě jsem ho neznal v době,

kdy se mi tenhle sen zdál, vždyť trvalo ještě asi pět let, než jsme se poprvé setkali, ale popisu odpovídá. A tím nemyslím jenom vzhled. Podle tváře a střihu vlasů jsem ho tehdy přirovnal k jednomu herci, který se právě v té době stával televizní hvězdou. To slavné jméno nemá smysl psát. Snad jen, že by se všem hned vybavila ta jeho potřestnost, nezadržitelné chrlení slov, poskakování a šermování rukama. Když jsem pak toho člověka doopravdy potkal, právě tímhle si mě získal. Proč si ale myslím, že to byl on? Ten, který tam stál nad naším hrobem, přece žádnou komedii nehrál. Ale ani netruchlil, nepřišel nás oplakávat. Jestli si to dobře vybavuju, dorazil k nám docela zlehka. Tak nějak, jak se chodí k někomu, koho se nám chce žduchnout do zad. A asi přesně takhle položil i ruku na tu mohylu, která nás už navěky měla dělit ode všeho nahoře. Nepřišel z nás rvát. Přišel, aby nám byl nablízku. A rozumělo se to tak zvláště samo sebou, podobně jako nebylo nic divného ani na tom, že i přes tu vrstvu zmrzlé země jsme naprosto zřetelně vnímali, co nám říká a jak se dívá. Úplně se to zprůhlednilo. Byl u nás.

Někdo, kdo nás znal. Někdo, kdo nás dokonce znal snad úplně nejlíp. Doteď nad tím žasnu. Jako by s námi prožil kus života a věděl, jak nám je.

Tak jako jsem zase já najednou věděl, jak bylo sestřičkám. Jak jim bylo, když se smály. Proč to takhle řekl? Doopravdy se přece nesmály. Byl to jejich cejch, vnucené dědictví po předcích, muset se při každém pootevření úst hned zubit, odhalovat ten předkus, nestvůrně vystouplej kobyli chrup. Tím hůř, že se držely pořád spolu. To prostě nešlo nevidět.

Poznali jsme je během transportu. Ano, to byl ten kus života, který nás mohl tak sblížit ještě s někým dalším. Možná s mnohými dalšími, ale podařilo se někomu z nich přežít? Vezlo nás to tenkrát někam do ztracena, likvidace, měli jsme zmizet beze stop, všichni, kolik nás bylo, ale sestřičky měly ten cejch navíc a my se nedokázali udržet. Zlomyslnost. Potěšení z přesné trefy. Tlučená domluva po straně, chvíli jakoby nic a „teď sleduj!“. Člověku jich nakonec přišlo i líto, ale stejně nám to nedalo.

Vždyť to ani nebyly zuby, co se jim tísnilo v ústech:

byly to řady tlustejch hnědejch doutníků vyrovnaných jako v krabičce.

E

5. února 1995,
právě těmi řadami doutníků se to protrhlo, otevřel jsem oči a tohle byl poslední obraz, který mi před nima zůstal. Myslím, že mě vzbudilo něco jako zaklepání na okno. Klidně to mohl být jenom úder křídel, pták ulétl z parapetu, vůbec to nemuselo být žádné upozornění. A pokud to bylo upozornění, kdo ví, jestli při tom vůbec zazněl nějaký zvuk. Byl jsem v pokoji na kolejích, čtvrtý rok v Praze. Sáhl jsem po papíru a chvatně jsem zapisoval, co jsem z toho snu dokázal dát dohromady, a jak jsem se blížil ke konci, k transportu, útěku a zakletí pod mohylou, teprve jsem to rozpoznával.

Uvázli jsme hluboko, ale nedaleko.

Při daleké cestě, která trvala řadu dní, ale přesto nedaleko. V Nové Pace, vzadu za pivovarem. Zase na tom poli, z jehož dosahu

jsem zatím nikde neuniknul. Kdykoliv tam můžu zajít a ukázat, kde je to místo. Mám ho po pravé ruce, trochu se mi vždycky vysmekává stranou a dolů, šikovně tam proplovává v rozmezí dvou sloupů elektrického vedení, kterými se nechává přede mnou krýt, ale stačí, abych si tím směrem vybavil hlubokou černou nezacelenou ránu, a hned vím velmi přesně, kde to v tom sva-hu zeje.

Nedívej se dolů!

Slyšíš?

Omlouvám se. Tu a tam se mi to stane. Ukažu kolem sebe, zkouším něco vysvětlit, a najednou to vypadá, že už se neodtrhnu. Jako bych se sledoval v rozhodující chvíli, kdy se to se mnou zničehonic prospekává někam do filmu. Stojí tam člověk, nevidí, neslyší, a hlavně se nebrání. Bere si ho to pohledem a on tomu nedokáže odolat. Nedokáže přestat zírat do té hloubky před sebou. Je na pokraji a padá.

Samozřejmě už vím, jak na sebe křiknout, abych to zrušil.

NEDÍVEJ SE DOLŮ!

Ale připadá mi, jako by to bylo jen naučené napodobení toho, co se v takových chvílích dělá. Vždycky tam někdo musí zakřičet, zlomit to, jinak by byl konec.

Zatím to ovšem zabírá. Dokonce se pak po nějaké době dá i pokračovat v psaní.

L

Je tady ještě tvoje svědectví. Ty už dlouho tušíš. Několikrát jsi mě tu poměrně najisto našla, když bylo potřeba mě sehnat. Myslím, že se nad tím nijak zvlášť nepozastavuješ, dokonce ti to asi dodává klid – jednoduše víš, kam zajít.

Tvůj svět není jako můj. Chci jen doufat, že ten rozdíl v tom, co my dva hledáme a nacházíme, by nás nějakou zvláštní silou mohl svést zase dohromady, kdybychom se snad jeden druhému ztratili. Znáš přece ty pohádky, kde se musí ujít světa kraj. Jakkoli nám poradí švihák větrík, až k němu ztrápení budeme volat o pomoc, a jak si poradíme sami, až budeme stát tváří v tvář mrazivému zakletí?

Až se navzájem nepoznáme?

Světa kraj, to může být i pole.

Ne, nechci tě děsit. Ani sebe. Ale musím ti připomenout ten večer tenkrát v červenci, kdy jsme se spolu nedlouho po setmění vraceli od závodistiště ve Štíkovský roklí a vzali to přes pole. Od nájezdu Němců uběhly ani ne tři neděle, ještě jsem je tu všude rozeznával, slyšel. Zrovna ses zeptala, jestli věřím na duchy. Vědělas, že se tu se mnou něco děje, před několika dny jsem ti dokonce něco i opatrně prozradil, protože mi tě to sem přivedlo, jak se mi zdálo, v přesně určenou chvíli. A protože porozuměla, nebál jsem se teď přiznat, že na duchy věřím. „To přece nemusí bejt jen přízrak, duch jako *duch*, někdy se takovej duch stane třeba i z normálního člověka, na kterýho si klidně můžeš sáhnout, ale jeho zjevení na tom místě prostě není jen tak.“ Jako bych se slyšel. Ve tmě před námi se rýsovalo něco neznatelně světlejšího než tma. Tušil jsem tam keř. „Podívej, támhleto je duch!“ Třeba támhleto. Nemyslel jsem to vážně, blížili jsme se ke sloupům elektrického

Jiří Šigut: Břeh – led (zelená tůň), 29. 12. 1999 – 2. 1. 2000

Jaromír Typlt

vedení, u kterých opravdu rostou vysoký keře, vždyť to víš. Jenže ono se to hýbalo, zahušťovalo, zpevňovalo, už to dostávalo i obrys lidský postavy. Ztratil jsem jistotu, tys mi v náhlý úzkosti sevřela ruku.

„Ne, tam nepůjdem!“

Byla to prosba. Myslím, že jsme se zastavili a chvíli váhali, ale pak jsem tě přesvědčil, že musíme, a pomalým krokem jsme zblízka obešli toho muže, který tam asi něco zakopával, protože bylo slyšet suché zvuky rýče, a když se pak kvůli nám napřimil, bylo vidět dlouhou násadu v jeho ruce. Sledoval nás a my jeho. Tvář jsme nerozeznávali, tu halila tma, ale jeho postava, oblečená v něčem hodně světlém, ne-li bílém, byla naprosto zřetelná. Pozdravil jsem.

Dokážeš si to ještě vybavit? Nebo jsi to pro jistotu vytěsnila?

Pozdrav jsem pronesl tak nahlas, až nám to přišlo trochu k smíchu: „Dobrý večer!“ Třeba neodpověděl proto. Každopádně neřekl nic a nechal nás kousek poodejít, pak se hned sebral a vydal se směrem k silnici. Stáli jsme ohromení a nevěděli, co si o tom myslet. Ještě nám oběma znělo v hlavách „tamhleto je duch!“. A navíc ten pocit, že jsme ho při něčem vyrušili. Chtěl jsem vědět, při čem, chtěl jsem se tam hned vrátit, ale ty ses bála. To, že se mi přesně o tom místě v únoru zdálo, že jsme tady spolu leželi zakopaní pod ledem a čekali na vysvobození, jsem ti myslím prozradil až pak, protože to už bych tě tam asi vůbec nebyl dostal. Ve tmě jsme toho ovšem moc nenašli, bylo to tam jenom cítit cigaretou, nad hlavami nám tiše tekla elektrina a tys už neměla stání, táhlo tě to tam, kde svítí žárovky a tma se drží za zácionami a okenními skly. Cos viděla, ti stačilo.

Ani ten sen sis už nenechala odvyprávět, přerušilas mě.

Tak promiň, že s tím zase začínám, nechci tě hloupě trápit, ale už několikrát jsem zažil měsíce a týdny, kdy jako by ve mně něco zmrzlo a všechno tady jako by byl ve skutečnosti jen přípravný pobyt na to, co přijde tam.

Ta báseň od Sargeho – říkal jsem ti ji?

*Prý pod ledem ze dřeva
zurčí hrst popela*

Jen dva verše, ale když si je začneš polohlasem opakovat... Neznám od něj nic lepšího. Okamžitě mi u nich naskočí ten obraz, jak ležíme vedle sebe pod vrstvou ledu a celou věčnost čekáme, jestli nepřijde nějaká pomoc nebo jestli snad ten led jednou neroztaje. Vnímáme všechno, co se děje nad náma, ale jsou to vzdálené hlasy, ztrácející se kroky.

Rozhodně mi není lehké, jenomže tenhle sen opravdu nemůžu vynechat, váže se na ostatní sny, který jsem o tomhle poli měl, a to místo pod elektrickým vedením na mapě pole přímo křičí, černá se tam jako rána. Něco se dá přejít, zamlčet, něco samo mizí v nezřetelnosti, ale ten bílejší noční zjev, ať to byl, kdo byl, ať už byl nebo nebyl, byl s tím rýčem na pravém místě. Navíc, musím to opakovat, tenkrát na koleji mě něco probudilo. Spal jsem a najednou zařinčí okno, jako by na něj něco poklepalo. Hned jsem si uvědomil, že už to jen tak tak stíhám zapsat.

Sen v chvatných větách, ke kterým jsem až pozděj začal čmárat vykřičníky: „učitel

němčiny“ (!), „Němci přišli“ (!).

5. února 1995,
pod tím ledem jsme se původně chtěli zachránit...

D Dobrá, jsme pod ledem, možná i navěky, ale jsme tam spolu. Je to jedinej sen o poli, kde se ti objevuju, tak ho nech odvyprávět mě. A přestaň se bát. Myslíš si o mně, že nevím, co je to nekonečná mrazivá noc, ale aby ses nemýlil. Už jsem v tom taky byla sama. Ty se do tmy pouštíš, protože čekáš, že ti něco napoví, že tě něčím chytí, překvapí. Chodíš za ní vlastně jenom, když od ní něco chceš. Ale já se tmou někdy stávám, aniž bych chtěla, najednou mě má a všichni jsou daleko, v tu chvíli neskutečně cizí. Rozklepal by ses něčím horším než zimou a hrůzou. Buď rád, že ti chci odvyprávět ten tvůj sen, a ne některej svůj.

Nejdřív jsi tomu jenom přihlížel. Únos jako ve filmu. První zmizel on, ona brzy po něm, když vyšla ven k telefonu. Věděli o nějakých špinavých kšeftech a firma, který se to týkalo, se bála prozrazení. Spolu se spoustou dalších lidí skončili ve střežené místnosti, která byla zařízena jako školní počítačová učebna. Bylo jasné jen to, že je to hodně vysoko nad zemí, věžák nebo mrakodrap, tobě to připomínalo univerzitu. To už jsme to byli my dva. Zašels za velitelem a zkoušel do něj mluvit, že tohle jim nemůže projít a že jako únosci na tom budou ještě hůř, až na ně dojde, a on ti všechno kupodivu odkýval, jako že to ví, ale na naší situaci to nic nemění. Vypadal jako někdo, kdo hodlá i předem ztracenou věc dovést až do konce.

Během vašeho rozhovoru prošel po chodbě pán s bílými vousy, o kterém jsi mi pak řekl, že tě učil němčinu. Smál se na nás, byl přívětivý, ale když jsi mu řekl o únosu, tvářil se, jako že neslyší. Asi mu připadalo, že si z něj jenom utahuješ. Všechno to tam přece působilo tak klidně. Ani z ostatních rukojmích se nikdo nebouřil, všichni tiše seděli u těch počítačů, jako že jsou se vším úplně smíření. Připomínalo to tam zázvěti.

A i ty ses nakonec smířil. Po nocích jsi začal vysedávat na balkóně, který byl plný bílých nahrobků, rozlehlý hřbitov, a tys přece hřbitovy nikdy předtím nevyhledával. Občas jsem tam za tebou zašla, ale jinak jsem většinu času trávila sama. Taky jsi na mě dost vrčel, zvlášť když jsem se podle jedné knihy začala učit modlitby.

Byli jsme si čím dál vzdálenější.

Uběhlo zatím spoustu let. Přišli Němci. A po další spoustě let nás natlačili do nákladáku a vyjeli s náma směrem k severu nebo severozápadu. Cílem bylo vzdálené světýlko ve tmě na druhé straně. Pole mělo ohromnou rozlohu. Po mnohahodinové jízdě nám zastavili asi tak uprostřed a klidně nás na chvíli vypustili, protože si byli jistí, že tam široko daleko nemáme kam zmizet. Navíc docela mrzlo.

Ale my dva jsme se té příležitosti chytli. Když po dvaceti minutách auto dorazilo zpátky, už jsme nebyli v jejich moci. Ta hnusná ženská, co to teď měla na povel, mohla už jen dupat a běsnit. Odjeli bez nás.

Hluboko pod vrstvou ledu, s neurčitou nadějí na vysvobození. Spoléhalí jsme na někoho, kdo měl přijít hned příští ráno.

Jiří Šigut: Břeh – led, 29. 1. – 3. 2. 2004

Jeho jméno jsi ale naneštěstí zapomněl.

Nevím, možná tam ležíme dodnes. Kolikrát už jsem zažila, že z tebe jde taková zima, jako by to bylo odtamtud! Jenže tebe od toho taky nejde odtrhnout.

Co když i mě máš jenom proto, že je to ve mně?

Žil bys se mnou, kdybych něčím nejítřila tvoji zimomřivost? Jestli ty nakonec všechny lidi kolem sebe nemáš jen kvůli tomu, že v nich tušíš něco, z čeho tě přechází mráz? Zajímá tě vždycky hlavně to, co si nechceme ani přiznat, chceš nás znát, jak se sami nepoznáváme, přiblížit se nám právě tam, kde přestáváme patřit sem a k tobě. Nedá ti to. Kam až to jde, až tam chceš zajít nebo aspoň dohlédnout, a přitom sám víš, že kdyby ses tomu měl opravdu vystavit, mnoho bys nesnes.

A takhle je to vlastně i s tím tvým polem. Nezajímalo by tě, ani bys na něj nezabloudil, ale protože se to tu pod tebou propadlo, protože tady pocítil ohrožení, protože tu zamrzl, táhne tě to sem znovu a znovu, ať se třeba všichni vyhřívají na slunci a užívají si nádherného odpoledne.

I když se sem o silvestrovské půlnoci spolu chodíme dívat, jak nad Pakou a nad Štikovem stílejí ohňostroje, pořád pošilháš po tom místu, jako bys nás chtěl uvidět, jak tam ležíme. Nestačí ti ten mráz, co je. Nestačí ti rok za tebou a před tebou. Potom ještě začneš o nějaké verneovce, kde kometa strhla s povrchu Země kus jednoho světadílu, a tak jak byl, ho odnesla na kraj sluneční soustavy a zase zpátky, ozvěny hřmotí, červenožluté a zelené a modrofialové a bílé rozprsky světla pomalu vyhasínají

a za nimi tma, nic než tma, najednou hlubší, černější...

Nech už toho!

Ten zbytek snu by sis už měl odvyprávět sám, týkal se jenom tebe. Někdo si s tebou přišel popovídat. Nebyl to ten, kdo nás měl původně zachránit? Teď ale dorazil k naší ledové mohyle, jako se chodí ke hrobu, položil na ni ruku a hlasem plným stesku se zeptal na něco, u čeho jsem nebyla.

„Vzpomínáš?“

„Vzpomínáš, jak se sestřičky uměly smát?“

NEDÍVEJ SE DOLŮ!

Jaromír Typlt (1973) se narodil v Nové Pace. Vystudoval filosofii a bohemistiku na FF UK v Praze, od roku 1997 žije v Liberci, kde nyní působí jako kurátor fotografických výstav v Malé výstavní síni. Zabývá se též divadlem, hudbou a tvorbou manipulovaných zvukových nahrávek z vlastních textů; jako editor pak výtvarným a literárním art brut. Knižně vydal poezii (výbor Ztracené peklo, 1994) i prózu (Pohyblivé prahy chrámů, 1991, Opakem o překot, 1996), napsal texty pro knihu-objekt že ne zas až (2003), jejímž spoluautorem je grafik Jan Měřička. Na bibliofilích spolupracoval také s Františkem Štormem nebo Viktorem Kopaszem. Provozuje internetovou stránku www.typlt.cz. V současné době vychází jeho kniha Stisk.

galerie

Jiří Šigut

Šigut přichází ze tmy. Přichází Šigut i z dálky? A kdo vůbec ten Šigut je? Není to jen jedno z nahodilých vlastních jmen pro náhodu? Samozřejmě, z našeho pohledu je to ostravský výtvarník (narozený 1960), který počátkem devadesátých let začal nosit ven do přírody fotografické papíry a pokládat je na nejružnějších místech, aby na ně po dobu několika dnů nebo i týdnů působily přírodní pochody. Ale přímo z pohledu těch míst, kam dočasně přibyla jedna tenká vrstva navíc – kdo je ten člověk? Jaké si krátkodobé vyrušení. Něco si tu vybírá. Rozhrnuje vysoké trávy, pokouší se odhadnout, kam padá listí, jak se tu asi pohybuje denní světlo – z technických i pocitových důvodů se pokládání papírů opravdu odehrává v noci – nebo kudy bude stékat odtávající voda, když místo mrazů přijde obleva. Zároveň se ale nedá říct, že si vybírá nejlepší místo: vybrat si může v podstatě kterékoliv. V tom Jiří Šigut plně důvěřuje náhodě. Spíš než o místo jde mu o čas. O to, že se navrství, uloží a zároveň zprůhlední. Takový pohled jako by už vůbec nebyl určen pro oči. Prochází dovnitř jinou, přímější cestou. Obraz, který se neukazuje, ale zapouští. Pozvolna, a přece naráz a celým svým rozměrem se zapouští dozadu do vědomí a zochybňuje ho. Vždyť vidět naráz všečen čas, to už není tak úplně pozemská zkušenost. Jaromír Typlt

Emanuel Mandler
Poslední Branibor a jiné příběhy
Fra 2007, 178 s.

Mandlerův Poslední Branibor obsahuje některé texty, jež vyšly už v povídkovém souboru Atrakce (1966); doplňují je další, už nepublikované prózy – brzy po jejich napsání autor pověsil literaturu na hřebík. V doslovu Mandler žehrá na kritiku, která prý jeho debut odstřelila v zákulisně řízené likvidační kampani – leč pravda bude přece jen složitější. Kupříkladu jeho próza Lékař (v Atrakci vyšla v okleštěné podobě, Branibor ji pod názvem Za dveřmi přináší v úplnosti), popisující absurditu a odcizenost pervertovaného světa, vskutku silně závisí na Kafkovi a jeho postupy autor variuje dost netvořivě, mechanicky a strnule. A kritika, reagující na exploataci kafkovské tematiky a faktury (motivované politicky i módně), chtěla diferencovat, na což Mandler doplatil (jednu z nejostřejších reflexí uveřejnil Jiří Opelík, kterého nelze z práce na objednávku shora podezřívát – naopak v anketě Literárek označil Atrakci za zážitek roku Václav Havel). Dnes je to historie a lze konstatovat, že některé Mandlerovy povídky v kontextu artistní a experimentální literatury vcelku solidně stojí a titulní prózu oceňoval Jan Lopatka ne neprávem. Rezignací na literární tvorbu se Mandler postavil po bok soupevníka z časopisu Tvář Bohumila Doležala a oba našli nakonec uplatnění v politologii – cynicky řečeno, nechali se odradit tak snadno, že umění pro ně slzy dlouho ronit nemohlo.

Jiří Zizler

Jason Pšššt!
Pšššt!
Mot 2007, 128 s.

Nedlouho po dokončení série Padoucnice Davida B. přináší nakladatelství Mot na náš komiksový trh nového, ve světě uznávaného autora. Norský kreslíř Jason znázorňuje své postavy jako zvířata a hlavním hrdinou komiksu Pšššt! je podle všeho kos (ale může to být i jiný ptáček). V několika krátkých příbězích sledujeme jeho životní neúspěchy. Slova tu najdeme nanejvýš v roli citoslovcí, takže o to víc se „čtenář“ musí soustředit na kresbu. Jason používá zřetelné linie (takové, jaké známe třeba z Hergého Tintina), jeho černé linky na bílém podkladě jsou snadno čitelné, detailů je tu minimum. V příbězích se prolíná realita se sny a představami, vyznění je vždy spíše smutné. Mohou za to nejen prázdné oči postav, které samy o sobě vyzařují osamění, ale především pointy příběhů – jednou končí příběh smrtí přítelkyně, podruhé smrtí hlavního hrdiny a do třetice odchodem syna. V surrealisticky laděných povídkách má hrdina schopnost být neviditelný, popřípadě měnit svůj věk, využití těchto schopností však většinou končí špatně nebo se vše vrací k nudné realitě, která jako by našemu hrdinovi vyhovovala nejlépe. Pšššt! je moderní, existenciální komiks, v němž i zdánlivě dobrodružná cesta kolem světa končí ve stejné, snad jen o něco oprýskanější posteli.

Jiří G. Růžička

Sebastian Faulks
Po stopách člověka
Přeložila Petra Nagyová
BB art 2007, 543 s.

Psychiatrická idyla Sebastiana Faulkse přibližuje na osudech dvou lékařů historii medicíny duševních nemocí. Děj probíhá od počátku minulého století na studiích v Paříži, ve Vídni a v poválečném Londýně. Fanouškové makabrozních výjevů ocení líčení tehdejších ústavů pro choromyslné, vyznavači britské literatury chmurné postavy Prendergasta a ošetřovatele Babinského: v detailu se dokonce lze i podívat autorovu kulinářskému vychvalování chuťově legendární anglické kuchyně (popis pudingové hostiny žel chybí). Popisy duševních nemocí jsou již zcela nedostižné, čtenář jimi ovšem poněkud ztrácí četbohodiny; přečte-li si třeba, mezi odstavci vypsánymi z lékařských učebnic, o jedné z postav, že „je cvoklá jako Tomečkova kráva“, může zapochybovat o překladatelčině etice (a o autorově nejspíš také). Podobně působí odstavce vybrané z jiných vědeckých knih (kdyby alespoň letmo přetvořené nebo parodované!); zřejmě se jedná o jiné pojetí literatury, mírně řečeno nudné. Když na posledních stránkách jedna z postav zhlédne zjevení (anebo halucinaci), je to naprosté vybočení z realistického žánru. Téměř bychom cítili potěšení z nevysvětlitelných věcí mezi nebem a zemí, kdyby z toho nekoukala bouda na čtenáře – a to se nedělá, už pro ten čas trávený s knihou!

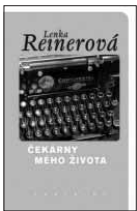
Vít Kremlíčka

Annette Herzog
Lililinda Superhvězda
Přeložila Alena Soušková,
ilustrovala Michaela Kukovičová
Baobab 2006, 82 s.

Lililinda Superhvězda je moderní pohádka německé autorky žijící v Kodani a rozumět jí mohou všechny děti, které se někdy setkaly s počítačem. Hlavní hrdinka je holka, která se ovšem nechová tak, jak od ní její tvůrce očekává. A tak jí nezbude než začít žít svůj příběh až ve chvíli, kdy ji rozzlobený spisovatel označí myší, stiskne tlačítko Delete a holčička se propadne kamsi do neznáma. Svět, který začíná objevovat, je plný odpadků ze spisovatelova počítače. Jedná se především o všechna ta nepotřebná a zavržená písmenka, číslice a podobné harampádie, které majitel počítače vymazal, a z nichž si odvržená holčička může sestavit, co ji napadne – třeba motorku. Stačí poskládat sedm písmen ve správném pořadí, aby vzniklo příslušné slovo, a motorka s vysokými řídítky, lesklými zrcátky, koženým sedadlem a chromovými tlumiči je na světě. Ba co víc, ona jezdí. Lililinda si na ni sedne a vyrazí vstříc princí Pávoslavovi, paní Dvaatřicáté, poněkud praštěným kouzlům nebo pizzám v podobě oken s ptačími hovinými parapety. Charakter knihy však určuje nejen text, ale značnou měrou i moderní ilustrace výrazné české výtvarnice Michaely Kukovičové, která shodně se stylem vyprávění vytvořila jeho plnohodnotný odraz. Vznikla tak ryze současná kniha pro ryze současné děti, jejíž největší hodnotu je možné spatřovat právě v souzvuku textu s ilustracemi.

Magdalena Wagnerová

Lenka Reinerová
Čekárny mého života
Labyrint 2007, 84 s.

Ve svém povídkovém souboru nás Lenka Reinerová zavádí do čekáren – těch neslibnějších v porodnicích, zcela běžných na nádražích, ale také do čekárny smutné, jež se nachází na onkologickém oddělení. Společně s autorkou procházíme nejen všeobecně známé čekárny, postupně poznáváme, že prostor určený k čekání či očekávání můžeme nalézt i na dosti neobvyklých místech – vždyť málokoho by napadlo, že i na hlediště divadla se můžeme podívat jako na čekárnu. Reinerová vypráví také o čekání, jež nás provází již od narození, a charakterizuje ho jako „stav, do kterého se člověk dostane, který si někdy sám zvolí, který je mu ovšem často skutečně a naprosto vnucen“. Autorka nastiňuje své životní cesty, v jejich vzpomínkách se však zrcadí i dějiny minulého století. V povídkách se objevují silné momenty, důraz je kladen na zachycení okamžité nálady, čtenářům je tak ponechán dostatek prostoru pro domýšlení situací. Některé příběhy již známe z autorčiných předchozích knih, tentokrát je ovšem její obdivuhodný optimismus podáván s větší poetickou zkratkou.

Lenka Dombrovská Slívová

Desanka Trbuhovičová-Gjuričová
Ve stínu Alberta Einsteina – tragický život Milevy Einsteinové-Maričové
Přeložila Jana Zoubková
Academia 2007, 173 s.

Mileva Maričová se narodila roku 1875 v srbském Kači a byla velmi nadaná. Jelikož ale tehdy nebylo zvykem, aby ženy studovaly, věnuje se autorka biografie – sama významná srbská fyzika – nelehkým cestám matematicky za vzděláním, jež vrcholily na polytechnice v Curychu. Navzdory materiální a morální podpoře z domova i navzdory výjimečným schopnostem a pilnému snažení, jež navíc znesnadňovala vrozená vada chůze, se Maričová k diplomu nakonec nedopracovala. Především proto, že přišlo dítě, a za druhé proto, že své badatelské aktivity už dávala do služeb univerzitnímu kolegovi a pozdějšímu partnerovi Albertu Einsteinovi, s nímž byla roku 1903 oddána. Tomuto muži pak porodila ještě dva syny, starala se mu o domácnost, provázela ho při putování za prací (1910–1912 i v Praze) a byla jeho nejdůležitějším vědeckým spolupracovníkem. Dokumenty dokonce naznačují, že i teorie relativity byla zčásti Milevinyým výkonem. Maričová se ale profesionální vědkyní nestala a manželství se přes všechnu spřízněnost rozpadlo, z čehož se už nikdy nevzpamatovala (zemřela 1948) a také to nejspíš ovlivnilo duševní chorobu jejich syna. Ediční řada Ženy a věda zaplňuje bílá místa „ženské historie“ a pomáhá odbourávat předsudky, které společnost vůči ženám ve vědě staletí pěstovala. To platí i pro tento působivý životopis, který poprvé vyšel v roce 1969.

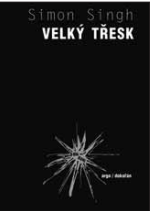
Lenka Jungmannová

Vratislav Vaníček
Soběslav I. – Přemyslovci v kontextu evropských dějin v letech 1092–1140
Paseka 2007, 363 s.

Vaníčkův Soběslav I. patří k tomu nejlepšímu, co v české mediévistice nejméně za poslední desetiletí vzniklo. Zasazení tohoto přemyslovského období nejen do evropského, ale i mimoevropského kontextu nemá v české historiografii příliš obdob. Dílo demaskuje svým širokým srovnávacím měřítkem většinouou českou historiografickou produkci, která se až příliš pohybuje v pozitivistických a úzce nacionalistických soutěskách. Brilantní je zejména srovnání islámu a křesťanství v Evropě v 11. a 12. století. Ukazuje se, nakolik byly oba světy, tolika historiky stavěné do umělého a špatně pochopeného protikladu, spolu svázány, kolika analogiemi přes jinak hluboké náboženské odlišnosti byly oba civilizační okruhy spojeny ve své sociální a politické struktuře. V české historiografické produkci rovněž není zdaleka obvyklé, že se pojmy, s nimiž historik nakládá, podrobují terminologické analýze. A vynikající výkon na tomto poli předvádí autor zejména v kapitole, v níž pojednává o krystalizaci středověké společnosti na pozadí křížových výprav. Na mnoha místech knihy najdeme ponory do středověké mentality, za něž by se nemusel stydět ani Duby či Le Goff. Dokonce bych řekl, že Vaníček jde nad jejich úroveň tam, kde poměřuje evropský křesťanský svět mimoevropským univerzem islámu. Zejména dnes je nanejvýš užitečné srovnávat oba příliš antagonizované světy.

Michal Janata

Simon Singh
Velký třesk – nejdůležitější vědecký objev všech dob a proč o něm musíte vědět
Přeložili Martin Žofka, Jiří Podolský
Argo, Dokořán 2007, 410 s.

Britský fyzik napsal srozumitelný úvod do teorie velkého třesku, která se stala vůdčí představou pro výklad vzniku našeho vesmíru. Prokázat tuto teorii se podařilo na základě měření tzv. reliktního (zbytkového) záření, které obsahuje záznam o vesmíru z doby 300 000 let po velkém třesku, kdy se začaly objevovat první atomy; z drobných nepravidelností při komplexifikaci vesmíru se posléze vyvíjely první galaxie. Autor vysvětluje, jakými mezníky musela projít věda, aby bylo možno nakonec do vesmíru vyslat sondy, jež odchylky v reliktním záření změřily. Sledují se Einsteinovy, Friedmannovy, Alpherovy, Gamowovy a jiné myšlenkové experimenty, jež spolu s inflační teorií podávají obraz velkého třesku. V závěrečných kapitolách se objevuje i úvaha o tom, co bylo před velkým třeskem: je tu možnost existence dalších vesmírů. Pak by náš viditelný vesmír vytvořený velkým třeskem mohl být součástí předpokládaného rozsáhlého multiverza. Existuje vize, že některé z vesmírů mohly mít příznivé parametry, díky nimž (jako v našem vesmíru) mohl vzniknout život a lidské vědomí. Fyzik naznačuje, že za tím vším může vzejt nějaký bůh jako slovo pro totální inteligenci. Možná je však i věčná a náhodná recyklace vesmírů s jejich singularitami, velkými třesky a křachy.

Jiří Olšovský

René Goscinny, Jean-Jacques Sempé
Nové Mikulášovy průvihy
 – Dopis Ježíškovi
 Přeložila Tamara Sýkorová
 Albatros 2007, 152 s.

Na počátku 50. let minulého století začínají vznikat první příhody malého Mikuláše. Dočkaly se stejně nesmrtelného postavení jako jiný Goscinnyho hrdina, Asterix. Jejich počet vydal na několik knih a nyní, po autorově smrti, bylo díky jeho dceři otištěno dalších více než 20 „komických etud“. Ačkoliv potěší především fanoušky Mikuláše a jeho party kamarádů (s nimiž se hrdina ovšem rád a často handrkuje), mohou být stejně tak dobrým startem pro čtenáře doposud Mikulášem nepoznamenané. Goscinny ústy titulního hrdiny totiž vypráví vždy uzavřené epizody ze života a často znovu představuje své kamarády a další postavy („Augustýn je jedináček a vejťaha...“, „Polívka je náš dohlížitel, který věčně říká: Podívejte se mi do očí!“), což vyvolává jak pocit nostalgie (vzpomínku na první setkání s charakterizací figurek), tak komický efekt kolovrátku. Pochopitelně, že po přečtení dvou set příhod s Mikulášem nás už Goscinny těžko může překvapit, ale kdo by se nechtěl znovu a znovu oddávat tomu neuvěřitelně roztomilému dětskému světu, kde Vendelín dá přednost namazanému chlebu před dobrodružstvím, mazánek Celestýn žaluje na spolužáky, Kryšpín zase před tabulí neumí a Albín hrozí pěstí na všechny strany?

Lukáš Gregor

Stephen Greenblatt
William Shakespeare
 – velký příběh neznámého muže.
 Přeložila Mirka Kopicová
 Albatros 2007, 367 s.

Stephen Greenblatt patří k nejvýznamnějším osobnostem současného mezioborového humanitního bádání. Český čtenář měl dosud možnost seznámit se s jeho prací o kulturním objevování Ameriky Evropou – Podivuhodná vlastnictví (2004) a také se statí v antologii Nový historismus (2007). Shakespearův životopis ovšem představuje jeho dílo zdaleka nejpopulárnější, knihu, jež se v USA řadu týdnů držela na žebříčku bestsellerů. Životopisný žánr vždy patřil k těm nejpřístupnějším, navíc snad žádný anglický písíci autor není předmětem takového kultu jako právě Shakespeare, což se negativně projevuje i u Greenblatta. Ten na jedné straně prokazuje obdivuhodnou obeznamenost s dobou, žádný detail neunikne jeho bedlivé pozornosti, žádná skutečnost není natolik banální, aby nemohla vypovídat o něčem podstatnějším. V tomto ohledu je kniha příkladně čtivou ukázkou metod nového historismu, u jehož zrodu Greenblatt stál, a který ruší rozdělení na dějiny a literaturu, na text a kontext a celou epochu čte jako svého druhu text. Na hodnotě knize však dost ubírá adorační přístup k „Bardovi“, nekritická fascinace, která v lecčems připomíná okouzlení, jež vzbuzují současné celebrity. Ale navzdory výhradám je obsah knihy mnohem lepší než její obálka či typografická úprava a rozhodně stojí za pozornost.

Ondřej Kavalír

INZERCE

DIVADELNÍ OSTROV VE SVĚTĚ KNIH

Jediné knihkupectví v České republice specializující se na divadelní literaturu a s odborně vzdělaným personálem nabízí v období

1.-31. 12. 2007 slevu 10%

na většinu titulů ve své nabídce,
a to včetně publikací nakladatelství Divadelní ústav.

Výběrová nabídka titulů,

u kterých bude v prosinci snížena cena

na 29 - 49 Kč:

A tak jsem šla životem, Adina Mandlová: Fámy a skutečnost,
 Album a zrcadlo, Andrea Bocelli, Ani Krampol není dokonalý,
 The Boy Who Would Be a Helicopter, Bratři Čapkové,
 Celá viola tvé duše, Divadelní vejšplechty,
 Drobečky z půjčovny duší, Dvojitý život slavných mužů, Fenomén Kohout,
 Flute Enchanté + CD, Giacomo Meyerbeer, Gustav Nezval,
 Hamlet z West End Avenue, Hamlet Princ of Denmark,
 Hana Vítová: Cesta ke šmíře,
 Hurvínkův rok, Chvilky v zákulisí, I Pulcinella, Karel Poláček a film,
 Krása je můj hřích, Ladislav Pešek, Městečko South Park,
 Slavné herecké historky, Slávka Budínová, Sloužil jsem v Semaforu,
 Soukromý život Jaroslava Marvana, Stella o sobě,
 Sváteční žena Zita Kabátová, Života sladké hořkosti a mnohé další,
 které naleznete v knihkupectví Prospero.

Knihkupectví Prospero,

Celetná 17/Štupartská 12, Praha 1

Tel / Fax: +420 224 809 156, e-mail: prospero@divadlo.cz,

<http://www.divadlo.cz/prospero>

Otevřeno pondělí pátek 11:00 18:00

a o víkendu 22.-23. 12. 2007

Nakupujte knihy on-line na <http://bookshop.divadlo.cz/>

Při objednávce on-line nad 1.000 Kč

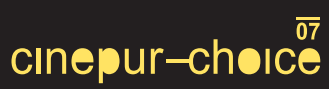
v období 1.-31.12. 2007

nástěnný kalendář na rok 2008

a poštovné zdarma.

Knihkupectví Prospero je partnerem Xaveru,
spolupracovníka projektu Rosteme s knihou.

8

8 NOVÝCH FILMŮ, KTERÉ ZVEDLY
MEZINÁRODNÍ KRITIKU ZE ŽIDLE

PRAHA
6.-9. 12. Francouzský institut

Slavnostní zahájení festivalu ve čtvrtek **6. 12. ve 20.30**
 premiéra filmu režiséra **Briana De Palmy**
REDIGOVÁNO (2007)

www.cinepurchoice.cz

odjinud

Vzpomínání v poezii Ivana Blatného je podtitul studie Jiřího Krejčího Píseň, již stíhám a která mi neustále uniká (Česká literatura č. 4/2007).

Čtyřverší *Oblaka prachu zvedají se za po-
pravčím vozem/ Dojatý kat se zděšen odvrá-
cí/ Za chvíli zazvoní košatá hlava o zem/ Při-
stupte blíže, diváci!*, jímž 22. 4. 1941 Jiří
Orten předpověděl svůj neodvratný konec,
ocitoval Zdeněk Urbánek v rukopisné vzpo-
mínce Kdo neprožil, asi neporozumí. Otiskl ji
– jako součást dosud nepublikovaných
*Poznámek k promluvě o Jiřím Ortenovi a Iva-
nu Blatném* z roku 1988 – listopadový Roš
chodeš na počest **Zdeňka Urbánka**, který
se 12. 10. t. r. dožil devadesáti let. – Rozho-
vor s jubilantem připravila pro listopadovou
Xantypu Marta Krampolová.

S Čechoameričankou Milenou Jelínkovou,
která napsala hru o herečce **Adině Mandlo-
vé Adina**, rozmlouvala v Právu 10. 11. 2007
Radmila Hrdinová.

Milovníci jazzu ocení „esej“ (přesněji kalen-
dářovou historku) Josefa Kolářa Intuice
jedné řeholnice a géniusu jazzu, kterou otisk-
la Iva Kotrlá v 1. čísle nového ročníku Akor-
du (září 2007). Autor, známý exilový katolic-
ký publicista, v ní vypráví o setkání 94letého
Lionela Hamptona s newyorským arcibisku-
pem, k němuž došlo v roce 2002, nedlouho
před smrtí jazzmana, na půdě základní školy
ve farnosti svatého Marka v Harlemu.

Jako „knihu, kterou bychom neměli pře-
hlédnout“ doporučil Jaroslav Med v Katolic-
kém týdeníku č. 42/2007 (příloze Perspektivy
č. 21) knihu studií **Miloše Dvořáka** *O katolic-
tví v české literatuře* (L. Marek, Brno 2007).

Na **Zdeňka Kožmína** (28. 2. 1925 – 12. 11. 2007),
jehož studii Román lidské existence (Host
do domu č. 6/1967) zařadil **Milan Kundera**
jako doslov k 5. vydání románu *Žert* (Atlan-
tis, Brno 1991), zavzpomínal v Literárních
novinách č. 47/2007 Kožmínův žák Jan Tlus-
tý, v Lidových novinách 23. 11. 2007 kolega
z brněnské univerzity Petr Bubeníček.

Předčasně uzavřenému prozaickému a dra-
matickému dílu **Aleny Vostré** (1938–1992)
věnoval studii Rajendra A. Chitnis (Central
Europe č. 1/2007).

Nekrolog **Jarmily Loukotkové** (1923–2007)
napsal do Brněnského deníku (Rovnosti)
1. 11. 2007 Petr Kovařík, do Hospodářských
novin téhož dne Petr Fischer. – V Tvaru
č. 19/2007 František Všetického rozebral villo-
novský román J. Loukotkové *Navzdory bás-
ník zpívá* (1957).

Dílo pětasedmdesátníka **Vladimíra Párala**
zhodnotili v Hostu č. 7/2007 Pavel Janoušek
a Lubomír Machala.

Rozhovor s **Ivou Procházkovou**, jež za svou
literární tvorbu pro děti obdržela německou
Cenu Friedricha Gerstäckera, připravila pro
časopis Grand Biblio č. 8/2007 Milena Nyklová.
František Knopp

Nizozemí

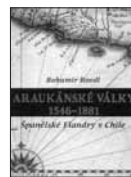
Kulturně-politický týdeník **Vrij Nederland**
přináší v čísle 47/2007 v rubrice Příběhy
rozhovor s psychiatrem Lousem Tasem
(86), který přežil jako mladík společně
s rodiči koncentrační tábory Bergen-Belsen
a stále ještě pracuje jako terapeut, mimo
jiné pro řadu umělců i spisovatelů. Pie-
ter van Os věnuje rozsáhlý článek knize
Paula Scheffera Země příchodu. Na roz-
díl od eseje s názvem Multikulturní dra-
ma, kterým Scheffer před sedmi lety roz-
poutal bouřlivou veřejnou debatu, působí
jeho kniha smířlivě. „Tehdy jsem psal člá-
nek ,potud, a dál ne‘. Teď jsem napsal knihu
,potud, a teď dál“, vysvětluje autor. Jeroen
Vullings píše nadšenou recenzi na novou
povídkovou sbírku Ceese Nootebooma
Rudý déšť (Rode regen). Autor oslaví v příš-
tím roce pětasedmdesátiny, a tak se víc než
kdy jindy obrací do minulosti a k dávným
vzpomínkám, líčí svůj život na ostro-
vě Menorca, kde tráví polovinu roku, uka-
zuje, jak přetváří skutečné zážitky na fik-
ci. „Mám čas – a právě o to snad v tomhle
pozdním období jde, aby si člověk vzal čas,
který má.“ (Nooteboomův komorní román
Ráj ztracený připravuje nakladatelství
Paseka.) Haruki Murakami píše o své váš-
ni pro jazz, která předcházela jeho spiso-
vateleské dráze – hudba ho nikdy nepřestala
ovlivňovat. „Zní to paradoxně, ale kdybych
nebyl tak posedlý hudbou, nejspíš by ze mě
nikdy nebyl spisovatel.“ Dochází k závě-
ru, že nová slova neexistují, ale spiso-
vatel dodává obyčejným slovům nové význa-
my a zvláštní alikvotní tóny. Velký prostor
je věnován mezinárodnímu festivalu doku-
mentárního filmu IDFA, který se konal od
22. listopadu do 2. prosince v Amsteroda-
mu. Pod názvem Zpráva z komory najde-
me reportáž o Bulharce Hristině Taševové,
která pobývala léta ilegálně v Amsteroda-
mu a fotografovala byty, ve kterých praco-
vala jako uklízečka. Suzanne Raesová o ní
natočila dokumentární film s názvem Hris-
tininy domy. Novinkou je zvláštní literární
příloha (první byla v září věnována Tomasu
Lieskemu, jehož novela Moje výsostná láska
právě vyšla česky v NLN). Tentokrát přiná-
ší profil i u nás známého Arnona Grunberga
(česky např. Modré pondělky, Statist, Fan-
tomová bolest).

Magda de Bruin-Hübllová

soutěž

Araukánské války 1546–1881

Ve kterém roce byla vyhlášena nezávislost
Chile? Jeden ze čtenářů, kteří správně
odpoví, získá knihu Araukánské války
1546–1881. Uzávěrka soutěže je
12. 12. 2007. Pište na adresu redakce,
nebo na e-mail soutez@tydenikA2.cz.
–mam–

Edith Piaf
La Môme
Režie Olivier Dahan, 2007, 140 min.
MagicBox 2007

Příběhy hvězd táhnou. A ještě víc táhnou životy těch hvězd, které se na výsluní musely prohrabat z ničeho. Nejvíc ale táhnou životy hvězd, které zemřely alespoň trochu mladé. Edith Piaf taková byla, její písně zná celý svět, a tak nápad natočit o ní film je tak trochu sázka na jistotu. Šansonová diva si s pomocí více či méně zjištěných postav prošlapala cestu z chodníku do koncertních sálů, zrychlený život, plný milenců a drog, však udělal své a ona zemřela tři roky před oslavou svých padesátin. Ve snímku vypadá její „stáří“ děsivě – téměř plešatá stařena, šourající se o holi, nepoznávající své nejbližší, která přesto marně touží po dalších a dalších vystoupeních. Trochu rušivě působí přeskakování mezi časovými liniemi, které jako by k ničemu nesměřovalo (z dětství se dostáváme téměř na smrtelnou postel a zpátky). Některé momenty jsou ve snímku spíše jen načrtnuté (voják, který pro Piaf složil její největší hit, stejně tajemně přijde, jako odejde, režisér nenabídne ani prostřih na živé provedení písně) a ze života zpěvačky jako by chtěl režisér vydestilovat jen to horší a vytáhnout z diváka pár slziček. Tenhle film sice ničím příliš nevyčnívá – i když Marion Cotillardová v roli Edith Piaf exceluje –, silná látka však udělá své. A život Edith Piaf byla opravdu trochu silnější káva. U životopisných filmů bych však očekával bonusy, zasazující snímek do reality; na DVD najdeme jen trailer.

Jiří G. Růžička

Škola otců
Režie Ladislav Helge, 1957, 103 min.
Filmexport Home Video 2007

Osobnost Ladislava Helgeho vstoupila do československé kinematografie dva roky před 1. festivalem československého filmu, a ačkoliv debut po premiéře získal státní cenu, na festivalu byl spolu s dalšími snímky kritizován tehdejšími ministrem kultury i prezidentem a cenzura již pro příště nedovolila, aby se Helgeho tvůrčí talent podobně projevil. Není se čemu divit, i s odstupem času je ostří Školy otců cítit třeba z kritiky pionýrské organizace či soudruhů, kteří cestou k budování vlastní přehlížeji morální hodnoty. Půdorysem je střet učitele (K. Höger) s maloměšťáckou povahou jeho kolegů a rodičů studentů. Teze „rodiče přece nepříspěli na stavbu školy proto, aby jejich děti nosily domů špatné známky“ prochází celým příběhem. Při sledování zjistíme, jak (bohužel) aktuální tento problém „nejlepšího prospěchu v okrese“ může být i dnes. Přednosti Školy otců nespočívají však jen v odvaze sdělení, ale také ve formě. Díky (často úderným) dialogům, ale i vypointování motivů máme ucelenou představu o charakterech postav. Helgemu se navíc podařilo minimalizovat schematismus, což se promítlo i do závěru (nikoliv morální výhra dobráka, ale deziluze). Škola otců vyšla v kvalitním obrazovém přepisu na DVD spolu s Krakatitem Otakara Vávry, filmem zcela odlišným, a můžeme si tak srovnat dva protichůdné herecké přístupy Karla Högera – civilní, uměřený ze Školy a expresivní z Krakatitu.

Lukáš Gregor

Frigo na mašině
The General
Režie Buster Keaton, Clyde Bruckman, 1927, 75 min.
Levné knihy 2007

Další němá klasika na našem DVD trhu, slavný americký snímek Frigo na mašině (1927), je někým považována za vrchol němému filmu vůbec. Vžitý distribuční název je poněkud zavádějící, originální titul zní Generál a odkazuje k druhému „hrdinovi“ filmu – mohutné parní lokomotivě, nazvané Generál, jež je ústředním bodem celého dění. Buster Keaton, muž s věčně kamennou tvář, dokázal v tomto díle skloubit komediální prvky, zde ovšem uměřené a jen střídme až filigránsky užívané, s téměř akčním dramatem z dob občanské války. Vše ve filmu je „pocitivá realita“, žádné triky a modely, žádné náhražky rekvizit. A člověk si náhle uvědomí, jak i po osmdesáti letech od svého vzniku dokáže reálně natočené drama strhnout víc než sebedokonalejší počítačová animace současnosti. Samotný film připomíná svůj leitmotiv – rozjetou lokomotivu: promyšlený scénář na sebe vrství jednu scénu za druhou, sentimentální pasáže se střídají s dramatem i s (tragi)komickými sekvencemi, děj postupně graduje ve strhující finále, které je patrně nejdražší scénou v dějinách němé kinematografie. Český disk přináší film ve slušné obrazové kvalitě, s hudebním doprovodem a českými titulky.

Petr Gajdošík

Petr Venkrbec
Alone
X Production 2007

Saxofon do elektroniky pasuje. To potvrzují třeba Ivan Myslikovjan, Nikos Petros Kuluris nebo jejich nástupce Pavel Rajnoch, kteří o zvuk saxofonu obohacují DJské sety. Ostatně jméno Philippe Nadaud (Muž s červenou tvář) mluví za vše. Jeho cestou se vydal i Petr Venkrbec, známější dříve jako dechová sekce dnes už nefungujících Moimir Papaleuca and The Nihilists nebo spřízněného projektu Magnetik. Jazzové nasáklé jamy na jeho debutu Alone proplétá zastřeně tepající house, který se v momentě přetransformuje v experimentální metronom, podle jehož pokynů odehrává klavír a saxofon příkré blues, připomínající posmutnělého a bezbranného Dannyho Smířického v našem století. Těch osobností si ve 21 krátkometrážních skladbách dokážete představit přesně 21. Jednou vás mučí písklavý tón v kubrickovské odyseji, podruhé se ocitáte v polorozpadlém baru, kde praská podlaha pod hrubým nánosem nemravnosti, a pak skončíte na breakbeatové party, kde zralé ženy lascivně pokukují přes svá huňatá boa na saxofonistu schovaného za laptopem. Venkrbcovo dílo má sílu i zásluhou někdy až úsměvně jednoduchých podkladů. Ty navozují dojem automatických dem japonských keyboardů. Alone je však album zasvěcené saxofonu a ten v ústech Petra Venkrbce dokazuje svou univerzálnost. Tato hudba má dost velké rozpětí na to, aby dokázala obejmout alternativní prostory a koncertní síně.

Ondřej Stratilík

Pavol Hammel & Radim Hladík
Déjà vu – Live
Indies Happy Trails Records 2007

Pavol Hammel v poslední době na koncertech přesvědčivě dokazuje, že je stále ve formě. Když vystupuje se skupinou Prúdy, dokáže přímo sršet rockovou energií. Setká-li se na pódiu s kytaristou Radimem Hladíkem, dostávají písničky podstatně odlišnou, komorní podobu – zdánlivě nenápadnou, ale většinou opravdu hlubokou. Vystoupení s Hladíkem zachycuje toto album, natočené letos v květnu v brněnském klubu Stará pekárna. Hammel zde tvoří určující polovinu dvojice – až na jednu výjimku je výsadním autorem hudby. Hladík se nepouští do žádných exhibic, jeho hraní se plně podřizuje náladě písní. Výběr není neočekávaný, mnohé skladby jsou od Hammelových koncertů téměř neodmyslitelné (Medulienka, Stretnutie s tichom). Jsou zde písničky z šedesátých let (Balada o smutnom Jánovi, Po písmeňku), Hammel s Hladíkem připomněli i skladbu, při jejímž nahrávání se poprvé sešli ve studiu – byla to Smutná ranná električka z desky Zelená pošta (1972). Ani novější písně se však vedle osvědčených titulů nijak neztrácejí. Pavol Hammel vydal koncertních nahrávek několik, a nevyhne se tedy opakování (třeba Unplugged obsahuje sedm stejných písniček jako Déjà vu), navíc před šesti lety vyšlo obdobně pojaté album Piesne (záznam vystoupení, kde ho na kytaru doprovázel Juraj Burian), tato deska je ovšem lepší – výběrem repertoáru i provedením a má mimořádně pěkný booklet.

Jaroslav Riedel

V. Václavek, M. Dvořáček
Život je pulsující píseň
Indies Scope Records 2007

Vladimír Václavek jde s novým albem dál svou cestou a hned v první písni předvede, v čem je jeho největší síla. Šamanský znějící zařikání „Na břehu jezera stojí bílý vlk a pije moji smrt“ je nejsilnější a nejlepší skladbou alba, která nenechá nikoho na pochybách, že Václavek je zralý muzikant. To se promítá i do jeho hudby, kterou posouvá nad rámec toho, co je v českých a moravských luzích běžně k slyšení. Paradoxně tak zarazí kýčovitost, která se objeví hned v druhé skladbě Chlapeček. Václavek do svého typického minimalistického podkladu zpívá jakousi sociální baladu o tom, že chlapeček má před sebou řízeček a linka je pustinou bez tatínka. Skladby tohoto typu srážejí vyznění celého alba a nejsou ani vtipné, ani poučné. Na druhé straně je ale hned v prvních dvou skladbách představen princip nové desky. Skladby s hloubkou, z níž až běhá mráz po zádech, jsou střídány pochybným popem s texty, které by se daly čekat spíše od Divokého Billa. Rozpačití z poslední desky budou zejména Václavkovi fanoušci, kteří sledují jeho tvorbu léta. V některých skladbách je totiž svébytný zpěvák zatím nejdál, kam došel, v těch dalších tam, kam by se snad ani pouštět neměl.

Richard Klíčník

O kastraci a slasti

S/Z Rolanda Barthese

V knize *S/Z* se známý francouzský sémiolog věnuje podrobnému strukturálnímu rozboru Balzakovy povídky *Sarrasine*. Kromě jiného se dozvídáme o tom, proč číst knihy vícekrát a proč je pociťování slasti z čteného textu protikřesťanské a nemorální.

PAVEL BARTOŠEK

Kniha francouzského myslitele Rolanda Barthese *S/Z* je zdánlivě výkladem jedné Balzakovy povídky o slavném kastrátovi jménem Zambinella, ve skutečnosti je však knihou o literatuře jako takové. Nejen pro ten prostý fakt, že každá literární kritika nemůže jinak než být filosofií literatury. U Barthese, jednoho z nejslavnějších literárních teoretiků 20. století, je navíc zjevná nietzschovská inspirace, podle níž je jedinou realizací kritiky filosofie hodnot. Strukturalistovi Barthesovi tedy nechybí touha filosofovat „kladivem“. Kniha z roku 1975, která nyní vychází poprvé česky, proto začíná kapitolou Hodnocení.

Neznamená to však, že by Barthes snad toužil být nějakým hodnotitelem knih. Hodnocení předpokládá hodnoty, na jejichž základě posuzuje hodnocenou věc. Problémem kritiky je ale hodnota hodnot, tedy problém tvoření hodnot. „Jak tedy ustavit hodnotu textu?“ ptá se na začát-

ku Barthes. „Zakládající hodnocení všech textů“ podle něj nemůže přijít z vědy, neboť věda nehodnotí. Ale nemůže přijít ani z ideologie, která zahrnuje morálku, estetiku či politiku. Ideologie totiž pouze reflektuje, ale netvoří. Barthes proto poněkud tajemně říká, že hodnocení může vycházet pouze z praxe psaní.

Slast a zábava

Víme už, že ho nezajímá, je-li text pravdivý, krásný nebo sdělný. To jsou podle něj jen ideologická návěští. Může-li hodnocení vycházet pouze z praxe psaní, pak jedinou hodnotou může být jen pisatelnost. „Hodnocení nalézá následující hodnotu: to, co dnes může být napsáno (pře-psáno) – co je pisatelné.“ Opravdovou literární hodnotu má tedy jen takový text, po němž jsem ochoten toužit, který bych byl svolný napsat a který bych byl ochoten prosazovat jako určitou sílu ve svém vlastním světě, vysvětluje Barthes. To, co z Nietzscheho přebírá, je tedy vlastně kritické hledisko posuzování, od něhož se odvozuje sama hodnota. Toto hledisko přitom nepřejímá existující hodnoty buržoazní či křesťanské, ale vytváří si své vlastní. Jediné, co přitom předpokládá, je literatura samotná. Zároveň již ze své perspektivy vidí specifický cíl a smysl literatury. „Proč je pisatelnost naší hodnotou? Protože cílem literární práce (literatury jakožto práce) je učinit ze čtenáře ne již konzumenta, nýbrž producenta textu.“

Nekritické stanovisko rozlišuje literaturu zábavnou a kanonickou. Záleží pak jen na míře konzervativního či liberálního citění kritika, podle něhož se bude fixovat či relativizovat role kánonu v literatuře. Postmoderní stírání hranic mezi vysokou a nízkou literaturou sice přitakává nietzschovské hravosti, ale v posledku vždy zůstává jen utvrzením nekritického postoje. Barthes však směšování literatury a zábavy odmítá. Přijme-li podle něj někdo konzumní požadavek, že texty mají být zábavné, zůstane mu tak v ruce jen chabá svoboda umožňující je pouze přijímat nebo odmítat. Bude tak uvržen do pasivity a zahálčivosti. A hlavně se připraví o rozkoš z textu, o přístup ke kouzlu psaní. Bez přístupu ke psaní se ale lze těžko dobrat toho, co je literatura.

Zábavná literatura se trochu podobá promluvě politika. Zatímco politici jsou chváleni, když správně ztělesňují myšlenkový mustr strany, citlivějšímu člověku se nad tím zvedá žaludek. Barthes odmítá stereotypní zábavu a opakovaná mínění a místo toho vyhledává rozkoš či slast z textu (každá vašeň, jak věděl už Dante, pochází z textu). Tento jeho hédonismus má jistý protikřesťanský a amoralní náboj. Ale je třeba si ujasnit, v jakém smyslu. Je zjevné, že křesťanství zavedlo do literatury – a společnost založená na soukromém vlastnictví pak upevnila – nemilosrdný rozkol mezi autorem a čtenářem, mezi výrobcem a uživatelem textu, vlastníkem a klientem. Autor je podle tohoto klasického postoje bůh a kritik je kněz, který pečlivě luští boží Písmo. Klasická literární věda takto předpokládá zjevené morální hodnoty, které pak kruhově objevuje v každém textu.

Psaní a čtení

Kritický Barthesův postoj stírá rozdíl mezi autorem a čtenářem. „Psaní není předávání nějakého sdělení, které by vycházelo od autora a směřovalo ke čtenáři: v textu mluví pouze čtenář.“ Kritik či čtenář dílo přepisují a hodnotí podle toho, co dnes lze nebo nelze napsat. Psaní vlastně už od počátku

nevychází od autora, ale od veřejného pisatele, čtenářem pověřeného notáře, jehož úkolem rozhodně není zalichotit čtenářovu vkusu, ale sestavit soupis jeho zájmů. Čtení je ve skutečnosti určitá práce řeči, dokonce lze říci, že svou četbu píše.

Čtení se proto vyznačuje hlavně systematickostí. Důkazem četby podle Barthese nemůže být ani mé já, ani text, ale pouze kvalita a trvalost její systematiky. „Číst znamená nacházet významy a nacházet významy znamená pojmenovávat je; tyto pojmenované významy jsou však unášeny k jiným jménům; jména se navzájem vyžadují, vzájemně se vyvolávají a shromažďují, a jejich uskupování si znovu žádá pojmenování. Jmenuji, pojmenovávám, přejmenovávám – takto se děje text. Text je dějící se pojmenovávání, nepřestávající aproximace, metonymická práce.“

Barthes zdůrazňuje, že jeho kritické stanovisko není ani subjektivní, ani objektivní. I když subjektivita a objektivita jsou síly, které se mohou textu zmocnit. Ale subjektivita je podle něj jen stopa všech kódů, které mě tvoří, takže moje subjektivita se nakonec vyznačuje obecností stereotypů par excellence. A objektivita je vlastně totéž: obraz, který slouží k tomu, abych se samolibě nechal pojmenovat, abych se nechal poznat a přitom sám sebe zneuznával.

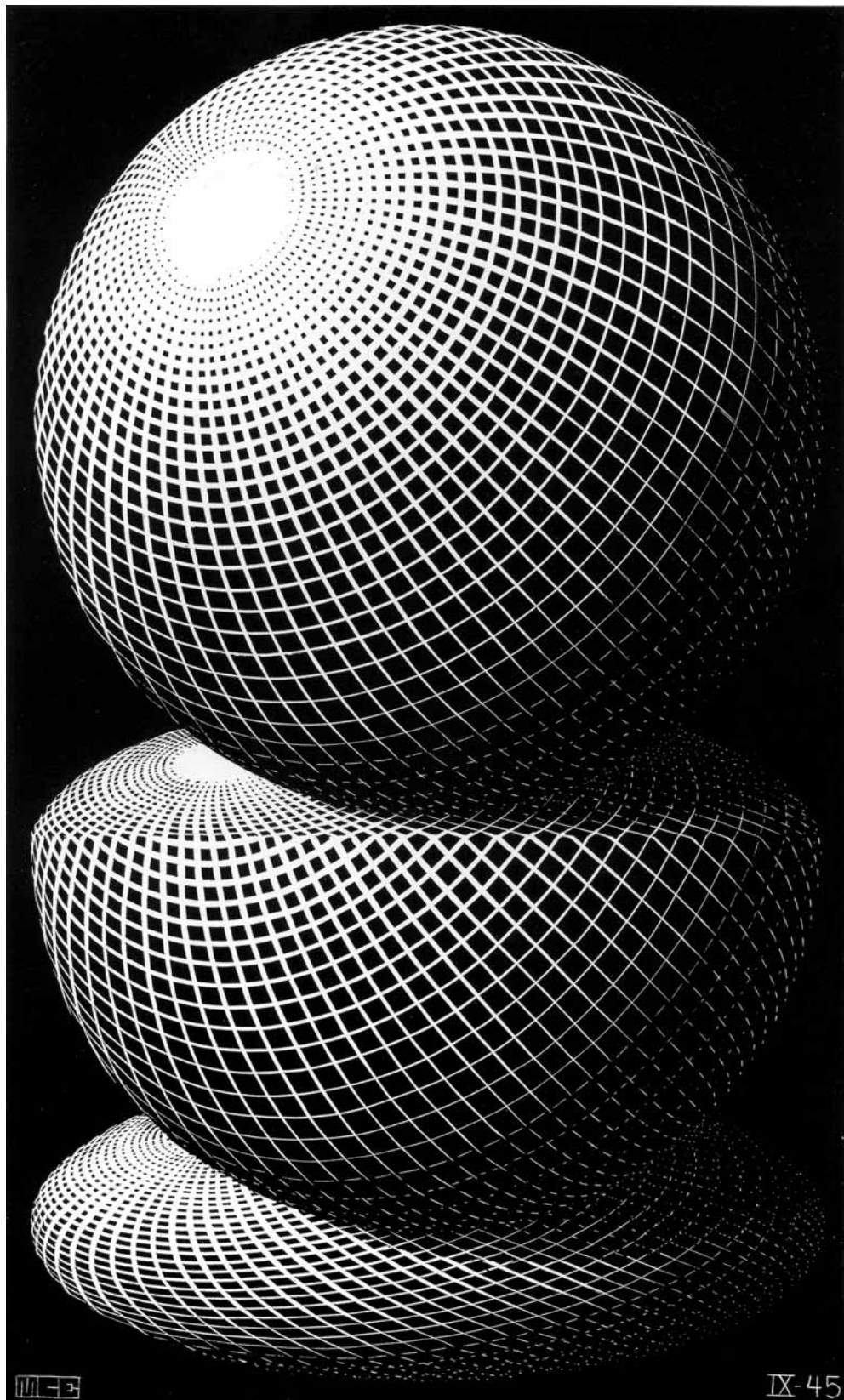
Stejně tak se brání tomu, abych byl jako nějaký buddhistický asketa pokládán za toho, kdo v jediné fazoli dokáže uvidět celou krajinu. Komentář jediného textu sice není nahodilá činnost, dovolávající se konejšivého alibi „konkrétnosti“; jediný text zastupuje všechny literární texty. Ale tento text pro něj nepředstavuje vhodně vybraný přístup k platónskému Modelu, nýbrž vstup do sítě, která má tisíc vstupů. „Sama literatura je vždy jen jediným textem.“ Plyne z toho etický imperativ, že každý text je třeba nahlížet v jeho plurálu.

Číst na několikrát

Mezi psaním a čtením tedy není propastný rozdíl. Obojí je práce, kterou je třeba začít stále znovu. Barthes zdůrazňuje, že opětovná četba stojí v protikladu ke komerčním a ideologickým zvyklostem naší společnosti, jež doporučují příběh zahodit, jakmile bude zkonsumován, aby bylo možné přejít k dalšímu příběhu, koupit si novou knihu. Opětovná četba se toleruje jen dětem, důchodcům a profesorům. Zároveň ale ti, kdo se ji neoddávají, jsou nuceni číst všude stejný příběh, říká. „Druhá četba, která za průsvitku napětí, již na text položil první čtenář, chtivý a nevědoucí, staví předjímavou znalost rozuzlení celého příběhu (...), dává Sarrasinovu polibku nezměrný a drahocenný význam: Sarrasine vášnivě políbí kastráta (tedy chlapce v ženských šatech); kastrace se přelije do samotného Sarrasinova těla a nám, kdo čteme podruhé, to způsobí otřes. Bylo by tedy nesprávné říci, že pokud se knihu uvolíme číst znovu, je to kvůli intelektuálnímu prospěchu.“ Možná se teď v citátu vyzradila zápleтка Balzakovy povídky s názvem Sarrasine, kterou Barthes v knize *S/Z* větu po větě rozebírá, ale podle něho tím potěšení nikomu zkazit nelze. Platí ostatně, že žádná první četba neexistuje, třebaže text se nám snaží vnutit její iluzi pomocí operátorů dějového napětí.

Autor je filosof a redaktor ČTK.

Roland Barthes: *S/Z*. Přeložil Josef Fulk. Garamond, Praha 2007, 438 stran.

M. C. Escher: Tři koule I, 1945

OBJEDNÁVKA PŘEDPLATNÉHO

A2 kulturní týdeník

☒ zaškrtněte druh	noviny do schránky	elektronické noviny a přístup do archivu	čtvrtletní 13 čísel	půlroční 26 čísel	roční 52 čísel
TIŠTĚNÉ	☒		☐ 280 Kč	☐ 520 Kč	☐ 988 Kč
ELEKTRONICKÉ		☒	☐ 195 Kč	☐ 364 Kč	☐ 650 Kč
STUDENTSKÉ	☒	☒	☐ 221 Kč	☐ 429 Kč	☐ 832 Kč
KOMPLET	☒	☒	☐ 312 Kč	☐ 611 Kč	☐ 1196 Kč
SPONZORSKÉ (roční)		☐ stříbrné 2600 Kč	☐ zlaté 5200 Kč	☐ platinové 10400 Kč	

ADRESA PŘEDPLATITELE

titul

jméno

příjmení

organizace

ulice

PSČ

město

telefon

e-mail

ADRESA PRO ZASÍLÁNÍ jiná než fakturační, např. obdarovaného

titul

jméno

příjmení

organizace

ulice

PSČ

město

telefon

e-mail

PLATBU PROVEDU

☐ složenkou A, z obdržených údajů lze platit i převodem

☐ fakturou, uveďte IČ DIČ

☐ prostřednictvím SIPO, uveďte spojovací číslo

OBJEDNÁVKY PŘIJÍMÁ jménem vydavatele firma SEND

adresa: SEND, Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4

tel.: 225 985 225 fax: 225 341 425 sms: 605 202 115

e-mail: send@send.cz www.send.cz

PŘEDPLATNÉ SE VYPLATÍ!

- neuteče vám žádné číslo
- noviny nemusíte shánět, najdete je ve středu ve vaší schránce
- ušetříte až 312 Kč ročně
- k ročnímu předplatnému zápisník MOLESKINE REPORTER v ceně 226 Kč zdarma

tydenikA2.cz/moleskine

MONSTRKABARET FREDA BRUNOLDA UVÁDÍ
HOVORY Z REZIDENCE
SCHLECHTFREUND

ovšem

Glosátor do předminulého týdne slyšel o Patricku Mooreovi asi třikrát. Kdesi zahlédl, že jakýsi exšéf Greenpeace v Kanadě pracuje pro dřevařské společnosti a propaguje holosečné kácení pralesů; před pár týdny si všiml, že tentýž přijel na Slovensko obhajovat doly na zlato a uran, jež plánuje kanadská firma Tournigan. Poprask kolem Mooreovy návštěvy v Praze překvapuje proto, že dotyčný neřekl nic zvláštního. Atomové elektrárny mají nízkou uhlíkovou stopu, mají se tedy stavět – první je nesporný fakt, druhé se můžeme denně dočíst v novinách. Stejný názor sdílí řada politiků, expertů i novinářů. A řada politiků, expertů i novinářů soudí opak. Jak s takovou banalitou dosáhnout schůzek s prezidentem, premiérem, předsedou Senátu a přednášky v Karolinu? Stačí, abyste před čtvrtstoletím pracovali u Greenpeace – což Moore přikrášlil smyšlenkou, že organizaci spoluzakládal, a umným vypuštěním druhého, čtvrtého a pátého slova ze své byvší funkce: ředitel kanceláře Greenpeace v Torontu. Patrick Moore není nezávislý akademik, který přednáší své názory. Propagačními akcemi, jako byla ta pražská, se živí. A lobbistická agentura Pan Solutions, jež návštěvu pořádala, nedělá veřejnou osvětu. Má platící klienty. Kdo si objednal přivezení Moorea do Pra-

hy, si nechala pro sebe. Hospodářské noviny odhalily, že snad šlo o ČEZ. To už by byl pořádný skandál.

Vojtěch Kotecký

Hodně se u nás hovoří a píše o institucionálním a finančním rámci kulturního dění, méně již o osobních kvalitách a kulturnosti jeho představitelů. Podnětů k takovým debatám je hodně, zůstávají však omezeny jen na malý okruh zasvěcených. Platí to i o nedávném případě Romana Sikory, sedmatřicetiletého úspěšného dramatika, kulturního publicisty a někdejšího nočního vrátného Městského divadla Brno. Posledně jmenovaným však Sikora už není. O místo přišel poté, co v tisku kritizoval představení „svého“ divadla. Jeho ředitel Stanislav Moša vyhazov zdůvodnil podivuhodným požadavkem loajality všech zaměstnanců. Ani s rostoucím časovým odstupem mu na jeho chování k nonkonformnímu vrátnému nepřipadá nic divného. Naopak v nedávno uvedeném dokumentárním filmu nazvaném Sikora. Malý osobní marketingový epos Moša žoviálně opakuje směs dotčenosti, šéfovské arogance a neonormalizační malosti. Mimo jiné bonmotem: „Žijeme jeden život na to, abychom si mohli vybírat své spolupracovníky.“ Tyjatr svět předvádí pěkné kusy přímo v pracovnách divadelních ředitelů.

Petr Šafařík

Ostrov Denarau leží několik kilometrů od fidžijského turistického města Nadi. S největším ostrovem souostroví, nazvaným Viti Levu, je spojen mostem, na jehož konci je závora a u ní po zuby ozbrojená hlídka. Na Denarau čeká na zahraniční turisty golfové hřiště, tenisové kurty, lázně, drahé kavárny a restaurace. Najdou tu několik mezinárodních hotelů známých jmen. Sheraton a Westin mají dokonce svůj soukromý ostrov, kam návštěvníky vozí motorovou lodí. Hotely a golfová hřiště sice zaměstnávají stovky místních obyvatel, dopad tohoto druhu turismu na místní hospodářství je ale vcelku negativní. Ceny potravin, dopravy a služeb závratně stouply a zisky hotelů putují na bankovní konta amerických a evropských hotelových konglomerátů. Daně se ztrácejí v kapsách vojenské diktatury, jež na Fidži opět vládne. Asi 25 procent obyvatelstva žije podle oficiálních statistik v chudobě. Sociální systém se rozpadl a většina chudých nepobírá od státu žádnou podporu. Na druhé straně mostu tedy bují beznaděj a stoupá kriminalita. Turisté se na to občas jezdí podívat z oken klimatizovaného autobusu. Ale nemusí. Mohou si jen zaplavat, najíst se, poslechnout místní hudbu a zase odletět. A říct, že byli ve Fidži – v zemi, kterou cestovní kanceláře propagují jako „ráj na zemi“.

André Vltchek

Podle zprávy Evropského monitorovacího centra pro drogy jsme i letos na čele v kouření marihuany u lidí do 24 let. Další důvod, proč bychom debatu o marihuaně měli ze stran časopisů a od zakouřených hospodských stolů vrátit zpět k politikům. Už proto, že takřka každý třetí z vyhodnocované skupiny může být nějakým způsobem kriminalizován. Poslanec a nyní už i ministr Ondřej Liška seznal, že k diskusi o čemkoliv jsou třeba data, a požádal oficiální cestou ministra spravedlnosti a nejvyšší státní zástupkyni o čísla, ale i informace, jež by mimo jiné odhalily, kolik konopných deliktů a jakého druhu je v současnosti vedeno. Když se totiž diskutuje, mělo by se vědět, o čem. Až po pěti týdnech a několika urgencích se od Renáty Vesecké dozvěděl, že se nic nedozví a ani prý nemůže. Dokonce prý nevěděl, proč chce vůbec tyto věci vědět. Bez konkretizace charakteru nakonec počet započatých trestních stíhání ve věci konopí za rok 2007 sdělil ministr Jiří Pospíšil. Je jich 446. To není málo. Víme tedy, že máme problém, ale vůbec nevíme, jak velký, koho a jak dalece se vlastně týká. Ten, kdo to ví, nám o tom nechce umožnit diskusi. Co bychom se asi tak mohli dozvědět? Třeba to, že jde z většiny o malé pěstitele pro vlastní potřebu? Nebo také, že případů z právě končícího roku je sice kolem pěti stovek, ale těch starších a stále otevřených ještě mnohem více?

Irina Kellyová